

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

**ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΓΚΠΔ ΚΑΙ ΤΟΝ Ν.4624/2019**

Διπλωματική Εργασία

της

Ελευθερίας Παπανικολάου

Θεσσαλονίκη, Φεβρουάριος 2021

***ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΓΚΠΔ ΚΑΙ ΤΟΝ Ν.4624/2019***

Ελευθερία Παπανικολάου

Πτυχίο Νομικής Σχολής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2018

Διπλωματική Εργασία

υποβαλλόμενη για τη μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων του

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΟ «ΔΙΚΑΙΟ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ»

Επιβλέπων Καθηγητής
Κ. Κομνηνός Κόμνιος

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή την 24/02/2021:

Κομνηνός Κόμνιος

Ελένη Θεοχαροπούλου

Μαρία Μυλώση

Περίληψη

Η αλματώδης ανάπτυξη των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνίας τις τελευταίες δεκαετίες και η συνακόλουθη δυναμική διεξόδυση αυτών στο ευρύ φάσμα της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής του ατόμου καθιστούν διαρκώς επιτακτικότερη την απαίτηση του για προάσπιση του ιδιωτικού του βίου και ιδίως των προσωπικών του δεδομένων. Στους κόλπους μιας τέτοιας «Κοινωνίας της Πληροφορίας» η έννοια της «Ανοιχτής Διοίκησης» συνίσταται αφενός στη δυνατότητα του πολίτη να μετέχει στα τελούμενα της διοικητικής δράσης και αφετέρου στην υποχρέωση της Διοίκησης για παροχή ουσιαστικής πληροφόρησής του, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα. Παρά την εκ πρώτης όψεως αντίρροπη πορεία των δύο αυτών συνταγματικώς κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο εγείρονται ζητήματα «τομής», καθώς και «σύγκρουσής» τους. Σκοπό εκπόνησης του παρόντος πονήματος αποτελεί η ανάδειξη της υφιστάμενης σχέσης μεταξύ του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και του δικαιώματος της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα, σε ερμηνευτικό και πρακτικό πλαίσιο, μετά την θέσπιση και ισχύ του Κανονισμού 2016/679 της Ευρωπαϊκής Ένωσης (*Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων*) και του εφαρμοστικού του στην εγχώρια έννομη τάξη Ν.4624/2019.

Λέξεις Κλειδιά: *Προσωπικά Δεδομένα, Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων, Ν.4624/2019, Πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα, Σύγκρουση Δικαιωμάτων, Έννομη Προστασία*

Abstract

Over the last few decades, the rapid development of Information and Communication Technologies and their subsequent dynamic penetration into the wide range of public and private life of the individuals have necessitated their demand for protection of their private life and, especially, their personal data. Within such an "Information Society", the concept of "Open Administration" consists, on the one hand, of the ability of the citizen to participate in the actions of the administrative act and, on the other hand, of the obligation of the administration to provide essential information, mainly through access to public documents. Despite the seemingly opposite course of these two constitutionally guaranteed rights, issues of "intersection" as well as "conflict" are raised both on a theoretical and a practical level. The purpose of this paper is to highlight the existing relationship between the right to protection of personal data and the right of access to public documents in an interpretative and practical context, following the adoption and entry into force of Regulation 2016/679 of the European Union (*General Data Protection Regulation*) and its implementation in the domestic legal order by the Law 4624/2019.

Keywords: *Personal Data, General Data Protection Regulation, Law 4624/2019, Access to public documents, Conflict of Rights, Legal Protection*

Πρόλογος – Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Διαπανεπιστημιακού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.) «*Δίκαιο και Πληροφορική*» του τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και του τμήματος Νομικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. Καθοριστικής σημασίας για την εκπόνηση της μελέτης αυτής υπήρξε η αρωγή του επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Κομνηνού Κόμνιου, στον οποίο θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγικές Παρατηρήσεις	σελ. 1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Δογματική θεμελίωση των δικαιωμάτων	σελ. 3
1.1. Το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων	σελ. 3
1.2. Το δικαίωμα της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα	σελ. 5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων	σελ. 7
2.1. Το θεσμικό πλαίσιο του δικαιώματος	σελ. 7
2.2. Το πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος: Αντικειμενική και Υποκειμενική Οριοθέτηση	σελ. 14
2.2.1. Η έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (προσωπικών δεδομένων)	σελ. 14
2.2.2. Η διάκριση των προσωπικών δεδομένων σε απλά και σε ειδικές κατηγορίες	σελ. 17
2.2.3. Η έννοια της επεξεργασίας και του συστήματος αρχειοθέτησης	σελ. 20
2.2.4. Φορείς και υπόχρεοι του δικαιώματος	σελ. 21
2.3. Το επιτρεπτό της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα: Οι αρχές της σύννομης επεξεργασίας	σελ. 27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Το δικαίωμα της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα	σελ. 33
3. Το θεσμικό πλαίσιο του δικαιώματος	σελ. 33
3.1. Η κατοχύρωση του δικαιώματος στο ενωσιακό δίκαιο	σελ. 33
3.2. Το συνταγματικό υπόβαθρο του δικαιώματος. Η εισφορά της αναθεώρησης του 2001 στην πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα	σελ. 38
3.3 Οι νομοθετικές ρυθμίσεις της εσωτερικής έννομης τάξης	σελ. 42
3.4. Το περιεχόμενο και η πραγμάτωση του δικαιώματος της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα	σελ. 45
3.4.1. Η διάκριση των δημοσίων εγγράφων σε διοικητικά και ιδιωτικά	σελ. 45
3.4.2. Οι προϋποθέσεις της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα	σελ. 48
3.5. Οι περιορισμοί της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα κατά το άρθρο 5 παρ. 3 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας	σελ. 52

3.5.1. Οι απόλυτοι περιορισμοί	σελ. 53
3.5.2. Οι σχετικοί περιορισμοί	σελ. 55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Η προστασία των προσωπικών δεδομένων κατά την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα	σελ. 57
4. Το ζήτημα του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου	σελ. 57
4.1. Η αρχή της πρακτικής εναρμόνισης και η αρχή της αναλογικότητας ως νομικά εργαλεία επίλυσης της σύγκρουσης	σελ. 58
4.2. Η πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα με απλά προσωπικά δεδομένα	σελ. 62
4.3. Η πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα με προσωπικά δεδομένα ειδικών κατηγοριών (ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα)	σελ. 64
4.4. Το ερμηνευτικό ζήτημα του άρθρου 42 παρ. 1 του Ν.4624/2019	σελ. 66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Η έννομη προστασία των φορέων των δικαιωμάτων	σελ. 69
5.1. Μέσα έννομης προστασίας του αιτούντος της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα	σελ. 69
5.1.1. Η Εισαγγελική Παραγγελία στο πλαίσιο άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα	σελ. 70
5.1.2. Ο έλεγχος της διοίκησης και η δικαστική προστασία του αιτούντος το δημόσιο έγγραφο	σελ. 73
5.2.1. Τα μέσα της έννομης προστασίας του υποκειμένου των δεδομένων	σελ. 74
5.2.2. Οι διοικητικές κυρώσεις της ΑΠΔΠΧ	σελ. 78
5.2.3 Άλλες κυρώσεις	σελ. 79
Καταληκτικές Παρατηρήσεις	σελ. 81
Βιβλιογραφία-Αρθρογραφία	σελ. 83
Νομολογία	σελ. 88

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΔΑΕ	Αρχή Διασφάλισης Απορρήτου Επικοινωνιών
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΜΚΑ	Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης
ΑΠ	Άρειος Πάγος
ΑΠΔΠΧ αριθ.	Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα αριθμός
ΑΦΜ	Αριθμός Φορολογικού Μητρώου
Βλ.	Βλέπε
ΓΚΠΔ	Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων
ΓΝΜΔ	Γνωμοδότηση
ΔΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΔΕΚ	Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΔΕφΑθ	Διοικητικό Εφετείο Αθηνών
ΔεφΘεσ	Διοικητικό Εφετείο Θεσσαλονίκης
ΔιΜΕΕ	Δίκαιο Μέσων Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (περιοδικό)
ΔιΔικ	Διοικητική Δίκη (περιοδικό)
ΔιοικΜετ	Διοικητική Μεταρρύθμιση (περιοδικό)
ΔΣΑΠΔ εδ.	Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα εδάφιο
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΔΔΔ	Επιθεώρηση Δημοσίου και Διοικητικού Δικαίου (περιοδικό)
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΕυρΔ	Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου (περιοδικό)
ΕισΑΠ	Εισαγγελία Αρείου Πάγου
ΕισΝΑΚ	Εισαγωγικός Νόμος του Αστικού Κώδικα
έκδ.	έκδοση
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕλλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
Επιμ.	Επιμέλεια
επ.	επόμενα

ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΣΠΔ	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων
ΕφΑθ	Εφετείο Αθηνών
ΕφΔΔ	Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΟΧ	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
κ.α.	και άλλα
ΚΔΔ/σίας	Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας
κλπ.	και τα λοιπά
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
μετάφρ.	μετάφραση
ΜΠρΑθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών
Ν.	Νόμος
ΝοΒ	Νομικό Βήμα (περιοδικό)
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
Ολ.	Ολομέλεια
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ό.π.	όπου παραπάνω
ΟΠΕΚΑ	Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
παρ.	παράγραφος
π.δ.	προεδρικό διάταγμα
περ.	περίπτωση
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
π.χ.	παραδείγματος χάριν
ΠοινΧρ	Ποινικά Χρονικά (περιοδικό)
ΣΕΕ	Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣΕΚ	Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας
σελ.	σελίδα
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας

Συντ.	Σύνταγμα
ΤΝΠ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών
τομ.	τόμος
ΤοΣ	Το Σύνταγμα (περιοδικό)
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας
ΥΚ	Υπαλληλικός Κώδικας
ΥΠΔ	Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων
υποθ.	υπόθεση
υποσημ.	υποσημείωση
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΧΘΔΕΕ	Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.

Κοινό τόπο στις μέρες μας αποτελεί η παντοειδής ανάπτυξη των υπηρεσιών της τεχνολογίας και της επικοινωνίας, η οποία αποτυπώνεται σε ριζικές, μείζονες μεταβολές ως προς τον τρόπο και την έκταση της συλλογής και της αξιοποίησης των πληροφοριών και δη των προσωπικών δεδομένων του ατόμου. Η «ανοιχτή διάθεση» των πληροφοριών και των εγγράφων, η διασύνδεση και η διαλειτουργικότητα μεταξύ των σύγχρονων πληροφοριακών συστημάτων και εφαρμογών συνιστούν βασικό πυλώνα του ψηφιακού μετασχηματισμού του κράτους εν γένει, γεγονός που καθιστά την πρόσβαση και επεξεργασία των πληροφοριών ευχερή και οικονομικώς προσιτή. Στην σημερινή εποχή της σύγκλισης των τεχνολογιών, ιδίως του Διαδικτύου των Πραγμάτων, του Υπολογιστικού Νέφους και των Δεδομένων Μεγάλης Κλίμακας, αντίβαρο καθίσταται η έννοια της ιδιωτικότητας και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, προστασία που εμφανίζεται πιο επιτακτική από ποτέ άλλοτε.

Παράλληλα, πρωταρχική υποχρέωση ενός κοινωνικού κράτους δικαίου και μιας ευνομούμενης πολιτείας αποτελεί η προστασία του πολίτη από αυθαιρεσίες της κρατικής δράσης και η διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων αυτού, υποχρέωση που πραγματώνεται δυνάμει των βασικών συνταγματικών αρχών της νομιμότητας, της διαφάνειας και της χρηστής και εύρυθμης λειτουργίας της Διοίκησης. Στα πλαίσια αυτής της σχέσης μεταξύ διοίκησης και πολίτη, ουσιώδης κρίνεται η συμμετοχή του διοικουμένου στα τελούμενα της διοικητικής διαδικασίας, η οποία εκδηλώνεται μεταξύ άλλων με το δικαίωμα του για πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα της Διοίκησης.

Αμφότερα τα δικαιώματα αυτά απολαμβάνουν ρητής συνταγματικής κατοχύρωσης και αναντίρρητα συνιστούν θεμελιώδη συστατικά στοιχεία για την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών σε αυτήν. Εκ πρώτης φύσεως λόγω κυρίως του διαφορετικού τελεολογικού σκοπού τους, διαφαίνεται να πρόκειται για δύο δικαιώματα, που ακολουθούν τελείως ασυμβίβαστες πορείες, χωρίς κανένα σημείο σύμπτωσης. Το ένα δικαίωμα σκοπεί στην προστασία των προσωπικών δεδομένων από την παράνομη επεξεργασία και ενέχει εκ των πραγμάτων ως ένα βαθμό το στοιχείο της «μυστικότητας», απεναντίας το δικαίωμα περί πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα είναι άμεσα συνυφασμένο με την επίτευξη της διαφάνειας της διοικητικής δράσης. Αυτό επιτείνεται μάλιστα από την έλλειψη σαφούς (και

ενδεχομένως ενιαίου) νομικού υποβάθρου ικανού να συνδράμει τον ερμηνευτή και εφαρμοστή του δικαίου και να συμβάλλει στην αποκρυστάλλωση του πεδίου εφαρμογής τους, καθώς διέπονται από τελείως διαφορετικά νομοθετήματα τα οποία θεσπίστηκαν μην λαμβάνοντας υπόψη το ένα το άλλο. Μετά τη θέσπιση και την εφαρμογή δε του Κανονισμού 2016/679 της Ευρωπαϊκής Ένωσης (*Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων*), που στην εθνική έννομη τάξη «εκτελείται» με τον Ν.4624/2019 επανήλθε στο προσκήνιο η θεματική αυτή υπό το «φως» νέων νομοθετικών επιταγών.

Στην παρούσα μελέτη λοιπόν θα επιχειρηθεί η ανάδειξη της υφιστάμενης σχέσης μεταξύ των δύο αυτών συνταγματικών δικαιωμάτων και η προσέγγιση των σχετικών κρίσιμων ερμηνευτικών και πρακτικών τους προεκτάσεων, υπό το πρίσμα των οικείων νομοθετικών ρυθμίσεων του εθνικού και ενωσιακού δικαίου και των νομολογιακών κατευθύνσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ), της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ) και του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (ΝΣΚ).

Θα ακολουθήσει λοιπόν στα τρία πρώτα κεφάλαια της παρούσας η δογματική νομική θεμελίωση των δύο υπό εξέταση δικαιωμάτων, με αναφορά στις προϋποθέσεις και στον τρόπο άσκησης αυτών. Εν συνεχεία, θα επιχειρηθεί η ανάλυση του ζητήματος της «σύμπτωσης» τούτων των δικαιωμάτων και ειδικότερα πως αυτά διαπλέκονται, ποιες οι περιπτώσεις στις οποίες συγκρούονται και πως μπορεί να επιτευχθεί η αμοιβαία ικανοποίηση αμφοτέρων των δικαιωμάτων στις περιπτώσεις που συνυπάρχουν. Στο τελευταίο δε κεφάλαιο της παρούσας, θα γίνει αναφορά στα μέσα της έννομης προστασίας που διαθέτουν στην «φαρέτρα» τους αφενός ο διοικούμενος-αιτών το δημόσιο έγγραφο και αφετέρου το υποκείμενο των προσωπικών δεδομένων. Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες, τις δυσχέρειες αλλά ταυτόχρονα και την αδιαμφισβήτητη μεγάλη πρακτική αξία του υπό εξέταση ζητήματος, στόχο της παρούσας εργασίας αποτελεί η ολιστική προσέγγιση αυτού, τόσο σε δογματικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο, προκειμένου να αναδειχθούν οι βασικές προβληματικές και να διαπιστωθεί αν και κατά πόσο πρόκειται τελικώς για δύο δικαιώματα που συγκρούονται ή αλληλοσυμπληρώνονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Δογματική θεμελίωση των δικαιωμάτων

1.1. Το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον η ευρεία χρήση¹ και αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) συνέβαλε ουσιωδώς στην ελεύθερη κυκλοφορία της πληροφορίας και στη δυνατότητα «παραμονής της στο διηνεκές». Η ευχέρεια της καταγραφής των πληροφοριών σε κάποιο μέσο μόνιμα και άνευ περιορισμών ως προς την αποθήκευση, καθώς και η δυνατότητα συσχέτισης των πληροφοριών αυτών ελλοχεύουν κινδύνους αναφορικά με τη συνολική καταγραφή ενός πλήρους πορτραίτου (προφίλ) της προσωπικότητάς του ατόμου. Καθώς έτσι, το άτομο δύναται να μετατραπεί σε απλό πληροφοριακό αντικείμενο, του οποίου η ζωή και σφαίρα αυτονομίας θα αποτελεί ακουσίως αντικείμενο παρακολούθησης και επέμβασης της κρατικής εξουσίας (ή και των ιδιωτικών συμφερόντων), βρισκόμενη συνεχώς υπό το «άγρυπνο βλέμμα του Μεγάλου Αδελφού»².

Απότοκος των παραπάνω υπήρξε η επιταγή για ενίσχυση της προστασίας της κατά το αγγλοσαξωνικό πρότυπο³, *πληροφοριακής ιδιωτικότητας (informational privacy)*, η οποία αποτελεί «συστατικό και ως εκ τούτου αναπαλλοτρίωτο στοιχείο της αξίας του ανθρώπου γιατί συνδέεται ευθέως με τον πυρήνα της ατομικότητάς του τόσο στις εσωτερικές όσο και στις εξωτερικές πλευρές της.»⁴. Δογματική αφετηρία δε της ρητής θεσμικής κατοχύρωσης ενός ατομικού δικαιώματος προστασίας από τη συλλογή, αποθήκευση, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών δεδομένων του ατόμου αποτέλεσε η απαίτηση για πλήρη και αποκλειστική δυνατότητα ελέγχου της ροής της πληροφορίας

¹ L. Mitrou, Privacy challenges and perspectives in Europe, σε M. Bottis An Information Law for the 21st Century (Proceedings of Third International Seminar on Information Law), Athens 2011, σελ. 227 επ.

² G. Orwell, 1984. Στο μυθιστόρημα αυτό είναι χαρακτηριστική η αναφορά στον Μεγάλο Αδελφό, τον (ανύπαρκτο) πολιτικό ηγέτη της χώρας, «Ο Μεγάλος Αδελφός σε παρακολουθεί». Σήμερα αποτελεί έκφραση που υποδηλώνει καθεστώς παρακολούθησης: [https://el.wikipedia.org/wiki/1984_\(μυθιστόρημα\)](https://el.wikipedia.org/wiki/1984_(μυθιστόρημα)).

³ Κατά τη γερμανική βιβλιογραφία «πληροφοριακό αυτοκαθορισμό» (informationelle Selbstbestimmung).

⁴ Βλ. απόφαση 4701/2002 ΜΠρΑθ, δημοσιευμένη σε ΔιΜΕΕ 2/2004, σελ. 212 επ. με παραπομπή σε Hintz/Winterberg, “Big Brother“ – Die modernen Superstars als “Reformer“ der Verfassung, Zeitschrift für Rechtspolitik, 7/2001 σελ. 295.

που το αφορά, μέσω της ελευθερίας για λήψη αποφάσεων, αλλά και της πραγματικής του δυνατότητας να ενεργεί σύμφωνα με αυτές⁵. Το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών πληροφοριών, ήτοι το δικαίωμα στον πληροφοριακό αυτοπροσδιορισμό προστατεύει το υποκείμενο από την έλλειψη ενημέρωσης, ελέγχου και πρόσβασης σε πληροφορίες που το αφορούν και επηρεάζουν τη ζωή του, πληροφορίες που διαμορφώνουν το προφίλ του ατόμου ως καταναλωτή, ως εργαζομένου, ως ευρύτερα κοινωνικά ενταγμένου ανθρώπου⁶. Η έντονη δε επιταγή για τη θεσμική διάσταση του δικαιώματος αυτού αποδόθηκε στο γεγονός ότι η βλάβη του ατόμου λόγω της γνώσης κάποιων πληροφοριών γι' αυτό γίνεται αντιληπτή κατά κανόνα εκ των υστέρων και δύσκολα μπορεί να αποδειχτεί η αιτιώδης συνάφεια ανάμεσα στην επέλευσή της και στη γνώση των σχετικών πληροφοριών⁷.

Έτσι, το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων αναπτύσσει αυτοτελή συνταγματική και κανονιστική ισχύ και εντάσσεται στην κατηγορία των νέων δικαιωμάτων του αναθεωρημένου Συντάγματος (άρθρο 9^A Συντ.), χαρακτηριστικό των οποίων είναι η εξασφάλιση όχι μόνο έναντι της κρατικής εξουσίας αλλά και έναντι των ιδιωτών⁸. Τόσο όμως στο Σύνταγμα όσο και στην κανονιστική εξειδίκευσή του, το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων δεν είναι διατυπωμένο με απόλυτο τρόπο, αλλά τελεί υπό επιφύλαξη νόμου. Σε αντίθεση με την «απόλυτη» διατύπωση της προστασίας του ιδιωτικού βίου στο άρθρο 9 του Συντ., η παρεχόμενη από αυτό προστασία υπόκειται σε περιορισμούς από τον νομοθέτη, που του επιτρέπουν κατ' αρχήν στον νομοθέτη ευρύτατες σταθμίσεις και εξισορροπήσεις, καταδεικνύοντας ότι δεν πρόκειται για ένα ισχυρό, οιονεί απόλυτο, αλλά αντιθέτως πρόκειται για ένα σχετικό δικαίωμα.

---

⁵ *A. Μήτρου*, Η δημοσιότητα της κύρωσης ή η κύρωση της δημοσιότητας, 2012, σελ. 41.

⁶ *B. Χρήστου*, Το δικαίωμα στην προστασία από την επεξεργασία δεδομένων, 2017, σελ. 29.

⁷ *Π. Ματζούφας*, Προστασία Προσωπικών Δεδομένων και Δημόσια Ασφάλεια, 2008, σελ. 45.

⁸ *Δ. Τσάτσος/Ε. Βενιζέλος/Ξ. Κοντιάδης* (επιμ.), Το νέο Σύνταγμα, 2001, σελ. 96 επ.

1.2. Το δικαίωμα της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα.

Είναι ευρέως γνωστό πως η Δημόσια Διοίκηση συγκροτείται από επιμέρους ιεραρχικώς διαρθρωμένα όργανα και δομές και η λειτουργία αυτής στηρίζεται σε έναν ιδιαίτερος ιδιόμορφο μηχανισμό, του οποίου κύριο χαρακτηριστικό μέχρι και σήμερα συνιστά αναντίλεκτα η γραφειοκρατική «αγκύλωση». Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την επί σειρά ετών δημιουργία ενός διοικητικού συστήματος, στο πλαίσιο του οποίου η πρόσβαση του πολίτη καθίσταντο δυσχερής ή και αδύνατη. Επικαλούμενη το λεγόμενο «διοικητικό απόρρητο», η διοικητική αρχή απέκλειε τον πολίτη από τα συντελούμενα στους κόλπους της διοικητικής δράσης, γεγονός που οδήγησε σε μονολιθικότητα της διοικητικής οργάνωσης.

Με το πέρασμα των ετών και στα πλαίσια εκσυγχρονισμού της ανωτέρω κατάστασης η διοικητική οργάνωση και συμπεριφορά οριοθετήθηκε από την ενίσχυση της σχέσης μεταξύ κράτους και πολίτη. Κεντρικός γνώμονάς της υπήρξε η δημιουργία διαλόγου με τους πολίτες, στο πλαίσιο «μιας στρατηγικής ανοίγματος» και «δημοκρατικοποίησης» της διοικητικής διαδικασίας, που θεμελιώνεται στην αποτελεσματική πρόσβαση αυτών στον διοικητικό μηχανισμό, μέσω της διεύρυνσης των πηγών πληροφόρησής τους⁹. Ούτως διαπλάστηκε το δικαίωμα της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα, η αποδοχή της ύπαρξης του οποίου κατέστην «τομή» για τη λειτουργία του παραδοσιακού κράτους.

Η υιοθέτηση ενός πιο εξωστρεφούς, πιο επικοινωνιακού σε σχέση με τις ανάγκες των πολιτών ρόλου από τη Διοίκηση αποτελεί απόρροια των θεμελιωδών γενικών συνταγματικών αρχών της λαϊκής κυριαρχίας, της νομιμότητας, της φανεράς διοικητικής δράσης (αρχή της διαφάνειας) και του Κράτους-Δικαίου, οι οποίες καθορίζουν τα όρια και το περιεχόμενο της κρατικής δράσης. Το δικαίωμα της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα συνδέεται άμεσα με την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας ως οργανωτικής βάσης του δημοκρατικού πολιτεύματος, το οποίο προϋποθέτει την πληροφόρηση των πολιτών για τα συντελούμενα στην πολιτεία. Περαιτέρω, όπως είναι γνωστό, η αρχή της νομιμότητας διέπει το σύνολο της διοικητικής δραστηριότητας και εκφράζει την συμμόρφωση της

---

⁹ *T. Ρουμελιώτης, Η πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία, ΝοΒ 34/1986, σελ.19.*

Διοίκησης προς τον νόμο¹⁰. Σε ένα κράτος δικαίου όλες οι εξουσίες ασκούνται σύμφωνα με τις συνταγματικές επιταγές και τους νομοθετικούς κανόνες, επομένως με την αρχή της νομιμότητας αποκλείεται οποιαδήποτε διοικητική δραστηριότητα που δεν ερείδεται σε κανόνα δικαίου¹¹. Στα πλαίσια της αρχής της νομιμότητας ο διοικούμενος διαθέτει επί της ουσίας και τη δυνατότητα να ασκήσει έλεγχο της διοικητικής δράσης, γεγονός που κατοχυρώνει την αποτελεσματική του συμμετοχή του σε αυτήν. Αυτός ο συνδυασμός συμμετοχής και ελέγχου που διέπει το δικαίωμα προσβάσεως στα δημόσια έγγραφα, χωρίς ωστόσο να καθιστά τον διοικούμενο ισότιμο εταίρο στη διαδικασία παραγωγής της διοικητικής πράξεως, του παρέχει τη δυνατότητα συμβολής στην ορθή εφαρμογή του κανόνα δικαίου, στον οποίο θα υπαχθεί η περίπτωση του, ενισχύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την εμπιστοσύνη του στη δημόσια Διοίκηση¹². Τον πιο καθοριστικό ρόλο για τη συμμετοχή των πολιτών στα «ενδότερα» της διοίκησης διαδραματίζει η αρχή της φανεράς διοικητικής δράσεως, η οποία εκτείνεται σε δύο στάδια: Το πρώτο αφορά την χρονική περίοδο από την προπαρασκευή έως το σημείο λήψης της διοικητικής απόφασης (στάδιο εσωτερικής φανεράς δράσεως) και το δεύτερο το οποίο εκκινεί από τη δημοσιότητα της πράξεως (έκδοση, κοινοποίηση, δημοσίευση ή γνώση του διοικουμένου κατ' άλλον τρόπο) και καταλαμβάνει τη διαδικασία εκτελέσεως αυτής (στάδιο εξωτερικής φανεράς δράσεως)¹³.

Σαφώς λοιπόν προκύπτει από τα παραπάνω, ότι η νομική βάση του εν λόγω δικαιώματος ανευρίσκεται στην έννοια του κράτους δικαίου, καθώς και στις γενικές αρχές του δικαίου, όπως αυτές απορρέουν από το Σύνταγμα, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε ο πολίτης να μην καθίσταται αντικείμενο εκμετάλλευσης της κρατικής εξουσίας, αφού δημιουργείται γύρω του μία σφαίρα προστασίας εντός της οποίας καλείται να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του¹⁴.

---

¹⁰ Α. Γέροντας, *Επιτομή Γενικού Διοικητικού Δικαίου*, 2^η έκδ., 2020, σελ. 96-97.

¹¹ Α. Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, 3^η έκδ., 2016, σελ.81.

¹² Ε. Πρεβεστούρου, *Πρόσβαση στα έγγραφα και προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με αφορμή πρόσφατες νομολογιακές εξελίξεις και νομοθετικές πρωτοβουλίες στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, ΤοΣ 1/2011, σελ. 61 επ.

¹³ Α. Τάχος, *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*, 9^η έκδ., 2008, σελ. 810-811.

¹⁴ Χ. Δετσαρίδης, *Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων*, 2006, σελ. 11.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων

2.1. Το θεσμικό πλαίσιο του δικαιώματος.

Η διάρθρωση του ευρωπαϊκού και εγχώριου θεσμικού πλαισίου περί προστασίας της ιδιωτικής ζωής και δη των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του ατόμου από την παράνομη επεξεργασία, δεν πληροί τα εχέγγυα ενός εξειδικευμένου τομεακού νομοθετήματος, αντιθέτως συντίθεται από ένα πλέγμα διάσπαρτων νομοθετικών ρυθμίσεων.

Το πρώτο και μοναδικό καθολικής νομικής εφαρμογής κείμενο αναφορικά με το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπήρξε η Διεθνής Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης του έτους 1981 για την προστασία των ατόμων από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η οποία κυρώθηκε στην ελληνική επικράτεια με τον Ν. 2068/1992 (ΦΕΚ Α' 118)¹⁵. Η επικαιροποίηση του περιεχομένου της Διεθνούς Σύμβασης 108 τον Οκτώβριο του 2018, κρίθηκε σκόπιμη για την εναρμόνιση των ρυθμίσεων της Σύμβασης με τις διατάξεις του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (2016/679) και συντελέστηκε με την υιοθέτηση ενός αναθεωρημένου Πρωτοκόλλου - το οποίο εισήγαγε σημαντικές υποχρεώσεις για τα συμβαλλόμενα κράτη¹⁶- ευρέως γνωστού ως Σύμβαση 108⁺¹⁷.

Το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων χαίρει ρητής κατοχύρωσης στο άρθρο 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΧΘΔΕΕ), το περιεχόμενο του οποίου είναι νομικά δεσμευτικό ως πρωτογενής πηγή ενωσιακού δικαίου από την 01^η.12.2009 με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της

---

¹⁵Σπ. Βλαχόπουλος, Πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα, σε Α. Κοτσαλή/Κ. Μενουδάκο, (επιμ.) Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR),2018, σελ. 41.

¹⁶ Α. Κανέλλος, The GDPR Handbook, 2020, σελ. 111.

¹⁷ European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, Handbook on European data protection law, 2018.

Λισαβόνας, όπως προβλέπεται από το άρθρο 6 παρ. 1 ΣΕΕ¹⁸. Στο προαναφερόμενο άρθρο 8 κατοχυρώνεται η νομιμότητα της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μεταξύ άλλων, υπό την προϋπόθεση της πρότερης παροχής συγκατάθεσης εκ πλευράς του υποκειμένου, που συνδέεται άρρηκτα με το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του άρθρου 7 του ΧΘΔΕΕ.

Σε ανάλογη κατεύθυνση, το άρθρο 16 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)¹⁹ ορίζει ότι κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν και παρέχει αρμοδιότητα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο να θεσπίζουν κανόνες για την προστασία του δικαιώματος αυτού από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ε.Ε., καθώς και από τα κράτη – μέλη κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαιού της Ε.Ε.²⁰.

Παράλληλα, στο άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)²¹ της 4^{ης} Νοεμβρίου του 1950 θεσπίζεται το δικαίωμα σεβασμού

---

¹⁸Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΧΘΔΕΕ) υπογράφηκε στη Νίκαια την 7η Δεκεμβρίου 2000 (ΕΕ C 364/ 18. 12.2000) και διακηρύχθηκε ξανά τη 14η Δεκεμβρίου 2007 (2007/C 303/01), για να προσαρμοστεί στα δεδομένα της Συνθήκης της Λισαβόνας. Η τελευταία έκδοση του είναι του Ιουνίου 2016 (2016/C 202/02). Μεταξύ των θεμελιωδών δικαιωμάτων που περιλαμβάνει, κατοχυρώνει την πρόσβαση σε διοικητικά έγγραφα, τη χρηστή διοίκηση και την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Το πλήρες κείμενο του ΧΘΔΕΕ είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο: https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights_en

¹⁹ Η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), καταρτίστηκε με βάση τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΕ), όπως θεσπίστηκε από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Η ΣΕΕ βασίστηκε στη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΣΕΟΚ), η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 25.03.1957. Το ενοποιημένο κείμενο της ΣΛΕΕ είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>

²⁰Ι. Ιγγλεζάκης, Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679), 2018, σελ 17.

²¹ Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου υιοθετήθηκε το 1950 υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης, με σκοπό την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών. Ισχύει από το έτος 1953 και καλύπτει σήμερα 830 εκατομμύρια άτομα. Σε περίπτωση παραβίασης δικαιωμάτων της Σύμβασης από κράτος που μετέχει σε εκείνη, προσδίδεται η δυνατότητα προσφυγής του ατόμου στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΔΑ), το οποίο

στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή με πανηγυρική διατύπωση: «1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.».

Ορόσημο, ωστόσο, της εξελικτικής πορείας του δικαίου προστασίας των προσωπικών δεδομένων από την παράνομη επεξεργασία σε όλα τα κράτη της Ε.Ε., συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδος, προκειμένου αυτή να μην αποτραπεί από τις διαφορετικές ισχύουσες ρυθμίσεις εις αυτά, αποτέλεσε η Οδηγία 95/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1995²² για την «προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών». Στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της εν λόγω Οδηγίας δεν ενέπιπταν ζητήματα αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, παρά μόνο θέματα εσωτερικής αγοράς, ενώ το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της εκτεινόταν στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (EOX), στον οποίο περιλαμβάνονται τα κράτη – μέλη της Ε.Ε. και επιπροσθέτως η Ισλανδία, η Νορβηγία και το Λιχτενστάιν²³.

Η αλματώδης πρόοδος, ωστόσο, των τεχνολογιών παραγωγής και επεξεργασίας των πληροφοριών²⁴ κατέδειξε την ανεπάρκεια του ήδη υπάρχοντος έως τότε ρυθμιστικού

συγκροτήθηκε βάσει της ΕΣΔΑ. Αναλυτικές πληροφορίες για την ΕΣΔΑ βρίσκονται διαθέσιμες στον ιστότοπο του Συμβουλίου της Ευρώπης: <https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention>

²² Στην Ελλάδα η Οδηγία 95/46/EK ενσωματώθηκε με τον Ν.2472/1997 «για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».

²³ *E. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου*, Προσωπικά Δεδομένα, 2016, σελ. 208.

²⁴ Βλ. *Α. Μήτρον*, Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων, 2017, σελ. 24, όπου χαρακτηριστικά αναφέρει: «στην εποχή του «απανταχού υπολογίζεин» (ubiquitous computing) η ηλεκτρονική επεξεργασία πληροφορίας δεν διαχωρίζεται από τις άλλες καθημερινές δραστηριότητες, δεν γίνεται καν αντιληπτή ως τέτοια και προσαρμόζεται στο εκάστοτε περιβάλλον».

καθεστώς και ανέδειξε την απαίτηση για καταφυγή σε ένα νέο ρυθμιστικό εργαλείο, αποτελεσματικότερα προσαρμοζόμενο στις προκλήσεις της σύγχρονης ψηφιακής εποχής. Η επιλογή του Ευρωπαϊκού νομοθέτη να επιχειρήσει μια ολιστική επαναρρύθμιση του δικαίου προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός της Ε.Ε., μέσω της αντικατάστασης της Οδηγίας 95/46/ΕΚ με Κανονισμό, διατήρησε κεντρικό γνώμονά της την επίτευξη ενός γενικού, αφηρημένου και δεσμευτικού νομοθετήματος, με βασικά χαρακτηριστικά του την άμεση, καθολική²⁵, ομοιόμορφη και συνεκτική εφαρμογή του από τα κράτη-μέλη. Έτσι, τέθηκε σε ισχύ τον Μάιο του 2016²⁶ και σε ενιαία και καθολική εφαρμογή στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. από την 25^η Μαΐου του 2018 ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (2016/679) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 2016 (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων –ΓΚΠΔ)²⁷. Ο Κανονισμός 2016/679 αποσκοπεί προεχόντως στην πρόβλεψη

---

²⁵ Βλ. αναλυτικά για χαρακτηριστικά κανονισμού σε *Ε. Σαχπεκίδου*, Ευρωπαϊκό Δίκαιο, 2013, σελ. 461, όπου μεταξύ άλλων αναφέρει: «η καθολική του δεσμευτικότητα αποτελεί το σημείο στο οποίο ο κανονισμός διαφέρει κατά τον πλέον προφανή τρόπο από την οδηγία. Ο κανονισμός είναι στο σύνολο του περιεχομένου του δεσμευτικός, ενώ η οδηγία δεσμεύει τα κράτη μέλη μόνον ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμά της.».

²⁶ Παράλληλα με τον Κανονισμό 2016/679 εκδόθηκαν και δύο Οδηγίες, οι οποίες λειτουργούν συμπληρωματικά με τον Γ.Κ.Π.Δ. ρυθμίζοντας επεξεργασίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εκτός του πεδίου εφαρμογής αυτού: η Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης - πλαισίου 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου, η αποκαλούμενη «αστυνομική οδηγία» η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 6.5.2018 και η Οδηγία (ΕΕ) 2016/681 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016, σχετικά με τη χρήση των δεδομένων που περιέχονται στις καταστάσεις ονομάτων επιβατών (Passenger Name Record/PNR) για την πρόληψη, ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη τρομοκρατικών και σοβαρών εγκλημάτων, η οποία ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με τον Ν. 4579/2018 (ΦΕΚ 201/Α/03.12.2018).

²⁷ Κανονισμός (Ε.Ε.) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27^{ης} Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων), ΕΕ L 119 της 4.5.2016. Ο Κανονισμός περιλαμβάνεται μεταξύ των 69 νομοθετικών πράξεων της Ε.Ε. που ενσωματώθηκαν στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (Ε.Ο.Χ.) από τη Μικτή Επιτροπή του Ε.Ο.Χ. στις Βρυξέλλες στις 6.7.2018.

και παροχή ενός υψηλού και ισοδύναμου σε όλα τα κράτη – μέλη της Ε.Ε. επιπέδου προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των φυσικών προσώπων όσον αφορά την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα²⁸, μέσω της ενδυνάμωσης των δικαιωμάτων των πολιτών, της αναγνώρισης νέων δικαιωμάτων, της ενισχύσεως των υποχρεώσεων των υπευθύνων επεξεργασίας, του θεσμού υπευθύνου προστασίας προσωπικών δεδομένων και της επιβολής αυστηρών κυρώσεων σε περιπτώσεις παραβάσεων του περιεχομένου του²⁹.

Η ραγδαία ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας³⁰, κατέστησε πασιφανή την αναγκαιότητα θέσπισης υπερνομοθετικών κανόνων προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και σε εγχώριο επίπεδο. Το εθνικό συνταγματικό πλαίσιο προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των προσωπικών δεδομένων περιλαμβάνεται στις διατάξεις που αφορούν τα ατομικά δικαιώματα.

Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο του εθνικού μας Συντ., πριν την ρητή θέσπιση κανόνων ειδικής προστασίας το 2001, θεωρήθηκε εγγενές στοιχείο της προστασίας της αξίας, της προσωπικότητας, καθώς και την ιδιωτικής ζωής του ανθρώπου και θεμελιώθηκε κατ' εξοχήν στις σχετικές συνταγματικές διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1³¹, 5 παρ. 1³², 9 παρ. 1³³ και 19 παρ. 1³⁴.

Το πλήρες κείμενο του Κανονισμού 2016/679 βρίσκεται διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A32016R0679>

²⁸ Βλ. αιτιολογική σκέψη 10 του ΓΚΠΔ.

²⁹ Φ. Παναγοπούλου-Κουντατζή, Τα νέα δικαιώματα για τους Πολίτες βάσει του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων: μια πρώτη αποτίμηση και συνταγματική αξιολόγηση, ΕφημΔΔ 1/2017, σελ. 81.

³⁰ Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, ό.π., σελ. 35-36.

³¹ Άρθρο 2 παρ. 1 του Συντ.: «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας.»

³² Άρθρο 5 παρ. 1 του Συντ.: «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.»

³³ Άρθρο 9 του Συντ.: «1. Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας. 2. Οι παραβάτες της προηγούμενης διάταξης τιμωρούνται για παραβίαση του οικιακού ασύλου και για κατάχρηση εξουσίας και υποχρεούνται σε πλήρη αποζημίωση του παθόντος, όπως νόμος ορίζει.»

Ωστόσο, η αναγκαιότητα περί θέσπισης ειδικού πλαισίου προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τον συνταγματικό και κοινό νομοθέτη υπαγορεύθηκε από το σύνολο των ως άνω επιμέρους συνταγματικών διατάξεων³⁵ και έτσι με την αναθεώρηση του Ελληνικού Συντάγματος της 6^{ης} Απριλίου του 2001 (ΦΕΚ 85/Α/18.4.2001), προστέθηκε στο Σύνταγμά μας το άρθρο 9^Α, σύμφωνα με το οποίο «Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει». Από τη γραμματική διατύπωση των εδ. α' και β' του άρθρου 9^Α συνάγεται με σαφήνεια η ρητή αναγνώριση ενός νέου αυτοτελούς ουσιαστικού συνταγματικού δικαιώματος για την προστασία του ατόμου (από ανεξάρτητη μάλιστα αρχή του άρθρου 101^Α του Συντ.³⁶) από την συλλογή, επεξεργασία

---

³⁴ Άρθρο 19 του Συντ.: «1. Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων 2. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες ανεξάρτητης αρχής που διασφαλίζει το απόρρητο της παραγράφου 1.»

³⁵ Στην αιτιολογική έκθεση του Ν.2472/1997 «για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» προβλέπεται ότι: «Για τον κοινό νομοθέτη, η θέσπιση ειδικών κανόνων για τη συλλογή και την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι απλή ευχέρεια. Ειδικά στην Ελλάδα, αυτό συνιστά υποχρέωση του νομοθέτη κατά τις διατάξεις του άρθρου 9 αλλά και των άρθρων 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 19 του Συντ., οι οποίες ανάγουν την προστασίας της αξίας το ανθρώπου σε πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας, προστατεύουν την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του και διασφαλίζουν την ιδιωτική και την οικογενειακή του ζωή, καθώς και το απόρρητο των επικοινωνιών του.».

³⁶ Άρθρο 101^Α του Συντ.: «1. Όπου από το Σύνταγμα προβλέπεται η συγκρότηση και η λειτουργία ανεξάρτητης αρχής, τα μέλη της διορίζονται με ορισμένη θητεία και διέπονται από προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία, όπως νόμος ορίζει. 2. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την επιλογή και την υπηρεσιακή κατάσταση του επιστημονικού και λοιπού προσωπικού της υπηρεσίας που οργανώνεται για την υποστήριξη της λειτουργίας κάθε ανεξάρτητης αρχής. Τα πρόσωπα που στελεχώνουν τις ανεξάρτητες αρχές πρέπει να έχουν τα ανάλογα προσόντα, όπως νόμος ορίζει. Η επιλογή τους γίνεται με απόφαση της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής. Η απόφαση λαμβάνεται με πλειοψηφία των τριών πέμπτων των μελών της. Η θητεία των μελών των ανεξάρτητων αρχών παρατείνεται έως το διορισμό νέων μελών. Τα σχετικά με τη διαδικασία επιλογής των μελών των ανεξάρτητων αρχών και της λειτουργίας και των αρμοδιοτήτων της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής ορίζονται από τον Κανονισμό της Βουλής. 3. Με

και χρήση των προσωπικών του δεδομένων, το αποκαλούμενο δικαίωμα «πληροφοριακής αυτοδιάθεσης» ή κατ' άλλη διατύπωση το δικαίωμα «πληροφοριακού αυτοκαθορισμού» ή «πληροφοριακού αυτοπροσδιορισμού»³⁷. Το πεδίο προστασίας του συγκεκριμένου δικαιώματος καθορίζεται από την αναφορά στην έννοια των προσωπικών δεδομένων και στις επιμέρους μορφές επεξεργασίας αυτών και συμπληρώνεται με την αναγωγή στο κοινό δίκαιο, στο υφιστάμενο σύστημα προσωπικών δεδομένων³⁸, σύμφωνα με την επιφύλαξη υπέρ του νόμου, που περιέχεται στην διάταξη του άρθρου 9^A του Συντ. . Όπως προκύπτει ευκρινώς από την γραμματική διατύπωση της διάταξης του άρθρου 9^A, φορείς του δικαιώματος της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης είναι όλα τα φυσικά πρόσωπα, δηλαδή τόσο οι Έλληνες όσο και οι αλλοδαποί, διότι πρόκειται για ένα δικαίωμα που αφορά σε κάθε άνθρωπο³⁹ και δεν προσιδιάζει μόνο στους πολίτες, ενώ περαιτέρω υποστηρίζεται ότι στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 9^A του Συντ. υπάγονται και τα νομικά πρόσωπα, αφού και γι' αυτά υφίσταται ο κίνδυνος μέσω της λεπτομερειακής καταγραφής και στη συνέχεια της ανέλεγκτης και απεριόριστης διασταύρωσης των δεδομένων που τα αφορούν⁴⁰.

Σε επίπεδο κοινού νομοθέτη η διασφάλιση της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την παράνομη επεξεργασία, δεν αποτέλεσε απλή ευχέρεια, όπως ειπώθηκε παραπάνω, αλλά απόρροια κυρίως της συνταγματικής επιταγής του άρθρου 9Α του εθνικού μας Συντ., καθώς και εξειδίκευσης των «ρητρών ανοίγματος»⁴¹ που παρέχει ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων. Δεδομένου αυτού, εξεδόθη τον Αύγουστο του 2019 ο Ν.4624/2019 (ΦΕΚ 137/Α/29-08-2019) «Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ)

τον Κανονισμό της Βουλής ρυθμίζονται όσα αφορούν τη σχέση των ανεξάρτητων αρχών με τη Βουλή και ο τρόπος άσκησης του κοινοβουλευτικού ελέγχου.».

³⁷ Σχετικά με την ορολογία βλ. *Κ. Χρυσόγονος*, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2006, σελ. 210.

³⁸ Δ. Τσάτσος/Ε. Βενιζέλος/Ξ. Κοντιάδης (επιμ.), ό.π., σελ. 93.

³⁹ Δ. Τσάτσος/Ε. Βενιζέλος/Ξ. Κοντιάδης (επιμ.), ό.π., σελ. 91. Βλ. επίσης, *Κ. Χρυσόγονος*, ό.π., σελ. 213.

⁴⁰ *Κ. Χρυσόγονος*, ό.π., σελ. 213.

⁴¹ Βλ. Αιτιολογική Έκθεση του Ν.4624/2019, σελ. 17. Κατά μεταφορά επίσης, της γερμανικής λέξης «Öffnungsklauseln».

2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις», με τον οποίο καταργήθηκε ο προΐσχυσας Ν.2472/1997, για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, υπό την επιφύλαξη διατήρησης συγκεκριμένων διατάξεων αυτού (άρθρο 84 Ν.4624/2019).

Το ως άνω σύνολο των δικαιικών πηγών της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την παράνομη επεξεργασία ερμηνεύεται, εξειδικεύεται και εφαρμόζεται με τις εκδοθείσες αποφάσεις των ελληνικών δικαστηρίων, της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ) και όπου χωρεί της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ) ⁴².

2.2. Το πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος: Αντικειμενική και Υποκειμενική Οριοθέτηση.

2.2.1. Η έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (προσωπικών δεδομένων).

Στο περιεχόμενο των θεσμικών κειμένων που αφορούν το δικαίωμα των προσωπικών δεδομένων γίνεται αντιληπτή η χρήση μίας άκρως καθορισμένης ορολογίας των περιλαμβανομένων εννοιών. Σημαντικό πυλώνα της ορολογίας αυτής αποτελεί σαφώς η έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή αλλιώς των προσωπικών δεδομένων. Τόσο από τον Έλληνα νομοθέτη όσο και από τον μεταφραστή των ευρωπαϊκών νομοθετικών κειμένων στην ελληνική γλώσσα⁴³ παρατηρείται η πρόκριση της έννοιας «*δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα*», αντί του όρου «*προσωπικά δεδομένα*». Ωστόσο, πρόκειται για δύο έννοιες με ταυτόσημο περιεχόμενο, ενώ χάριν πρακτικής ευχέρειας έχει επικρατήσει ως συντομότερος ο όρος «*προσωπικά δεδομένα*» έναντι εκείνου των «*δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*».

---

⁴² Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, ό.π., σελ. 39-40.

⁴³ Β. Σωτηρόπουλος, Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων, 2^η έκδ., 2019, σελ. 29.

Στη διάταξη του άρθρου 4 αριθ. 1 του ΓΚΠΔ⁴⁴ ως «*δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα*» νοείται κάθε πληροφορία που αφορά ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο («υποκείμενο των δεδομένων»), του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως μέσω αναφοράς σε οποιοδήποτε αναγνωριστικό στοιχείο ή παράγοντα από μόνα τους ή σε συνδυασμό με άλλα στοιχεία/παράγοντες. Η ευρύτατη διατύπωση του παραπάνω ορισμού, όπως και στην Οδηγία 95/46/ΕΚ, αποσκοπεί στη μεγαλύτερη δυνατή προστασία του υποκειμένου των δεδομένων.

Στην έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως συνάγεται από τον ορισμό του ΓΚΠΔ, εμπεριέχεται κάθε είδος πληροφορίας για ένα πρόσωπο, πληροφορίες που άπτονται της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του υπό στενή έννοια, καθώς και πληροφορίες που αφορούν οποιαδήποτε δραστηριότητα του ατόμου, όπως τις εργασιακές σχέσεις ή την οικονομική ή κοινωνική συμπεριφορά του ατόμου⁴⁵. Οι πληροφορίες αυτές ενδέχεται να είναι αντικειμενικές, όπως για παράδειγμα η παρουσία μιας ουσίας στο αίμα, ή υποκειμενικές, να αποτελούν δηλαδή γνώμες ή αξιολογήσεις⁴⁶. Οι πληροφορίες δεν απαιτείται να ανταποκρίνονται στην αλήθεια ή να είναι αποδεδειγμένες⁴⁷, προκειμένου να χαρακτηριστούν ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, (π.χ. ανακριβείς πληροφορίες περιεχόμενες σε έγγραφο λόγω εσφαλμένου χειρισμού του υπαλλήλου που το συνέταξε) για τον λόγο αυτό το υποκείμενο των δεδομένων διαθέτει δυνατότητες απόκτησης πρόσβασης στις πληροφορίες αυτές, καθώς

---

⁴⁴ Βλ. αντιστοίχως και άρθρο 44 παρ. 1 περ. α' του Ν. 4624/2019.

⁴⁵ Βλ. υπ' αριθ. 4/2007 Γνώμη «σχετικά με την έννοια του όρου 'δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα'» της Ομάδας Προστασίας Δεδομένων του άρθρου 29, WP 136, 20.6.2007.

⁴⁶ *I. Ιγγλεζάκης*, ό.π., σελ. 22. Ζήτημα στη θεωρία αποτελεί η ένταξη των αξιολογικών κρίσεων στην έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Βλ. σχετικά *E. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου*, ό.π., σελ. 45 όπου διακρίνει τις αξιολογικές κρίσεις με κριτήριο τον επίσημο ή ανεπίσημο χαρακτήρα τους. βλ. *K. Χριστοδούλου*, Δίκαιο Προσωπικών Δεδομένων, 2013, σελ. 15-16, ο οποίος τίθεται απολύτως υπέρ της θέσεως ότι δεν αποτελούν προσωπικά δεδομένα οι αξιολογικές κρίσεις ή οι επιστημονικές αξιολογήσεις, εφόσον δεν έχουν «επίσημο» χαρακτήρα. Υπέρ αντίθετης άποψης *Φ. Μίτλεττον*, Η έννοια των προσωπικών δεδομένων, σε *A. Κοτσαλή*, Προσωπικά Δεδομένα (Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή), 2016, σελ. 20.

⁴⁷ *B. Σωτηρόπουλος*, ό.π., σελ. 30-31.

επίσης και τα μέσα να τις αμφισβητήσει, όπως π.χ. διόρθωση ή διαγραφή⁴⁸. Η μορφή με την οποία τα προσωπικά δεδομένα αποθηκεύονται ή χρησιμοποιούνται δεν επηρεάζει την εφαρμογή του δικαίου προστασίας δεδομένων, οι γραπτές ή προφορικές επικοινωνίες μπορούν να περιλαμβάνουν προσωπικά δεδομένα όπως εικόνες, πληροφορίες καταγεγραμμένες είτε ηλεκτρονικά είτε σε χαρτί, ηχητικά ή οπτικά δεδομένα κ.α.⁴⁹.

Κεντρικής σημασίας είναι η σύνδεση του προσωπικού δεδομένου με ένα συγκεκριμένο ζων⁵⁰ φυσικό πρόσωπο. Τα ζώντα μόνο φυσικά πρόσωπα χαίρουν προστασίας καθολικού χαρακτήρα από τον ΓΚΠΔ και τον εφαρμοστικό αυτού Ν.4624/2019, η οποία ισχύει ανεξαρτήτως της ιθαγένειας ή του τόπου διαμονής τους⁵¹, ενώ αντιθέτως το πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ δεν καλύπτει την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν νομικά πρόσωπα (π.χ. εταιρείες, σωματεία κ.λ.π.) και ιδίως τις συσταθείσες επιχειρήσεις ως νομικά πρόσωπα, περιλαμβανομένων της επωνυμίας, του τύπου και των στοιχείων επικοινωνίας αυτών⁵². Παρ' όλα αυτά, υποστηρίζεται ότι στην περίπτωση στην οποία η επωνυμία του νομικού προσώπου ταυτίζεται με το όνομα του φυσικού προσώπου, όπως συμβαίνει στις προσωπικές και μονοπρόσωπες εταιρίες, δύναται η παρεχόμενη προστασία από τον Κανονισμό να βρει εφαρμογή και σε δεδομένα που αφορούν επιχειρήσεις ή νομικά πρόσωπα⁵³.

---

⁴⁸ Βλ. πιο αναλυτικά σε *Φ. Παναγοπούλου-Κουντατζή*, Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία δεδομένων 679/2016/ΕΕ. Εισαγωγή και Προστασία Δικαιωμάτων, 2017, σελ. 47-106.

⁴⁹ *European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe*, Handbook on European data protection law, 2018, σελ.92-93.

⁵⁰ Βλ. υπ' αριθ. 38/2010 απόφαση της ΑΠΔΠΧ και αιτιολογική σκέψη 27 του ΓΚΠΔ «Ο παρών κανονισμός δεν εφαρμόζεται στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θανόντων. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν κανόνες για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θανόντων», επίσης βλ. *Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπιάδου*, ό.π., σελ. 45 «Η επεξεργασία δεδομένων φυσικών προσώπων που έχουν αποβιώσει εκφεύγει των αρμοδιοτήτων της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.» , επίσης Βλ. υπ' αριθ. 19/2007 απόφαση της ΑΠΔΠΧ και *Ι. Ιγγλεζάκης*, ό.π., 2018: «στους θανόντες παρέχεται post mortem προστασία σύμφωνα με το δίκαιο της προσωπικότητας».

⁵¹ Αιτιολογικές σκέψεις 2, 14 ΓΚΠΔ.

⁵² Αιτιολογική σκέψη 14 του ΓΚΠΔ

⁵³ *Ι. Ιγγλεζάκης*, ό.π., 2018, σελ. 24

Επομένως, ο ΓΚΠΔ δεν εφαρμόζεται σε ανώνυμες πληροφορίες, δηλαδή πληροφορίες που δεν σχετίζονται προς ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο ή σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που έχουν καταστεί ανώνυμα κατά τρόπο, ώστε η ταυτότητα του υποκειμένου των δεδομένων να μην μπορεί (πλέον) να εξακριβωθεί⁵⁴. Παραδείγματος χάριν στον τομέα της δημόσιας διοίκησης, όπως θα δούμε στη συνέχεια, οι δημόσιες υπηρεσίες, έχουν τη δυνατότητα, προτού χορηγήσουν ένα έγγραφο, να προβούν σε ανωνυμοποίηση των δεδομένων που περιέχονται σε αυτό, στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες ο αιτών ενδιαφέρεται για το έγγραφο αυτό καθαυτό και όχι για τα δεδομένα που περιέχει.

2.2.2. Η διάκριση των προσωπικών δεδομένων σε απλά και σε ειδικές κατηγορίες.

Υψηλής σπουδαιότητας για την κατανόηση του δικαίου των προσωπικών δεδομένων ευρύτερα, καθώς και της παρούσας θεματικής ειδικότερα, κρίνεται η διάκριση αυτών- διάκριση που διατηρείται και στον ΓΚΠΔ- σε δεδομένα απλά⁵⁵ και σε δεδομένα ειδικών κατηγοριών⁵⁶.

Η έννοια των απλών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εξακολουθεί και στο κείμενο του ΓΚΠΔ να μην προσδιορίζεται ρητώς. Με δεδομένη αφετηρία την εισαγωγή του κλειστού αριθμού⁵⁷ των ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τον ΓΚΠΔ, όλα όσα υπολείπονται ρητής πρόβλεψης στο άρθρο 9 παρ. 1 αυτού νοούνται ως απλά προσωπικά δεδομένα. Ενδεικτικά παραδείγματα απλών προσωπικών δεδομένων αποτελούν το ονοματεπώνυμο, η διεύθυνση, το επάγγελμα, ο τηλεφωνικός αριθμός, τα

---

⁵⁴ Αιτιολογική σκέψη 26 του ΓΚΠΔ.

⁵⁵ Άρθρο 6 του ΓΚΠΔ.

⁵⁶ Άρθρο 22 του Ν.4624/2019. Η έννοια των ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αντιστοιχεί στον όρο των «ευαίσθητων δεδομένων» των άρθρων 2 περ. β' και 7 του προισχύσαντος Ν.2472/1997.

⁵⁷ Κ. Χριστοδούλου, Δίκαιο Προσωπικών Δεδομένων, 2^η έκδ., 2020, σελ. 32.

φορολογικά στοιχεία, οι τραπεζικοί λογαριασμοί, ο αριθμός φορολογικού μητρώου (ΑΦΜ), ο αριθμός μητρώου κοινωνικής ασφάλισης (ΑΜΚΑ)⁵⁸ κ.α.

Στην παράγραφο 1 του άρθρου 9 του ΓΚΠΔ προβλέπονται και απαριθμούνται περιοριστικώς οι ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα μέχρι πρότινος επονομαζόμενα «ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα», ήτοι οι πληροφορίες σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα⁵⁹, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, τα γενετικά δεδομένα, τα βιομετρικά δεδομένα με σκοπό την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση προσώπου και τα δεδομένα που αφορούν την υγεία ή τη σεξουαλική ζωή ή τον γενετήσιο προσανατολισμό φυσικού προσώπου. Οι ειδικές αυτές κατηγορίες δεδομένων αποτελούν τον σκληρό πυρήνα της ιδιωτικής ζωής του ατόμου στο παρόν, παρελθόν ή μέλλον, για τον λόγο αυτό υπόκεινται στην αρχή της απαγόρευσης⁶⁰ της επεξεργασίας, η οποία ωστόσο κάμπτεται από τις τεθείσες προϋποθέσεις νομιμότητας της επεξεργασίας των δεδομένων αυτών της παραγράφου 2 του άρθρου 9 του ΓΚΠΔ.

Διαφοροποίηση του ΓΚΠΔ συγκριτικά με την Οδηγία 95/46/ΕΚ αποτελεί η προσθήκη των γενετικών δεδομένων, των βιομετρικών δεδομένων. Αντιθέτως, τα δεδομένα που αφορούν ποινικές καταδίκες και αδικήματα δεν περιλαμβάνονται⁶¹ στις ειδικές κατηγορίες των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του άρθρου 9 παρ. 1 του ΓΚΠΔ, αλλά ρυθμίζονται ειδικώς στο άρθρο 10 αυτού.

Άξια επίσης αναφοράς κρίνεται και η διάκριση των ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα δεδομένα εκείνα τα οποία εξαιτίας μιας ιδιάζουσας σπουδαιότητας χαίρουν προστασίας από ειδικά προβλεπόμενα απόρρητα, όμως είναι απλά προσωπικά δεδομένα⁶². Αντίστοιχη χαρακτηριστική περίπτωση

---

⁵⁸Βλ. σχετικώς την υπ' αριθ. 56/2010 ΑΠΔΠΧ για την αναγραφή του ΑΜΚΑ των ιατρών στα συνταγολόγια.

⁵⁹Βλ. *Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου*, ό.π., σελ. 52 «..εκφράζονται επιφυλάξεις για τη χωρίς προϋποθέσεις ένταξη στα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα ορισμένων κατηγοριών προσωπικών δεδομένων όπως οι πολιτικές πεποιθήσεις ή η συμμετοχή σε συνδικαλιστική ζωή.....».

⁶⁰ *European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe*, Handbook on European data protection law, 2018, σελ. 96.

⁶¹ Βλ. σχετικώς 19/2010, 150/2014 ΑΠΔΠΧ. Βλ. επίσης 310/2016 ΓΝΜΔ ΝΣΚ.

⁶² *Α. Κοτσαλής*, Προσωπικά Δεδομένα, ό.π., σελ. 21.

αποτελούν τα δεδομένα οικονομικής συμπεριφοράς⁶³, όπως είναι τα δυσμενή οικονομικά στοιχεία του ατόμου ή οι τραπεζικοί λογαριασμοί αυτού, δεδομένα τα οποία δεν εντάσσονται στην εξαντλητική απαρίθμηση των ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ωστόσο τυγχάνουν αυξημένης προστασίας από το τραπεζικό απόρρητο.

Το νομοθετικό κίνητρο για την πρόβλεψη και διατήρηση της διάκρισης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε απλά και σε ειδικές κατηγορίες (πρώην ευαίσθητα), δυνάμει της οποίας προσδίδεται διαφορετικού βαθμού προστασία στα δεδομένα αυτά, αποκρυσταλλώνεται στην υποκειμενικότητα της πρόσληψης της πληροφορίας που ενδέχεται να οδηγήσει στη δημιουργία διακρίσεων για το υποκείμενο των δεδομένων. Ενδεικτικά παραδείγματα ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συναντώνται σε δημόσια έγγραφα είναι ο αριθμός αναρρωτικών αδειών υπαλλήλου⁶⁴, τα ιατρικά πιστοποιητικά και οι αποφάσεις υγειονομικών επιτροπών⁶⁵ κ.α.

Όσον αφορά το επιτρεπτό της επεξεργασίας των απλών και των ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, παρά την διαφορετική γραμματική εκφορά του νομοθετικού κειμένου, η ουσία των ρυθμίσεων του άρθρου 6 και άρθρου 9 του ΓΚΠΔ επικεντρώνεται σε ένα καθ' αυτό σημείο: Η επεξεργασία των δεδομένων αυτών καταρχήν είναι παράνομη, εκτός αν προκύπτει κάτι διαφορετικό. Ο ίδιος ο ΓΚΠΔ προβλέπει και απαριθμεί περιοριστικώς τους λόγους της κατ' εξαίρεσης άρσεως του αδίκου χαρακτήρα της επεξεργασίας των δεδομένων, τις επανομαζόμενες «νόμιμες βάσεις» (lawful bases) της επεξεργασίας, καταστρώνοντάς τους σε ξεχωριστά σημεία με γνώμονα αν η επεξεργασία αφορά τα απλά δεδομένα (στο άρθρο 6) ή τις ειδικές κατηγορίες (στο άρθρο 9 παρ. 2) . Οι λόγοι αυτοί δε εκ της υπερνομοθετικής τους κατοχυρώσεως στο κείμενο του ΓΚΠΔ θα πρέπει να τυγχάνουν εφαρμογής ανεξαρτήτως διαφορετικής πρόβλεψης του επιτρεπτού της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων απορρέουσας από εθνικά νομοθετικά κείμενα⁶⁶.

---

⁶³ Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, ό.π., σελ. 51-52.

⁶⁴ Βλ. 75/2011 ΑΠΔΠΧ.

⁶⁵ Βλ. 103/2016 ΑΠΔΠΧ.

⁶⁶ Κ. Χριστοδούλου, 2^η έκδ., 2020, ό.π., σελ. 70.

2.2.3. Η έννοια της επεξεργασίας και του συστήματος αρχειοθέτησης.

Θεμελιώδη άξονα επίσης του δικαίου των προσωπικών δεδομένων εν γένει αποτελεί αναμφισβήτητα η έννοια της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 4 αριθ. 2 του ΓΚΠΔ (αντιστοίχως και στο άρθρο 44 παρ. 1 περ. β' του Ν.4624/2019). Πρόκειται για κάθε πράξη ή σειρά πράξεων που πραγματοποιείται με ή χωρίς τη χρήση αυτοματοποιημένων μέσων, σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή σε σύνολα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή⁶⁷, η καταχώριση, η οργάνωση, η διάρθρωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή η μεταβολή, η ανάκτηση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρήση, η κοινολόγηση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, ο περιορισμός, η διαγραφή ή η καταστροφή, ειδοποιό γνώρισμα της οποίας συνιστά ο σκοπός. Η απαρίθμηση των ποικίλων μορφών της επεξεργασίας από τον ΓΚΠΔ και αντίστοιχα τον Ν.4624/2019 αναφέρεται σε οιαδήποτε γνωστική πρόσβαση⁶⁸ στα προσωπικά δεδομένα του ατόμου, είναι ενδεικτική και ιδιαίτερος ευρεία, συνδέεται δε με δραστηριότητες που καταλαμβάνουν όλα τα στάδια της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με εκκίνηση τη συλλογή των προσωπικών δεδομένων έως και τη διαγραφή ή την καταστροφή αυτών. Η ευρύτατη αυτή υπαγωγή κάθε γνωστικής δραστηριότητας στην έννοια της επεξεργασίας τελεί υπό δύο αυστηρές προϋποθέσεις σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 2 του ΓΚΠΔ : Να μην πραγματοποιείται η επεξεργασία αμιγώς σε πλαίσιο προσωπικής ή οικιακής δραστηριότητας και να μην αφορά τους τομείς της Εθνικής Αμύνης και Ασφαλείας.

Στην μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία εφαρμόζεται ένα δια χειρός τηρούμενο σύστημα αρχειοθέτησης, το οποίο στην πράξη συνήθως αποτελεί ένα ειδικά δομημένο αρχείο χαρτιού και αποκαλείται φυσικό αρχείο⁶⁹. Στο άρθρο 4 αριθ. 6 του ΓΚΠΔ (αντιστοίχως στο άρθρο 44 παρ. 1 περ. στ' του Ν.4624/2019) προσδιορίζεται το σύστημα της αρχειοθέτησης ως «κάθε διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

---

⁶⁷ Βλ. *Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου*, ό.π., σελ. 53 «...Αποτελεί το πρώτο στάδιο της επεξεργασίας και αφορά την αναζήτηση, εύρεση και συγκέντρωση των δεδομένων (π.χ. συνέντευξη και συμπλήρωση ερωτηματολογίων, βιντεοσκόπηση, φωτογράφιση, ηχογράφιση)....».

⁶⁸ *Κ. Χριστοδούλου*, 2^η έκδ., 2020, ό.π., σελ 39.

⁶⁹ *Β. Σωτηρόπουλος*, ό.π. σελ. 67.

τα οποία είναι προσβάσιμα με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια, είτε το σύνολο αυτό είναι συγκεντρωμένο είτε αποκεντρωμένο είτε κατανεμημένο σε λειτουργική ή γεωγραφική βάση». Στην αιτιολογική σκέψη 15 του ΓΚΠΔ⁷⁰ προβλέπεται δε ότι τα αρχεία ή τα σύνολα αρχείων, καθώς και τα εξώφυλλά τους, τα οποία δεν είναι διαρθρωμένα σύμφωνα με συγκεκριμένα κριτήρια δεν θα πρέπει να υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ.

2.2.4. Φορείς και υπόχρεοι του δικαιώματος.

Κεντρικό ρόλο στο δίκαιο των προσωπικών δεδομένων και δικαιούχο της απορρέουσας από τούτο προστασίας συνιστά το υποκείμενο των δεδομένων (data subject). Υποκείμενο των προσωπικών δεδομένων νοείται μόνον το φυσικό πρόσωπο⁷¹, στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα και του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να προσδιορισθεί αμέσως ή εμμέσως, δυνάμει ενός ή περισσοτέρων συγκεκριμένων στοιχείων που χαρακτηρίζουν πολυπλεύρως την υπόστασή του⁷². Χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός της επέκτασης της προστατευτικής ισχύος του ΓΚΠΔ και του εκτελεστικού αυτού στην ελληνική επικράτεια Ν.4624/2019, μόνον στα ζώντα φυσικά πρόσωπα, ενώ αντιθέτως τα νομικά πρόσωπα χαίρουν προστασίας⁷³ από τις γενικές διατάξεις του δικαίου περί προστασίας της προσωπικότητας⁷⁴, αθέμιτου ανταγωνισμού κ.λ.π.

---

⁷⁰ Βλ. αντιστοίχως αιτιολογική σκέψη 18 της Οδηγίας 2016/680 της Ε.Ε..

⁷¹ Σύμφωνα με το γράμμα του άρθρου 4 αρ. 1 του ΓΚΠΔ, καθώς και της νομολογίας της Ομάδας του άρθρου 29 (βλ. ενδεικτικά Γνώμη 4/2007), της ΑΠΔΠΧ (100/2001, 32/2006) και του ΔΕΕ (βλ. απόφαση της 9.11.2010, υπόθ. C-92/09 και C-93/09 Schecke).

⁷² Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, ό.π., σελ. 60.

⁷³ Βλ. Κ. Χριστοδούλου, 2^η έκδ., 2020, ό.π., σελ. 52, όπου αναφέρει «Ζητούμενο αποτελεί η αναλογική επέκταση της προστασίας και σε ορισμένα νομικά πρόσωπα, ιδίως σε εκείνα των οποίων ο σύνδεσμος προς κάποιο ή κάποια φυσικά πρόσωπα παρίσταται ιδιαιτέρως στενός, λ.χ. προσωπικές εταιρείες (ΟΕ,ΕΕ ή και αστικές με νομική προσωπικότητα) μονομετοχικά νομικά πρόσωπα. Υπέρ της αναλογίας συνηγορεί μεν η αδιάσπικτη διατύπωση της Σ 9^Α, αλλά όχι η υπερνομοθετική ισχύς του ΓενΚαν.».

⁷⁴ ΕφΑθ 54/2006, ΕλλΔνη 47 (2006) 1702-1705, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

Από την αντίθετη πλευρά, υπόχρεος προς σεβασμό και προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θεωρείται οιοσδήποτε προβαίνει σε επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ανεξαρτήτως αν ενεργεί για ίδιον λογαριασμό, για λογαριασμό τρίτου ή άλλου. Με κριτήριο το είδος των σχέσεων μεταξύ των υπόχρεων προστασίας, διακρίνονται αυτοί από την οικείες νομοθετικές ρυθμίσεις στις παρακάτω κατηγορίες:

Ως υπεύθυνος επεξεργασίας (controller) των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, νοείται, σύμφωνα με το άρθρο 4 αριθ. 7 του ΓΚΠΔ (αντιστοίχως στο άρθρο 44 περ. ζ του Ν.4624/2019), το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας που, μόνα ή από κοινού με άλλα, καθορίζουν τους σκοπούς και τον τρόπο της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Πρόκειται δηλαδή έναν «χρήστη» των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ο οποίος καθορίζει τους σκοπούς και τα μέσα της επεξεργασίας, υπό την έννοια της άσκησης εξουσίας γνωστικής προσβάσεως⁷⁵ επί του αρχείου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Σύμφωνα, με τον παραπάνω ορισμό, υπεύθυνο επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων δύνανται να αποτελούν φυσικά πρόσωπα⁷⁶, όπως π.χ. ένας ελεύθερος επαγγελματίας, καθώς και νομικά πρόσωπα ή άλλοι φορείς, λ.χ. εταιρείες, σωματεία, περιφέρειες, δήμοι, ανεξάρτητες αρχές κ.α. Αξιοσημείωτες κρίνονται οι υποχρεώσεις οι οποίες επέρχονται με την ανάληψη της θέσης του υπευθύνου επεξεργασίας, όπως είναι η τήρηση των αρχών της επεξεργασίας, η υποχρέωση ενημέρωσης του υποκειμένου για την επεξεργασία των δεδομένων που το αφορούν, η υποχρέωση λήψης της συγκατάθεσης του υποκειμένου των δεδομένων όπου αυτή απαιτείται, η υποχρέωση της λήψης μέτρων ασφαλείας για τα υπό επεξεργασία δεδομένα κ.λ.π. .

Στον ΓΚΠΔ προβλέπεται επίσης, και η περίπτωση των από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας (joint controllers), που συντελείται όταν δύο ή περισσότεροι υπεύθυνοι επεξεργασίας καθορίζουν από κοινού τους σκοπούς και τα μέσα αυτής και ευθύνονται

---

⁷⁵ Κ. Χριστοδούλου, 2^η έκδ., 2020, ό.π., σελ. 54.

⁷⁶ Βλ. Γνώμη 1/2010 της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29 σχετικά με τις έννοιες του υπευθύνου και εκτελούντος την επεξεργασία, WP 169, 16.2.2010. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει «στην περίπτωση που η κλίμακα και η συχνότητα της επεξεργασίας δεδομένων υποδηλώνουν επαγγελματική δραστηριότητα ή δραστηριότητα πλήρους απασχόλησης, ένα φυσικό πρόσωπο μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνος επεξεργασίας».

από κοινού για τη δραστηριότητα επεξεργασίας⁷⁷. Στο πλαίσιο του δικαίου της Ε.Ε., αυτό συνεπάγεται κατ' ουσίαν ότι κάθε υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να θεωρηθεί πλήρως υπεύθυνος για τη συνολική ζημία που προκαλείται από την επεξεργασία των από κοινού υπευθύνων, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική αποζημίωση του υποκειμένου των δεδομένων⁷⁸.

Βάσει του ΓΚΠΔ και του Ν.4624/2019⁷⁹, ο εκτελών την επεξεργασία (data processor) είναι το «φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας που επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για λογαριασμό του υπευθύνου της επεξεργασίας». Οι δραστηριότητες που ανατίθενται στον εκτελούντα την επεξεργασία ενδέχεται να περιορίζονται σε πολύ συγκεκριμένο πλαίσιο ή αντιθέτως να είναι γενικές και συνολικές. Το άρθρο 29 του ΓΚΠΔ προβλέπει ότι ο εκτελών την επεξεργασία μπορεί να επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μόνο κατ' εντολή του υπευθύνου της επεξεργασίας, εκτός εάν υποχρεούται προς τούτο από το δίκαιο της Ένωσης ή του κράτους – μέλους. Ουσιώδες στοιχείο στη σχέση μεταξύ του υπευθύνου της επεξεργασίας και του εκτελούντος την επεξεργασία αποτελεί η μεταξύ τους σύμβαση στην οποία οφείλεται να καταγράφονται οι σχετικές λεπτομέρειες της σχέσης τους για λόγους σαφήνειας και διαφάνειας και η οποία αποτελεί και νομική απαίτηση⁸⁰. Η συνολική ευθύνη της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εξακολουθεί να επιφορτίζει τον υπεύθυνο επεξεργασίας, ο οποίος μεταξύ άλλων καθηκόντων οφείλει να ασκεί εποπτεία στους εκτελούντες την επεξεργασία, προκειμένου να διασφαλίζει ότι οι αποφάσεις αυτών είναι σύμφωνες προς το δίκαιο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και τις εντολές του⁸¹. Σε περίπτωση που ένας εκτελών την επεξεργασία διενεργήσει πράξεις επεξεργασίας εκτός συμβατικού πλαισίου, τότε ενδέχεται να καταστεί ο ίδιος υπεύθυνος επεξεργασίας στο μέτρο που παρέβη τις εντολές του με όλες τις εντεύθεν έννομες συνέπειες⁸².

---

⁷⁷ Βλ. αιτιολογική σκέψη 21 και άρθρο 26 του ΓΚΠΔ.

⁷⁸ Βλ. άρθρο 82 παρ. 4 του ΓΚΠΔ.

⁷⁹ Βλ. άρθρο 4 αριθ. 8 του ΓΚΠΔ και άρθρο 44 περ. η' του Ν.4624/2019.

⁸⁰ Βλ. άρθρο 28 παρ. 3 του ΓΚΠΔ.

⁸¹ *European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, Handbook on European data protection law*, 2018, σελ. 108.

⁸² *Α. Κανέλλος, ό.π. σελ. 24.*

Αν πάλι κάποιος επιλαμβάνεται των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για δικό του λογαριασμό αποκαλείται « τρίτος », έναντι του αρχικού υπευθύνου επεξεργασίας⁸³. Το άρθρο 4 αριθ. 10 του ΓΚΠΔ χαρακτηρίζει ως τρίτο « οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή, υπηρεσία ή φορέας, με εξαίρεση το υποκείμενο των δεδομένων, τον υπεύθυνο επεξεργασίας, τον εκτελούντα την επεξεργασία και τα πρόσωπα τα οποία, υπό την άμεση εποπτεία του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία, είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ». Σημαντικό είναι να καταστεί σαφές ότι στους τρίτους δεν περιλαμβάνονται τα πρόσωπα στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα, ο υπεύθυνος της επεξεργασίας και οποιοδήποτε πρόσωπο εξουσιοδοτημένο να επεξεργάζεται τα δεδομένα υπό την άμεση εποπτεία του υπευθύνου της επεξεργασίας ή για λογαριασμό του, όπως στην περίπτωση του εκτελούντος την επεξεργασία⁸⁴. Στον τομέα της δημόσιας διοίκησης τρίτοι θεωρούνται οι δημοτικοί και περιφερειακοί σύμβουλοι σε σχέση με τα αρχεία που τηρούνται από τους Δήμους και τις Περιφέρειες αντίστοιχα⁸⁵, καθώς επίσης τρίτος θεωρείται και το πρόσωπο το οποίο αιτείται πρόσβαση σε έγγραφα αρχείου τα οποία περιέχουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του υποκειμένου των δεδομένων.

Αποδέκτης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κατά το άρθρο 4 αριθ. 9 του ΓΚΠΔ (και το άρθρο 44 περ. θ του Ν.4624/2019) είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας, στα οποία κοινολογούνται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, είτε πρόκειται για τρίτον είτε όχι. Η έννοια του αποδέκτη είναι ευρύτερη από εκείνη του τρίτου και η διάκριση μεταξύ αποδέκτη και τρίτου είναι σημαντική μόνο ενόψει των προϋποθέσεων νόμιμης κοινοποίησης των δεδομένων⁸⁶.

---

⁸³ Κ. Χριστοδούλου, 2^η έκδ., 2020, ό.π., σελ. 58.

⁸⁴ Βλ. σχετικώς, Γνώμη 1/2010 της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29, ό.π., σελ. 37: « Αυτό σημαίνει ότι πρόσωπα που εργάζονται για άλλον οργανισμό, ακόμη και αν αυτός ανήκει στον ίδιο όμιλο ή στην ίδια μητρική εταιρεία, θα είναι γενικά τρίτοι, ενώ αντίθετα τα καταστήματα μιας τράπεζας που επεξεργάζονται λογαριασμούς πελατών υπό την άμεση εποπτεία της κεντρικής διοίκησης δεν θα είναι τρίτοι. »

⁸⁵ Βλ. Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, ό.π., σελ. 62. Βλ. επίσης υπ' αριθ. 13/2008 απόφαση της ΑΠΔΠΧ.

⁸⁶ Βλ. *European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe*, Handbook on European data protection law, 2018, σελ. 111, όπου αναφέρεται ότι: « Οι υπάλληλοι υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία μπορούν να είναι αποδέκτες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα χωρίς καμία

Φανερό καθίσταται πως ο αποδέκτης δεν επιλαμβάνεται των δεδομένων μόνον εξ ίδιας μονομερούς θελήσεως, αλλά βασιζόμενος στην θέληση του προσώπου που του τα ανακοινώνει ή τα μεταδίδει, που είναι σαφώς το πρόσωπο που ελέγχει τα δεδομένα έως εκείνη τη στιγμή, ήτοι εξ ορισμού ο υπεύθυνος της επεξεργασίας τους⁸⁷. Η χρηστική αξία του ορισμού της έννοιας του αποδέκτη συνδέεται κυρίως με τις διατάξεις διαφάνειας, δηλαδή τις υποχρεώσεις του υπευθύνου της επεξεργασίας για ενημέρωση του υποκειμένου των δεδομένων, καθώς και την υποχρέωση κατάρτισης «αρχείου δραστηριοτήτων επεξεργασίας»⁸⁸, όπου σε αυτές τις διαδικασίες πρέπει να καταγράφονται οι αποδέκτες και οι κατηγορίες αποδεκτών⁸⁹. Σύμφωνα με τον ορισμό του ΓΚΠΔ και του Ν. 4624/2019 αποδέκτες δεν μπορούν να αποτελούν οι δημόσιες αρχές, ακριβώς για να απλοποιούνται οι διοικητικές υποχρεώσεις ενημέρωσης και διαφάνειας του υπευθύνου της επεξεργασίας και του εκτελούντος την επεξεργασία που δεν είναι υποχρεωμένοι να αναφέρουν στα υποκείμενα των δεδομένων και τα «αρχεία δραστηριοτήτων επεξεργασίας», τις αυτονόητες υποχρεώσεις τους για αποστολή των δεδομένων στις αρχές.

Τον ακρογωνιαίο λίθο, βέβαια, τόσο του οικοδομήματος του ΓΚΠΔ⁹⁰ όσο και της εν προκειμένω θεματικής, σε επίπεδο υποκειμενικής οριοθέτησης του δικαίου προστασίας των προσωπικών δεδομένων, συνιστά ο θεσμός του υπευθύνου προστασίας δεδομένων (data protection officer – DPO), θεσμός που επικεντρώνεται στην επίτευξη της αρχής της λογοδοσίας. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 37 παρ. 1 του περ. α' του ΓΚΠΔ (αντιστοίχως βλ. άρθρο 6 παρ. 1 του Ν. 4624/2019) ο ορισμός του υπευθύνου προστασίας δεδομένων είναι υποχρεωτικός όταν πρόκειται για επεξεργασία που

περαιτέρω νομική απαίτηση, εάν συμμετέχουν στις πράξεις επεξεργασίας του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία. Αντιθέτως, τρίτος, ο οποίος αποτελεί αυτοτελή οντότητα σε σχέση με τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία, δεν εξουσιοδοτείται να χρησιμοποιεί τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία επεξεργάζεται υπεύθυνος επεξεργασίας παρά μόνο για συγκεκριμένους νόμιμους λόγους σε συγκεκριμένη περίπτωση.».

⁸⁷ Κ. Χριστοδούλου, 2^η έκδ., 2020, ό.π., σελ. 55.

⁸⁸ Βλ. άρθρο 30 του ΓΚΠΔ.

⁸⁹ Β. Σωτηρόπουλος, 2^η έκδ., 2019, ό.π., σελ. 134.

⁹⁰ Προβλέπεται στα άρθρα 37-39 του ΓΚΠΔ.

διενεργείται από δημόσια αρχή ή φορέα⁹¹ (ανεξαρτήτως του είδους των δεδομένων που υπόκεινται σε επεξεργασία). Ο ΓΚΠΔ δεν αναφέρει τι εντάσσεται στην έννοια της δημόσιας αρχής ή του δημοσίου φορέα, καθώς εκτιμάται⁹² πως αυτό θα πρέπει να προσδιορισθεί από το εκάστοτε εθνικό δίκαιο. Τα βασικά καθήκοντα⁹³ του υπευθύνου προστασίας δεδομένων, κατά την εκτέλεση των οποίων αυτός υποχρεούται σε τήρηση εμπιστευτικότητας⁹⁴, συνοψίζονται στην ενημέρωση και συμβουλευτική του υπευθύνου ή και του εκτελούντος την επεξεργασία και των υπαλλήλων σχετικά με τις υποχρεώσεις τους, στην παρακολούθηση της συμμόρφωσης προς τον ΓΚΠΔ, στην παροχή συνδρομής στον υπεύθυνο επεξεργασίας κατά τη διενέργεια εκτίμησης ανκτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων κ.α.. Παράλληλα, ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων διατηρεί και έναν μεσολαβητικό ρόλο, καθώς συνεργάζεται με την αρμόδια εποπτική αρχή και ενεργεί κατά τρόπον τινά ως σημείο επικοινωνίας των υποκειμένων των δεδομένων με τη Διοίκηση, αφού τα υποκείμενα των δεδομένων μπορούν να επικοινωνήσουν με εκείνον για κάθε ζήτημα σχετικό με την επεξεργασία των δεδομένων τους⁹⁵.

Στους δημοσίους φορείς, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 2 και 4 του Ν.4624/2019, δύναται να ορίζεται ένας μόνο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων για περισσότερους εξ αυτών, λαμβανομένης υπόψη της οργανωτικής δομής και του μεγέθους τους και μπορεί να είναι υπάλληλος αυτών με οποιαδήποτε σχέση εργασίας ή να εκπληρώνει τα καθήκοντά του βάσει σύμβασης παροχής υπηρεσιών⁹⁶.

---

⁹¹ Εξαιρούνται τα δικαστήρια όταν ενεργούν υπό τη δικαιοδοτική τους αρμοδιότητα. Βλ. άρθρο 32 της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680.

⁹² Από την Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29. Βλ. κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τους υπευθύνους προστασίας δεδομένων, WP 243.

⁹³ Άρθρο 39 παρ. 1 του ΓΚΠΔ.

⁹⁴ Άρθρο 38 παρ. 5 του ΓΚΠΔ.

⁹⁵ Βλ. άρθρο 39 παρ. 1 περ. δ' και άρθρο 38 παρ. 4 του ΓΚΠΔ.

⁹⁶ Για τη θέση και τα καθήκοντα του ΥΠΔ σε δημοσίους φορείς βλ. τις διατάξεις των άρθρων 7 και 8 του Ν.4624/2019.

2.3. Το επιτρεπτό της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα: Οι αρχές της σύννομης επεξεργασίας.

Με πρωταρχικό σκοπό την πληρέστερη δυνατή προστασία του υποκειμένου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ο ΓΚΠΔ υποβάλλει την επεξεργασία αυτών σε συγκεκριμένες δεσμευτικές επιταγές⁹⁷, οι οποίες σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να την διέπουν. Πρόκειται για τις βασικές γενικές αρχές της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που κατοχυρώνονται ρητώς στο άρθρο 5 του ΓΚΠΔ⁹⁸, συμπυκνώνουν την ουσία των ρυθμίσεων της νομοθεσίας περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων και θα πρέπει να συντρέχουν κάθε φορά σωρευτικά και όχι διαζευκτικά⁹⁹. Οι αρχές αυτές αφορούν τη νομιμότητα, την αντικειμενικότητα και τη διαφάνεια, τον περιορισμό του σκοπού, την ελαχιστοποίηση των δεδομένων, την ακρίβεια των δεδομένων, τον περιορισμό της περιόδου αποθήκευσης, την ακεραιότητα και την εμπιστευτικότητα και την λογοδοσία¹⁰⁰.

Στο άρθρο 5 παρ. 1 περ. α' του ΓΚΠΔ ορίζεται πως «τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε σύννομη, θεμιτή επεξεργασία με διαφανή τρόπο σε σχέση με το υποκείμενο των δεδομένων». Η σύννομη επεξεργασία απαιτεί την θεμελίωση αυτής σε κάποιον θεμιτό λόγο που προβλέπεται από την νομοθεσία για την προστασία

---

⁹⁷ Οποιαδήποτε εξαίρεση από τις βασικές αυτές αρχές και κάθε περιορισμός αυτών πρέπει να προβλέπεται σε ενωσιακό ή εθνικό επίπεδο από τον νόμο, να επιδιώκει θεμιτό σκοπό και να αποτελεί αναγκαίο και ανάλογο μέτρο σε μία δημοκρατική κοινωνία. Οι παραπάνω τρεις προϋποθέσεις θα πρέπει να πληρούνται σωρευτικά. Βλ. άρθρο 23 παρ. 1 του ΓΚΠΔ.

⁹⁸ Αντιστοίχως, βλ. άρθρο 45 του Ν. 4624/2019.

⁹⁹ *I. Ιγγλεζάκης*, ό.π., σελ. 33, Βλ. επίσης *P. De Hert, V. Papakonstantinou*, The new General Data Protection regulation: Still a sound system for the protection of individuals? *Computer Law & Security Review* 32(2), 2016, σελ. 185.

¹⁰⁰ Βλ. *I. Ιγγλεζάκη*, ό.π., σελ. 33, όπου αναφέρει ότι επαναλαμβάνεται κατ' ουσία η αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 6 της Οδηγίας 95/46/Ε.Κ., ο τίτλος της οποίας αναφερόταν στην «ποιότητα των δεδομένων», που, όμως, στον Κανονισμό παραλείπεται και επιπλέον, προστίθενται οι αρχές της ασφάλειας δεδομένων και της λογοδοσίας. Βλ. επίσης *E. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου*, ό.π., σελ. 69: «Στον νέο Κανονισμό 2016/679 (άρθρο 5) [...] προστέθηκαν και άλλες αρχές επεξεργασίας, όπως της διαφάνειας, της ακεραιότητας και εμπιστευτικότητας και της λογοδοσίας

των προσωπικών δεδομένων (νόμιμο λόγο επεξεργασίας)¹⁰¹, όπως είναι η συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων.¹⁰² Ιδίως, στο πλαίσιο της δημόσιας διοίκησης, όπως ήδη προαναφέρθηκε, η αρχή της νομιμότητας λειτουργεί ως περιοριστικό όριο αυτής ή αντιστρόφως η διοικητική ενέργεια οφείλει να είναι σύμφωνη προς τον κανόνα δικαίου που διέπει τη δράση της διοίκησης¹⁰³. Επιπροσθέτως της αρχής της νομιμότητας, η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει πραγματοποιείται αντικειμενικά και δεοντολογικά σε σχέση με το υποκείμενο των δεδομένων. Αυτό πρακτικά συνεπάγεται πως οι υπεύθυνοι επεξεργασίας οφείλουν να ενημερώνουν τα υποκείμενα των δεδομένων¹⁰⁴ καθώς και το ευρύ κοινό ότι θα επεξεργάζονται τα δεδομένα με σύννομο και διαφανή τρόπο και παράλληλα θα πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξουν τη συμμόρφωση των πράξεων επεξεργασίας με τον ΓΚΠΔ¹⁰⁵.

Θεμελιώδης για το δίκαιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων διαφαίνεται πως είναι η αρχή περιορισμού του σκοπού της επεξεργασίας, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 5 παρ. 1 περ. β' του ΓΚΠΔ. Σύμφωνα με την γενική αυτή αρχή, κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει να διενεργείται για συγκεκριμένο και απολύτως καθορισμένο σκοπό, χωρίς να καθίσταται δυνατή η περαιτέρω επεξεργασία για σκοπούς ασύμβατους προς τον αρχικό. Αυτό ουσιαστικά σηματοδοτεί πως οποιαδήποτε επεξεργασία δεν έχει κανέναν σκοπό ή ο σκοπός αυτής

---

¹⁰¹ Βλ. άρθρο 8 παρ. 2 του ΧΘΔΕΕ, την υπ' αριθ. 40 αιτιολογική σκέψη και τις διατάξεις των άρθρων 6-9 του ΓΚΠΔ.

¹⁰² Στο άρθρο 6 παρ. 1 του ΓΚΠΔ προβλέπονται πέντε νόμιμοι λόγοι επεξεργασίας, επιπροσθέτως της συγκατάθεσης.

¹⁰³ *Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου*, ό.π., σελ. 71.

¹⁰⁴ Βλ. απόφαση ΕΔΔΑ, Κ.Η. κ.λ.π. κατά Σλοβακίας, προσφυγή αριθ. 32881/04, 28 Απριλίου 2009 στην οποία τα εθνικά δικαστήρια της Σλοβακίας απέρριψαν αίτημα προσφευγουσών να φωτοτυπήσουν έγγραφα από τα ιατρικά αρχεία τους, προβάλλοντας ως αιτιολογία την ανάγκη προστασίας των σχετικών εγγράφων-πληροφοριών από τυχόν κατάχρηση. Το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι είχε σημειωθεί παράβαση του άρθρου 8, διότι ο κίνδυνος πιθανής κατάχρησης των εγγράφων αυτών θα μπορούσε να αποφευχθεί με άλλους τρόπους πέραν της άρνησης χορήγησης τους, όπως ο περιορισμός του εύρους των προσώπων που θα δικαιούνταν πρόσβαση στα αρχεία.

¹⁰⁵ *European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe*, Handbook on European data protection law, 2018, σελ. 118.

δεν είναι ορισμένος είναι παράνομη¹⁰⁶. Κάθε νέος σκοπός επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ο οποίος είναι ασύμβατος με τον αρχικό επιβάλλεται να έχει δική του νέα χωριστή νομική βάση και δεν μπορεί να δικαιολογείται από τον αρχικό σκοπό.

Συναφής με την προαναφερόμενη αρχή της διαφάνειας είναι και η αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων που κατοχυρώνεται στο άρθρο 5 παρ. 1 περ. γ' του ΓΚΠΔ, η οποία επιβάλλει ότι τα δεδομένα που τηρούνται θα πρέπει να είναι κατάλληλα, συναφή και να περιορίζονται στα απολύτως απαραίτητα αναφορικά με τους σκοπούς για τους οποίους υποβάλλονται σε επεξεργασία. Με την διατύπωση αυτή, ο ΓΚΠΔ προσδίδει έμφαση στην αναγκαιότητα ως στοιχείο της αναλογικότητας, την οποία συνδέει με την καταλληλότητα και τη συνάφεια των δεδομένων, σε σχέση με τον σκοπό της επεξεργασίας¹⁰⁷. Επίσης, παρατηρείται να διαθέτει η αρχή αυτή συγχρόνως μία ποσοτική αλλά και μια ποιοτική διάσταση, στο μέτρο που αφορά τόσο τον όγκο και την ποσότητα των δεδομένων, όσο και τη διάρκεια τήρησης αυτών¹⁰⁸.

Η διασφάλιση της ακρίβειας και της επικαιροποίησης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επίσης κρίνεται αρκετά σημαντική και ανάγεται σε γενική αρχή που προβλέπεται στο άρθρο 5 παρ. 1 περ. δ' του ΓΚΠΔ. Η αρχή της ακρίβειας των δεδομένων επιτάσσει στον υπεύθυνο επεξεργασίας να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα που να διασφαλίζουν με εύλογη βεβαιότητα ότι τα δεδομένα αυτά είναι ακριβή και επικαιροποιεί¹⁰⁹ τα δεδομένα στις περιπτώσεις που αυτό απαιτείται, ενώ υποχρεούται παράλληλα να λαμβάνει όλα τα εύλογα μέτρα για την άμεση διαγραφή ή διόρθωση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία είναι ανακριβή, σε σχέση με τους σκοπούς

---

¹⁰⁶ Σύνομη δεν είναι και η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συντελείται απλώς και μόνο με το σκεπτικό ότι ενδέχεται να είναι αυτά χρήσιμα κάποια στιγμή στο μέλλον.

¹⁰⁷ *I. Ιγγλεζάκης*, ό.π., σελ. 35.

¹⁰⁸ *Α. Κανέλλος*, ό.π., σελ. 147.

¹⁰⁹ *European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe*, Handbook on European data protection law, 2018, σελ. 128: «Υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες η επικαιροποίηση αποθηκευμένων δεδομένων απαγορεύεται εκ του νόμου, επειδή ο σκοπός της αποθήκευσης των δεδομένων είναι να καταγραφούν ως ιστορικά «στιγμιότυπα». Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί ο ιατρικός φάκελος ασθενούς ο οποίος απαγορεύεται να τροποποιηθεί ακόμα και αν αποδειχθεί μεταγενέστερα ότι τα αναγραφόμενα πορίσματα είναι εσφαλμένα, ενώ επιτρέπονται μόνο μεταγενέστερες προσθήκες σε παρατηρήσεις που υπάρχουν και θα πρέπει να επισημαίνονται σαφώς.».

της επεξεργασίας. Παραδείγματος χάριν, το Ληξιαρχείο του εκάστοτε Δήμου καταγράφει τις μεταβολές της οικογενειακής κατάστασης των πολιτών, λόγω γάμου, διαζυγίου ή θανάτου και διορθώνει τις τυχόν ανακριβείς εγγραφές¹¹⁰.

Αντίστοιχης σπουδαιότητας με τις παραπάνω αρχές είναι και η αρχή του περιορισμού της περιόδου αποθήκευσης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αρχή η οποία προβλέπεται στο άρθρο 5 παρ. 1 περ. ε' του ΓΚΠΔ. Στην διάταξη του παρόντος άρθρου επισημαίνεται ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει να διατηρούνται υπό μορφή που επιτρέπει την ταυτοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων μόνο για το διάστημα το οποίο είναι αναγκαίο για τους σκοπούς της επεξεργασίας των δεδομένων αυτών. Επομένως, όταν οι σκοποί αυτοί έχουν εκπληρωθεί θα πρέπει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα να διαγράφονται ή να ανωνυμοποιούνται. Για τον σκοπό αυτό δε στην αιτιολογική σκέψη 39 του ΓΚΠΔ προβλέπεται ότι «..για να διασφαλιστεί ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν διατηρούνται περισσότερο από όσο είναι αναγκαίο, ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να ορίζει προθεσμίες για τη διαγραφή τους ή για την περιοδική επανεξέτασή τους..». Ο χρόνος διατήρησης της κάθε κατηγορίας προσωπικών δεδομένων ποικίλει ανάλογα με το ειδικό καθεστώς που επικρατεί σε κάθε τομέα. Εξαίρεση από την αρχή της περιορισμένης αποθήκευσης των προσωπικών δεδομένων αποτελεί η περίπτωση της αρχειοθέτησης δεδομένων για λόγους δημοσίου συμφέροντος, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς, η οποία κατά το άρθρο 5 παρ. 1 περ. ε' του ΓΚΠΔ δύναται να επιτρέπεται για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα, εφόσον τα εν λόγω δεδομένα χρησιμοποιούνται μόνο για τους ανωτέρω σκοπούς και εφόσον λαμβάνονται τα κατά το άρθρο 89 παρ. 1 του ΓΚΠΔ κατάλληλα οργανωτικά μέτρα για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων και ελευθεριών του υποκειμένου των δεδομένων.

Νεωτερισμό που εισήγαγε ο ΓΚΠΔ συνιστά η αρχή της ακεραιότητας και εμπιστευτικότητας των δεδομένων, που προβλέπεται στην υπ' αριθ. 39 αιτιολογική σκέψη και στη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 περ. στ' του Γ.Κ.Π.Δ. Η αρχή της ακεραιότητας και εμπιστευτικότητας των δεδομένων επιβάλλει στον υπεύθυνο ή τον εκτελούντα την επεξεργασία την υποχρέωση να εφαρμόζει τα κατάλληλα τεχνικά ή

---

¹¹⁰ Α. Κανέλλος, ό.π., σελ. 147.

οργανωτικά μέτρα κατά την εκτέλεση της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κατά τρόπο που να εγγυάται την ενδεδειγμένη ασφάλεια αυτών και την προστασία τους μεταξύ άλλων από την τυχαία, μη εξουσιοδοτημένη ή παράνομη πρόσβαση, χρήση, τροποποίηση, κοινολόγηση, απώλεια, καταστροφή ή φθορά. Ανάλογα με τις ειδικές συνθήκες της εκάστοτε περίπτωσης, τα κατάλληλα μέτρα της πολιτικής ασφαλείας του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία ενδέχεται να περιλαμβάνουν π.χ. την ψευδωνυμοποίηση¹¹¹, την κρυπτογράφηση¹¹² των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή και την τακτική δοκιμή και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων, προκειμένου να επιτυγχάνεται η ασφάλεια της επεξεργασίας των δεδομένων αυτών. Άξια αναφοράς κρίνεται ακόμη η υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας από τη διάταξη του άρθρου 33 παρ. 1 του ΓΚΠΔ περί αμελλητί γνωστοποίησης συντελεσθείσας παραβίασης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην αρμόδια εποπτική αρχή καθώς επίσης και των σχετικών κινδύνων για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων¹¹³.

Μία ακόμη «νέα» αρχή που εισήγαγε ο ΓΚΠΔ αποτελεί η περίφημη αρχή της λογοδοσίας του υπευθύνου της επεξεργασίας της παρ. 2 του άρθρου 5. Με την ως άνω θεμελιώδους σημασίας για την προστασία των δεδομένων διάταξη μετατίθεται η ευθύνη και το βάρος απόδειξης της συμμόρφωσης προς τις αρχές που διέπουν την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον υπεύθυνο της επεξεργασίας. Για τον σκοπό μάλιστα αυτόν στο άρθρο 24 του ΓΚΠΔ προβλέπεται ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να εφαρμόζει τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα. Η ουσία της αρχής της λογοδοσίας συνίσταται στην υποχρέωση να αιτιολογεί κανείς τη συμπεριφορά και τις

---

¹¹¹ Ψευδωνυμοποίηση δεδομένων σημαίνει αντικατάσταση των χαρακτηριστικών στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία καθιστούν εφικτή την ταυτοποίηση του υποκειμένου των δεδομένων με ψευδώνυμο και τη διατήρηση των εν λόγω δεδομένων χωριστά, με τη χρήση τεχνικών ή οργανωτικών μέτρων. Η διαδικασία αυτή δεν πρέπει να συγχέεται με τη διαδικασία της ανωνυμοποίησης, στην οποία όλοι οι σύνδεσμοι που καθιστούν εφικτή την ταυτοποίηση του προσώπου έχουν διαρρηχθεί.

¹¹² Η μέθοδος της κρυπτογράφησης είναι ιδιαιτέρως χρήσιμη όταν οι υπεύθυνοι επεξεργασίας πρέπει να διασφαλίσουν ότι πρόκειται για το ίδιο υποκείμενο, αλλά δεν χρειάζονται ή απαγορεύεται να γνωρίζουν την πραγματική ταυτότητα του υποκειμένου των δεδομένων.

¹¹³ Παρόμοια υποχρέωση ανακοίνωσης στο υποκείμενο των δεδομένων υφίσταται και στην περίπτωση του άρθρου 34 παρ. 1 του ΓΚΠΔ, όταν η παραβίαση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ενδέχεται να θέσει σε υψηλό κίνδυνο τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του.

ενέργειές του¹¹⁴. Οργανισμοί και επιχειρήσεις οφείλουν να διαμορφώνουν τις διαδικασίες και τα τεχνικά και οργανωτικά συστήματά τους, προκειμένου να είναι σε θέση να αποδεικνύουν ανά πάσα στιγμή, τόσο ενώπιον των εποπτικών αρχών όσο και των δικαστηρίων, ότι συμμορφώνονται πλήρως με τον ΓΚΠΔ. Παρότι η αρχή της παρ. 2 του άρθρου 5 δεν αφορά ρητώς και ειδικώς τους εκτελούντες την επεξεργασία, εντούτοις υπάρχουν διατάξεις οι οποίες συνδέονται με τη λογοδοσία και περιλαμβάνουν υποχρεώσεις και για αυτούς, όπως η τήρηση αρχείου των δραστηριοτήτων επεξεργασίας και ο διορισμός υπευθύνου προστασίας δεδομένων για κάθε δραστηριότητα επεξεργασίας για την οποία απαιτείται ο εν λόγω υπεύθυνος¹¹⁵.

Η καθιέρωση της αρχής της λογοδοσίας ρητά εισάγεται με τον ΓΚΠΔ, ωστόσο η φιλοσοφία της προϋπήρχε ήδη από το έτος 1980, οπότε και περιλαμβανόταν στις Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΟΣΑ και επαναλήφθηκε και στην αναθεώρηση αυτών το έτος 2013. Και η Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29 (νυν Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων), στην υπ' αριθ. 3/2010 Γνωμοδότησή¹¹⁶ της αναφέρει για τη λογοδοσία ότι συνίσταται στην υποχρέωση του υπευθύνου της επεξεργασίας περί θέσπισης κατάλληλων και αποτελεσματικών μέτρων, για να διασφαλίσει την τήρηση των κανόνων προστασίας δεδομένων στο πλαίσιο των πράξεων επεξεργασίας και να αποδεικνύει στα υποκείμενα των δεδομένων και στις εποπτικές αρχές την λήψη των απαιτούμενων μέτρων για τη συμμόρφωση στους κανόνες περί προστασίας δεδομένων. Συνεπώς, η αρχή της λογοδοσίας επιβάλλει στους υπευθύνους ή τους εκτελούντες την επεξεργασία να αποδεικνύουν ενεργά την παραπάνω συμμόρφωση και να μην αναμένουν απλώς από τα υποκείμενα των δεδομένων ή τις εποπτικές αρχές να επισημάνουν αδυναμίες¹¹⁷.

---

¹¹⁴ Γ. Γιαννόπουλος/Α. Μήτρου/Γ. Τσόλιας, Υποχρεώσεις του υπευθύνου επεξεργασίας, σε Α. Κοτσαλή/Κ. Μενουδάκο, (επιμ.), ό.π., σελ. 170.

¹¹⁵ Βλ. άρθρα 30 και 37 του ΓΚΠΔ.

¹¹⁶ Ομάδα εργασίας του άρθρου 29, Γνώμη 3/2010 σχετικά με την αρχή της λογοδοσίας, WP 173, 13.7.2010.

¹¹⁷ *European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe*, Handbook on European data protection law, 2018, σελ. 137.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Το δικαίωμα της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα

3. Το θεσμικό πλαίσιο του δικαιώματος.

Εξίσου θεμελιώδους σημασίας για την εύρυθμη λειτουργία μιας ευνομούμενης πολιτείας και την εμπιστοσύνη του πολίτη προς αυτήν είναι και το δικαίωμα της πρόσβασης σε έγγραφα του δημοσίου τομέα, το οποίο ως αυτοτελές διαδικαστικό δικαίωμα, χαίρει πλέον ρητής κατοχύρωσης στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε διατάξεις του ελληνικού Συντάγματος, καθώς και σε διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας.

3.1. Η κατοχύρωση του δικαιώματος στο ενωσιακό δίκαιο.

Ορόσημο της εξελικτικής πορείας για τη θεμελίωση του δικαιώματος περί πρόσβασης στα έγγραφα σε ενωσιακό επίπεδο αποτέλεσε η αναγνώριση της αρχής της διαφάνειας της διοικητικής δράσης, ως γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου μέσω της νομολογίας των ευρωπαϊκών δικαστηρίων, ειδικότερη έκφανση της οποίας συνιστά το δικαίωμα της πρόσβασης. Η σημαίνουσα θέση που κατέχει το δικαίωμα της πρόσβασης στα έγγραφα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής έννομης τάξης αποτελεί ένδειξη της απόπειρας μετεξέλιξης της Ε.Ε. από κοινωνία οικονομικών συμφερόντων σε κοινωνία των πολιτών¹¹⁸, μέσω της κατοχύρωσης των δικαιωμάτων τους, αποβλέποντας συγχρόνως στην πραγμάτωση θεμελιωδών αρχών, ήτοι της δημοκρατικής αρχής και του κράτους δικαίου¹¹⁹. Η σταδιακή πορεία πρωτίστως προς την αναγνώριση και δευτερευόντως προς τη ρητή κατοχύρωση του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα των ευρωπαϊκών

---

¹¹⁸ Σπ. Βλαχόπουλος, Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων. Τα όρια της μεταξύ αποκάλυψης και απόκρυψης στην εκτελεστική εξουσία, 2007, σελ. 82 (υποσημ. 189).

¹¹⁹ Βλ. άρθρο 2 της ΣΕΕ: «Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών.».

θεσμικών οργάνων, καθώς και εν γένει το δικαίωμα πληροφόρησης του πολίτη στο εσωτερικό της ευρωπαϊκής έννομης τάξης υπήρξε άρρηκτα συνυφασμένη με τη σταδιακή πορεία μετάβασης των εθνικών δημοσίων διοικήσεων από ένα διοικητικό μοντέλο εσωστρέφειας, μυστικότητας και αδιαφάνειας προς μια νέα εκσυγχρονισμένη, περισσότερο δημοκρατική και ανοικτή μορφή διοικητικής διακυβέρνησης¹²⁰.

Τα πρωταρχικά βήματα της ενωσιακής έννομης τάξης¹²¹ προς την κατεύθυνση αυτή συντελέστηκαν περί τα τέλη του εικοστού (20^{ου}) αιώνα και αποτυπώθηκαν στην υπ' αριθ. 17 Δήλωση¹²² των κρατών μελών που προσαρτήθηκε στη Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992¹²³ στην οποία προβλεπόταν μια ευρύτερη πρόσβαση των πολιτών στα κοινοτικά έγγραφα, καθώς και στον ενιαίο «κώδικα συμπεριφοράς» της Επιτροπής και του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που εγκρίθηκε την 6^η.12.1993 και εξειδικεύθηκε με την νομολογία του ΔΕΚ και των κατ' ιδίαν κοινοτικών οργάνων, σκοπώντας στον προσδιορισμό των αρχών για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα, τα οποία είχαν διατεθεί στην κατοχή τους¹²⁴. Η σπουδαιότερη κανονιστική εξέλιξη όμως σε ευρωπαϊκό επίπεδο επήλθε με τη συνθήκη του Άμστερνταμ¹²⁵ και συγκεκριμένα με τη

---

¹²⁰ *I. Γεράσιμος*, Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, ΕΕΕυρΔ 2/2018, σελ. 165.

¹²¹ Βλ. *G. Braibant*, Το δικαίωμα πρόσβασης και το δικαίωμα στην πληροφόρηση, (μετάφρ. Μ. Μαντά), ΔιοικΜετ 36/1988, σελ. 12 «Είναι δε χαρακτηριστικό ότι σε κείμενα, όπως στις διακηρύξεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των προηγούμενων αιώνων, δε γινόταν ρητή αναφορά στα δικαιώματα αυτά.».

¹²² Βλ. υπ' αριθ. 17 Δήλωση σχετικά με το δικαίωμα της πληροφόρησης «Η Συνδιάσκεψη θεωρεί ότι η διαφάνεια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων ενισχύει τη δημοκρατικότητα των οργάνων καθώς και την εμπιστοσύνη του κοινού προς το διοικητικό μηχανισμό. Γι' αυτό το λόγο, η Συνδιάσκεψη συνιστά να υποβάλει η Επιτροπή στο Συμβούλιο, το αργότερο το 1993, έκθεση σχετικά με μέτρα που αποσκοπούν να διευρύνουν την πρόσβαση του κοινού στις πληροφορίες που διαθέτουν τα όργανα.», προσαρτημένη στην Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση της 29.7.1992, (92/C 191 /01), διαθέσιμη στον ιστότοπο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT> Βλ. επίσης σχετικώς σε *Δ. Λέντζη*, Η πρόσβαση στα έγγραφα των κοινοτικών οργάνων, 2008, σελ. 94-97.

¹²³ Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 29.7.1992, (92/C 191 /01), διαθέσιμη στον ιστότοπο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>

¹²⁴ *Π. Σκουρής*, Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, ΝοΒ 2006, σελ. 620 επ.

¹²⁵ Συνθήκη του Άμστερνταμ που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις, 10.11.1997, (97/C 340/01), διαθέσιμη στον ιστότοπο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:11997D/TXT>

διάταξη του άρθρου 255¹²⁶ της ΣΕΚ, στην οποία προβλέφθηκε και κατοχυρώθηκε ρητώς το ατομικό δικαίωμα των πολιτών για πρόσβαση σε πληροφορίες και έγγραφα που διαχειρίζονται τα όργανα της Ένωσης. Ακολούθως, εξεδόθη ο Κανονισμός 1049/2001/ΕΚ¹²⁷, με τον οποίο εξειδικεύθηκε το κανονιστικό περιεχόμενο του άρθρου 255 παρ. 1 της ΣΕΚ. Ο παρών Κανονισμός, όπως αναφέρεται στην υπ' αριθ. 2 αιτιολογική σκέψη αυτού, αποσκοπεί στην όσο το δυνατό μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, καθώς και στη διασφάλιση της νομιμότητας, αποτελεσματικότητας και υπευθυνότητας της διοίκησης έναντι του πολίτη. Περαιτέρω, κατά την υπ' αριθ. 4 αιτιολογική του σκέψη, προβλέπει και στην πρόσδοση πληρέστερης πρακτικής ισχύος στο δικαίωμα της πρόσβασης του κοινού στα έγγραφα και στην θέσπιση των γενικών αρχών των ορίων της πρόσβασης αυτής, σύμφωνα με το άρθρο 225 παρ. 2 της Συνθήκης της ΕΚ.

Το δικαίωμα της πρόσβασης στα έγγραφα των θεσμικών και λοιπών οργάνων της Ένωσης, ως ειδικότερη έκφανση της διαφάνειας, προβλέπεται πλέον ρητώς στο άρθρο 15 παρ. 3 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)¹²⁸, σύμφωνα με το οποίο κάθε πολίτης της Ένωσης και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε ένα κράτος μέλος έχει δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης, ανεξαρτήτως υποθέματος, με την επιφύλαξη των αρχών και των προϋποθέσεων που θα

---

¹²⁶ Άρθρο 255 της ΣΕΚ: «1. Κάθε πολίτης της Ένωσης και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε ένα κράτος μέλος έχει δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής, με την επιφύλαξη των αρχών και των προϋποθέσεων που θα καθοριστούν σύμφωνα με τις παραγράφους 2 και 3. 2. Οι γενικές αρχές και τα όρια εκ λόγων δημοσίου συμφέροντος, που διέπουν αυτό το δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα καθορίζονται από το Συμβούλιο σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 251, εντός διετίας από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ. 3. Καθένα από τα αναφερόμενα όργανα εισάγει, στον εσωτερικό του κανονισμό, ειδικές διατάξεις για την πρόσβαση στα δικά του έγγραφα.».

¹²⁷ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής, L 145/31.5.2001, σελ. 43 επ., διαθέσιμος στον ιστότοπο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A32001R1049>

¹²⁸ Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 7.6.2016, (2016/C 202/01), διαθέσιμη στον ιστότοπο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>

καθορισθούν σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο, οι επιμέρους λεπτομέρειες όμως ως προς τον τρόπο άσκησης του δικαιώματος εξακολουθούν να ρυθμίζονται από το κείμενο του Κανονισμού 1049/2001/ΕΚ. Από τη γραμματική διατύπωση του εν λόγω άρθρου καθίσταται αντιληπτή σαφώς μια αξιολογημένη διαφοροποίηση αυτού σε σύγκριση με το άρθρο 255 της ΣΕΚ, διότι καθιερώνεται πλέον δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα όχι μόνο των τριών θεσμικών οργάνων της ευρωπαϊκής ένωσης, αλλά όλων των οργάνων και οργανισμών αυτής. Κατά το ίδιο ως άνω άρθρο δε της ΣΛΕΕ καθένα από αυτά τα όργανα/οργανισμούς οφείλει να εξασφαλίζει τη διαφάνεια των εργασιών του και να εισάγει, στον εσωτερικό του κανονισμό, ειδικές διατάξεις για την πρόσβαση στα δικά του έγγραφα.

Πέραν τούτων, ρητή αναγνώριση αποκτά το δικαίωμα πρόσβασης των πολιτών σε έγγραφα και πληροφορίες στο άρθρο 42 του ΧΘΔΕΕ, το περιεχόμενο του οποίου κατέστη δεσμευτικό ως πρωτογενής πηγή ενωσιακού δικαίου την 01^η.12.2009 με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας, κατά το οποίο: «Κάθε πολίτης της Ένωσης καθώς και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε ένα κράτος μέλος έχει δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης, ανεξαρτήτως υποθέματος». Στο σημείο αυτό γίνεται μνεία ότι εκτός από το γενικό δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα που κατοχυρώνεται στο προαναφερθέν άρθρο 42 του ΧΘΔΕΕ, θεμελιώνεται στο άρθρο 41 παρ. 2¹²⁹ περ. β' του ΧΘΔΕΕ το δικαίωμα της πρόσβασης στα στοιχεία του φακέλου. Ειδοποιός διαφορά των εν λόγω δικαιωμάτων στην ενωσιακή έννομη τάξη αποτελεί ο σκοπός αυτών, καθώς το δικαίωμα της πρόσβασης στα στοιχεία του φακέλου δεν κατατείνει στην διαφάνεια, αλλά στην αποτελεσματική άμυνα του αιτούντος και στην πληρέστερη ικανοποίηση του δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης.

---

¹²⁹ Άρθρο 41 παρ. 1 και 2 του ΧΘΔΕΕ: «1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αμερόληπτη, δίκαιη και εντός ευλόγου προθεσμίας εξέταση των υποθέσεών του από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης. 2. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει ιδίως: α) το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση πριν να ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος του, β) το δικαίωμα κάθε προσώπου να έχει πρόσβαση στον φάκελό του, τηρουμένων των νομίμων συμφερόντων της εμπιστευτικότητας και του επαγγελματικού και επιχειρηματικού απορρήτου, γ) την υποχρέωση της διοίκησης να αιτιολογεί τις αποφάσεις της.»

Καθίσταται επομένως αντιληπτό ότι στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής έννομης τάξης το δικαίωμα της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα συνδέθηκε εξ αρχής με την αρχή της διαφάνειας ως θεμελιώδες συστατικό στοιχείο της δράσης της Ένωσης και την ενεργή συμμετοχή των πολιτών στα συντελούμενα εντός αυτής, γεγονός που επιβεβαιώνεται από την πολλαπλή κατοχύρωση του δικαιώματος αυτού στα κείμενα του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου.

Αντιθέτως, σε επίπεδο διεθνούς δικαίου δεν εντοπίζονται ευχερώς πολλά κείμενα που να επιτάσσουν ρητώς την πρόσβαση στα έγγραφα και σε πληροφορίες. Αναφορά στο δικαίωμα της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα περιέχεται στο άρθρο 10 παρ. 1 της ΕΣΔΑ¹³⁰, το προστατευτικό πεδίο ωστόσο του άρθρου αυτού για πολλά έτη δεν καθίστατο αποδεκτό από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), το οποίο δεν αποδεχόταν ότι η ερμηνεία του άρθρου αυτού περιλαμβάνει κατά τρόπο ειδικό και το δικαίωμα του πολίτη να έχει πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία¹³¹. Η περισσότερο ειδική προστασία σε σχέση με το άρθρο 10 παρ. 1 της ΕΣΔΑ του δικαιώματος του πολίτη να λαμβάνει γνώση και να έχει πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία εμπεριέχεται στα πλαίσια της διάταξης του άρθρου 19 παρ. 2 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ)¹³², το οποίο

---

¹³⁰ Άρθρο 10 παρ. 1 ΕΣΔΑ: «Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρον δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας.» Το πλήρες κείμενο της ΕΣΔΑ διαθέσιμο στον ιστότοπο: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf

¹³¹ Χ. Δετσαρίδης, ό.π., σελ. 52, όπου αναφέρει ότι «χαρακτηριστικά το Δικαστήριο απεφάνθη ότι το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ δεν αναφέρεται αποκλειστικά στο δικαίωμα αυτό του πολίτη και μάλιστα κρίθηκε ότι δεν εμπεριέχει υποχρέωση της κυβέρνησης να χορηγεί τέτοιου είδους πληροφορίες».

¹³² Άρθρο 19 ΔΣΑΠΔ: «1. Κανείς δεν πρέπει να υπόκειται σε διακριτική μεταχείριση και να παρενοχλείται για τις απόψεις του. 2. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία της αναζήτησης, της λήψης και της μετάδοσης πληροφοριών και απόψεων κάθε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, προφορικά, γραπτά, σε έντυπα, σε κάθε μορφή τέχνης ή με κάθε άλλο μέσο της επιλογής του. 3. Η άσκηση των δικαιωμάτων, που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, συνεπάγεται ειδικά καθήκοντα και ευθύνες. Μπορεί, επομένως, να υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς, οι οποίοι όμως πρέπει να προβλέπονται με σαφήνεια από το νόμο και να είναι α. Για το σεβασμό των δικαιωμάτων ή της υπόληψης των άλλων. β. Για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της

έχει κυρωθεί - μεταξύ πολλών ακόμη κρατών - από τη χώρα μας με τον Ν.2462/1997¹³³ και με το οποίο επιδιώκεται η προστασία των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων στα πλαίσια της διεθνούς κοινότητας.

Μεταξύ των υπαρχόντων νομοθετημάτων σε διεθνές επίπεδο, άξια αναφοράς κρίνεται επίσης και η σύμβαση του Άαρχους (Aarhus) της 25^{ης}.6.1998¹³⁴, η οποία αποτελεί εμβληματικό νομικό μέσο για την περιβαλλοντική δημοκρατία και σκοπεί στη διασφάλιση της πρόσβασης σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα και η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόσβαση στα Δημόσια έγγραφα (CETS no. 205)¹³⁵.

3.2. Το συνταγματικό υπόβαθρο του δικαιώματος. Η εισφορά της αναθεώρησης του 2001 στην πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα.

Ουσιώδες στοιχείο της συνταγματικής αναθεώρησης του 2001¹³⁶ υπήρξε η εισαγωγή πρόσθετων θεσμικών εγγυήσεων αναφορικά με την αρχή της διαφάνειας, περιεχόμενο της οποίας συνιστά η υποχρέωση του κράτους περί διασφάλισης της δημοσιότητας των αποφάσεων και των ενεργειών του. Σε αυτό το αναμορφωτικό πλαίσιο των θεσμών για την ενίσχυση της αρχής της διαφάνειας, ως έννοιας γένους, εντάσσεται και η ρητή για πρώτη φορά συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος πρόσβασης στα

δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας ή των χρηστών ηθών.». Το πλήρες κείμενο του ΔΣΑΠΔ είναι διαθέσιμο: <https://www.refworld.org/cgi-bin/telex/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4bd686e52>

¹³³ Ν.2462/1997 (ΦΕΚ 25/Α/26-2-1997) «Κύρωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και του Δευτέρου Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα σχετικού με την κατάργηση της ποινής του θανάτου.»

¹³⁴ Convention on access to information public participation in decision-making and access to justice in environmental matters, done at Aarhus, Denmark, on 25 June 1998. Το πλήρες κείμενο της σύμβασης είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>

¹³⁵ Council of Europe Convention on Access to Official Documents, (CETS No.205).

¹³⁶ Ψήφισμα Ζ' της 6ης Απριλίου 2001 (ΦΕΚ 84/Α/17.4.2001) της Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων σχετικά με την «ψήφιση, δημοσίευση και θέση σε ισχύ των αναθεωρημένων διατάξεων του Συντάγματος».

δημόσια έγγραφα στο άρθρο 10 παρ. 3 του Συντ.¹³⁷, προκειμένου η υποχρέωση της διοίκησης στην παροχή πληροφοριών κατόπιν σχετικού αιτήματος των διοικουμένων να μην τελεί πια υπό την εξάρτηση της ύπαρξης σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης, αλλά να επιβάλλεται κατά τρόπο γενικό. Σε αντίθεση με την αντίστοιχη διάταξη του Συντάγματος του 1975, η αναθεωρημένη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 10 δεν αναφέρεται στην παροχή πληροφοριών, αλλά στην παροχή εγγράφων και δεν περιέχει «επιφύλαξη νόμου»¹³⁸, δηλαδή δεν καθιερώνεται η υποχρέωση της διοίκησης υπό την προϋπόθεση της ύπαρξης σχετικής νομοθετικής ρύθμισης, η συνταγματική διάταξη μπορεί να εφαρμοστεί άμεσα¹³⁹. Για πρώτη φορά τέθηκε δε στον κοινό νομοθέτη ρητή χρονική προθεσμία ως προς την ανταπόκριση στα σχετικά αιτήματα για χορήγηση εγγράφων, η οποία δεν μπορεί να ξεπερνά τις 60 ημέρες, ενώ σε περίπτωση παρέλευσης άπρακτης της προθεσμίας αυτής προβλέφθηκε και καταβολή ειδικής χρηματικής ικανοποίησης. Η νομοθετική διαμεσολάβηση βέβαια στην συγκεκριμένη περίπτωση της υποχρέωσης καταβολής της προβλεπόμενης ειδικής αποζημίωσης στον αιτούντα διοικούμενο καθίσταται απαραίτητη. (Η διοικητική διαδικασία αποζημίωσης προβλεπόταν στο άρθρο 5 παρ. 7-10 του Ν. 1943/1991¹⁴⁰, όμως καταργήθηκε με το άρθρο 25 του Ν. 4210/2013¹⁴¹).

---

¹³⁷ Άρθρο 10 παρ. 3 Συντ: «Η αρμόδια υπηρεσία ή αρχή υποχρεούται να απαντά στα αιτήματα για παροχή πληροφοριών και χορήγηση εγγράφων, ιδίως πιστοποιητικών, δικαιολογητικών και βεβαιώσεων μέσα σε ορισμένη προθεσμία, όχι μεγαλύτερη των 60 ημερών, όπως νόμος ορίζει. Σε περίπτωση παρόδου άπρακτης της προθεσμίας αυτής ή παράνομης άρνησης, πέραν των άλλων τυχόν κυρώσεων και ένομων συνεπειών, καταβάλλεται και ειδική χρηματική ικανοποίηση στον αιτούντα, όπως νόμος ορίζει.» (Όπως η παρ. 3 αντικαταστάθηκε με το Ψήφισμα της 6.4.2001.)

¹³⁸ Χ. Δετσαρίδης, ό.π., σελ. 22, κατά τον οποίο: «η αναφορά στο νόμο, ορθότερο είναι να δεχθούμε, ότι ουσιαστικά δηλώνει και περιέχει παροχή εξουσιοδότησης και όχι γνήσια επιφύλαξη νόμου.» «Κατά αντίθετη άποψη στη διάταξη ουσιαστικά εισάγεται επιφύλαξη νόμου, η οποία όμως στη συγκεκριμένη περίπτωση, όπως τίθεται από την αναθεωρημένη διάταξη, δεν αφορά περιορισμό του δικαιώματος.»

¹³⁹ Ε. Βενιζέλος, Το αναθεωρητικό κεκτημένο. Το συνταγματικό φαινόμενο στον 21^ο αιώνα και η εισφορά της αναθεώρησης του 2001, 2002, σελ. 162.

¹⁴⁰ Ν. 1943/1991 (ΦΕΚ 50/Α/11-4-1991 «Εκσυγχρονισμός της οργάνωσης και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, αναβάθμιση τον προσωπικού της και άλλες συναφείς διατάξεις.»

¹⁴¹ Ν. 4210/2013 (ΦΕΚ 254/Α/21.11.2013) «Ρυθμίσεις Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και άλλες διατάξεις». Ο λόγος της κατάργησης της διοικητικής διαδικασίας

Πρόκειται συνεπώς για ένα αυτοτελές δικαίωμα με πολλαπλές εκφάνσεις, αφού επιτρέπει τον έλεγχο της διοικητικής δράσης που κατ' ουσία συνιστά μορφή ελέγχου της δημόσιας εξουσίας, συμβάλλει στην συμμετοχή του πολίτη στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και καθιστά αποτελεσματικότερη την προάσπιση των δικαιωμάτων του, ενώ η παραδοχή και η ενίσχυση της αρχής της διαφάνειας επέφερε τομή στην παραδοσιακή δομή και τρόπο λειτουργίας της διοίκησης, η οποία θεμελιωνόταν, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, έως εκείνη τη στιγμή στη μυστικότητα και το απόρρητο.

Περαιτέρω, το δικαίωμα της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα, πέραν της ρητής θεμελίωσης του στο κείμενο του άρθρου 10 παρ. 3, εδράζεται και σε άλλες συνταγματικές διατάξεις, ήτοι των άρθρων 1, 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 του Συντ., καθώς η αρχή του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου και το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας επιβάλλουν καθείς να λαμβάνει γνώση των εγγράφων που άπτονται της προσωπικής του σφαίρας, ενώ συγχρόνως συνιστά και ειδικότερη έκφανση του δικαιώματος στην πληροφόρηση του άρθρου 5^Α του Συντ.¹⁴². Παράλληλα, το εν λόγω δικαίωμα βρίσκει έρεισμα στα αποκαλούμενα διαδικαστικά δικαιώματα, δηλαδή στο άρθρο 10 παρ. 1 (δικαίωμα αναφοράς) και στο άρθρο 20 του Συντ. (δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας και δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης), η αποτελεσματική άσκηση των οποίων προϋποθέτει την επαρκή πληροφόρηση του ενδιαφερομένου¹⁴³.

αποζημίωσης του άρθρου 5 του ως άνω Ν. 1943/1991 εκτίθεται διεξοδικά στην αιτιολογική έκθεση του Ν.4210/2013 επί του άρθρου 25 αυτού.

¹⁴² Άρθρο 5^Α του Συντ.: «1. Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων. 2. Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19.».

¹⁴³ Βλ. *Χ. Δετσαρίδη*, ό.π., σελ. 27-30 «Ο πολίτης ενόψει της ποινικής, πολιτικής ή διοικητικής δίκης θα πρέπει να έχει πρόσβαση στα διάφορα στοιχεία, ώστε να αντλήσει όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες και το αποδεικτικό υλικό, που θα του δώσει τη δυνατότητα να προστατεύσει τα συμφέροντά του ενώπιον του δικαστή με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο [...] Η εφαρμογή της αρχής της προηγούμενης ακρόασης δίνει στον πολίτη τη δυνατότητα να υποστηρίξει τα δικαιώματα και τα συμφέροντά του ή ακόμη και να προτείνει λύσεις, πριν την επιβολή σε βάρος του τυχόν δυσμενών διοικητικών μέτρων[...] Συνεπώς, τόσο το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης όσο και το δικαίωμα της πρόσβασης του πολίτη στα διοικητικά

Περαιτέρω, ως ειδικότερη έκφανση του δικαιώματος πληροφόρησης, λειτουργεί και αναπτύσσει τις συνέπειές του, σύμφωνα με την αρχή της νομιμότητας, η οποία αποτελεί τον πυρήνα του σύγχρονου κοινωνικού κράτους δικαίου και περιοριστικό όριο της διοικητικής δράσης και τυγχάνει προστασίας και από το άρθρο 25 του Συντ¹⁴⁴.

Παρατηρείται σαφώς από τα παραπάνω, πως το ελληνικό Σύνταγμα, μετά την αναθεώρηση του 2001 στο πλαίσιο του δικαιώματος πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα, βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με τις ευρωπαϊκές διατάξεις και επιταγές και διαμορφώνει εκείνο το επαρκές νομικό περιβάλλον εντός του οποίου μπορεί αυτό να ασκηθεί από τους πολίτες, όπως ο νομοθέτης¹⁴⁵ το έθεσε ως δικαίωμα απόλυτα συνυφασμένο με την ίδια τη λαϊκή κυριαρχία.

στοιχεία συνδέονται άμεσα μεταξύ τους, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα αν προβληθεί ένα από αυτά, αυτόματα να οδηγούμαστε σε προσβολή και του άλλου.».

¹⁴⁴ Άρθρο 25 του Συντ.: «1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. 2. Η αναγνώριση και η προστασία των θεμελιωδών και απαραράγραπτων δικαιωμάτων του ανθρώπου από την Πολιτεία αποβλέπει στην πραγμάτωση της κοινωνικής προόδου μέσα σε ελευθερία και δικαιοσύνη. 3. Η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος δεν επιτρέπεται. 4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης.»

¹⁴⁵ *D. Rowat*, Το πρόβλημα του απορρήτου ή της δημοσιότητας εις τας διοικητικές ενέργειας, (μετάφρ. Μ. Στασινόπουλος), ΕΔΔΔ 1966, σελ. 337 επ.

3.3. Οι νομοθετικές ρυθμίσεις της εσωτερικής έννομης τάξης.

Πέραν της συνταγματικής, το δικαίωμα της πρόσβασης του πολίτη σε δημόσια έγγραφα τυγχάνει και νομοθετικής θεμελίωσης. Η νομοθετική εξειδίκευση της αναθεωρημένης συνταγματικής διάταξης του άρθρου 10 παρ. 3 του Συντ., θεσμοθετήθηκε αρχικώς με το άρθρο 16 του Ν.1599/1986¹⁴⁶, το οποίο αναγνώριζε σε κάθε πολίτη το δικαίωμα να αιτείται και να λαμβάνει γνώση οποιουδήποτε διοικητικού εγγράφου, χωρίς να προϋποθέτει την συνδρομή εννόμου συμφέροντος, παρά μόνο ευλόγου ενδιαφέροντος¹⁴⁷, γεγονός που επιβεβαιώθηκε και από τη νομολογία του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου¹⁴⁸.

---

¹⁴⁶Ν.1599/1986 (ΦΕΚ 75/Α/11.6.1986) «Σχέσεις κράτους-πολίτη, καθιέρωση νέου τύπου δελτίου ταυτότητας και άλλες διατάξεις».

¹⁴⁷ Άρθρο 16 του Ν.1599/1986: «1. Κάθε πολίτης, με τις επιφυλάξεις των διατάξεων της παραγράφου 3, έχει δικαίωμα να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων, εκτός από εκείνα που αναφέρονται στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτων. Ως διοικητικά έγγραφα, για την εφαρμογή του άρθρου αυτού, θεωρούνται όλα τα έγγραφα που συντάσσονται από όργανα του δημόσιου τομέα, ιδίως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιοι οδηγίες, απαντήσεις της διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις 2. Το δικαίωμα της παραγράφου 1 ασκείται: α. Με επιτόπια μελέτη. β. Με χρήση αντιγράφου, εκτός αν η αναπαραγωγή του μπορεί να βλάψει το έγγραφο. Η σχετική δαπάνη αναπαραγωγής βαρύνει τον ενδιαφερόμενο, εκτός αν διαφορετικά ορίζεται στο νόμο 3. Οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα μπορούν να αρνηθούν την ικανοποίηση του δικαιώματος της παραγράφου 1 στις περιπτώσεις: α. Που παραβλάπεται το απόρρητο των συζητήσεων του υπουργικού συμβουλίου και των άλλων κυβερνητικών οργάνων, το απόρρητο της εθνικής άμυνας και εξωτερικής πολιτικής, της δημόσιας πίστης και του νομίματος, της ασφάλειας του κράτους και της δημόσιας τάξης το ιατρικό, εμπορικό, τραπεζικό ή βιομηχανικό απόρρητο και κάθε άλλο απόρρητο που προβλέπεται από ειδικές διατάξεις ή β. που μπορεί να δυσχεράνει την έρευνα δικαστικών, αστυνομικών, στρατιωτικών ή διοικητικών αρχών σχετικά με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης. 4. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης και του αρμόδιου κατά περίπτωση υπουργού, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να ορίζονται και άλλες περιπτώσεις, στις οποίες οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα μπορούν να αρνηθούν την ικανοποίηση του δικαιώματος της παραγράφου 1. 5. Οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα δεν μπορούν να αρνηθούν τη γνώση διοικητικού εγγράφου επικαλούμενες το απόρρητο του ιδιωτικού βίου, το ιατρικό απόρρητο, καθώς και το βιομηχανικό ή εμπορικό απόρρητο, εφόσον αυτά αναφέρονται αποκλειστικά στον πολίτη που ζητεί να λάβει γνώση διοικητικού εγγράφου. Πληροφορίες όμως ιατρικού χαρακτήρα μπορούν να γνωστοποιηθούν στον ενδιαφερόμενο μόνο με τη βοήθεια γιατρού που ορίζεται για το σκοπό αυτόν. 6. Η άρνηση της γνωστοποίησης διοικητικού εγγράφου

Πριν από την εισαγωγή του άρθρου 16 του Ν. 1599/1986 στην εγχώρια έννομη τάξη, η δυνατότητα πρόσβασης του πολίτη στα διοικητικά στοιχεία ρυθμιζόταν κατά κανόνα από τις διατάξεις των άρθρων 902 του ΑΚ και 72 του ΥΚ¹⁴⁹. Το άρθρο 16, όπως εύστοχα παρατηρείται, αποτέλεσε μία ευπρόσδεκτη τομή στις σχέσεις μεταξύ κράτους και πολίτη εξειδικεύοντας περαιτέρω την αρχή της διαφάνειας, η οποία πρέπει να διέπει την δημόσια διοίκηση¹⁵⁰. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην εισηγητική έκθεση του νόμου 1599/1986 «το δικαίωμα πρόσβασης του πολίτη στα διοικητικά έγγραφα επιτρέπει και εγγυάται την πληροφόρηση των πολιτών για τις διοικητικές δραστηριότητες, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να τις αμφισβητήσουν και επομένως να υπερασπιστούν αποτελεσματικότερα τα συμφέροντά τους είτε ατομικά είτε συλλογικά»¹⁵¹.

Το δικαίωμα πρόσβασης του διοικουμένου σε έγγραφα που κατέχουν οι φορείς του δημοσίου τομέα διατηρήθηκε μεταγενέστερα με το άρθρο 5 του Ν.2690/1999 (ΚΔΔ/σίας)¹⁵² με ουσιώδεις όμως διαφοροποιήσεις σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς του Ν.1599/1986, όπως αυτό επισημαίνεται και στην αιτιολογική του έκθεση. Με το άρθρο 5 του ΚΔΔ/σίας¹⁵³, ο νομοθέτης θέσπισε κανόνες, που αποβλέπουν κατά

πρέπει να είναι αιτιολογημένη και γνωστοποιείται εγγράφως στον ενδιαφερόμενο σε ένα μήνα από την υποβολή της αίτησης. 7. Η άσκηση του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων γίνεται με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και δεν περιλαμβάνει για τους δικαιούχους ή τρίτους τη δυνατότητα αναπαραγωγής, διάδοσης και χρησιμοποίησης για εμπορικούς λόγους των εγγράφων αυτών. 8. Με απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης καθορίζεται κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου αυτού.»

¹⁴⁸ Βλ. 1397/1993 ΣτΕ ΔιΔικ 1994.1117 και 841/1997 ΣτΕ ΔιΔικ.

¹⁴⁹ Α. Τάχος, Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 2000, σελ. 637.

¹⁵⁰ Γ. Παπαδημητρίου, σχόλιο στο ΝοΒ, 1994, σελ. 1238, Κ. Χιώλος, Η σχέση κράτους-πολίτη και η πρόσβαση των πολιτών στα δημόσια έγγραφα, ΕΔΔΔ, 1998, σελ. 235 επ.

¹⁵¹ Χ. Δετσαρίδης, ό.π., σελ. 38.

¹⁵² Ν. 2690/1999 (ΦΕΚ 45/Α/9.3.1999) «Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις», όπως αυτός ισχύει σήμερα μετά τις τροποποιήσεις του Ν.2880/2001, Ν.3230/2004, Ν.3242/2004, Ν.3448/2006, Ν.3731/2008, Ν.4210/2013, Ν.4250/2014, Ν. 4325/2015, Ν.4369/2016 και Ν.4622/2019.

¹⁵³ Άρθρο 5 του Ν.2690/1999: «1. Κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων. Ως διοικητικά έγγραφα νοούνται όσα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις. 2. Όποιος έχει ειδικό έννομο συμφέρον δικαιούται, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των ιδιωτικών εγγράφων που φυλάσσονται

κύριο λόγο στην λειτουργική αποτελεσματικότητα της Διοίκησης και την ποιοτική αναβάθμιση των παρεχομένων προς τον πολίτη υπηρεσιών, ειδικά δε στη δραστηριοποίηση των διοικητικών υπηρεσιών για την ταχεία και αποτελεσματική εξυπηρέτηση των πολιτών¹⁵⁴.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η προβληματική που αναπτύχθηκε μετά την εισαγωγή του ΚΔΔ/σίας αναφορικά με το αν και κατά πόσο εξακολουθεί να ισχύει η διάταξη του άρθρου 16 του νόμου 1599/1986, ορμώμενη από το άρθρο 33 παρ. 1 αυτού, που ορίζει ότι από την έναρξη της ισχύος του, αν σε αυτόν δεν ορίζεται διαφορετικά καταργείται κάθε γενική διάταξη η οποία αναφέρεται σε θέμα ρυθμιζόμενο από εκείνον. Κατά την κρατούσα μάλλον άποψη¹⁵⁵, το άρθρο 5 του ΚΔΔ/σίας δεν συμπίπτει πλήρως με το άρθρο 16 του νόμου 1599/1986 ώστε να το καταργεί και εξακολουθεί να εφαρμόζεται για του λοιπούς φορείς του δημοσίου τομέα, δηλαδή για τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, τα εξαρτώμενα ή επιχορηγούμενα ή εποπτευόμενα από το κράτος, αφού σύμφωνα με το άρθρο 1 του ΚΔΔ/σίας, αυτός εφαρμόζεται στο Δημόσιο, στους ΟΤΑ και στα ΝΠΔΔ. Κατά αντίθετη και μάλλον ορθότερη άποψη, το άρθρο 5 του

στις δημόσιες υπηρεσίες και είναι σχετικά με υπόθεσή του η οποία εκκρεμεί σε αυτές ή έχει διεκπεραιωθεί από αυτές.3. Το κατά τις προηγούμενες παραγράφους δικαίωμα δεν υφίσταται στις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή αν παραβιάζεται απόρρητο το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις. Η αρμόδια διοικητική αρχή μπορεί να αρνηθεί την ικανοποίηση του δικαιώματος τούτου αν το έγγραφο αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, ή αν η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα δικαστικών, "διοικητικών," αστυνομικών ή στρατιωτικών αρχών σχετικώς με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης. 4. Το δικαίωμα των παρ. 1 και 2 ασκείται : α) με μελέτη του εγγράφου στο κατάστημα της υπηρεσίας, ή β) με χορήγηση αντιγράφου, εκτός αν η αναπαραγωγή τούτου μπορεί να βλάψει το πρωτότυπο. Η σχετική δαπάνη αναπαραγωγής βαρύνει τον αιτούντα, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά. Αν πρόκειται για πληροφορίες ιατρικού χαρακτήρα, αυτές γνωστοποιούνται στον αιτούντα με τη βοήθεια γιατρού, ο οποίος ορίζεται για το σκοπό αυτόν. 5. Η άσκηση του κατά τις παρ. 1 και 2 δικαιώματος γίνεται με την επιφύλαξη της ύπαρξης τυχόν δικαιωμάτων πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας.6. Η χρονική προθεσμία για τη χορήγηση εγγράφων κατά τις παραγράφους 1 και 2 ή την αιτιολογημένη απόρριψη της σχετικής αίτησης του πολίτη είναι είκοσι (20) ημέρες.»

¹⁵⁴ Α. Αργυρός, Πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα-χορήγηση αντιγράφων εγγράφων-εύλογο ενδιαφέρον-διαδικασία-αρχή διαφάνειας, ΝοΒ 2016, σελ. 796 επ..

¹⁵⁵ Π. Δαγτόγλου, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, 7^η έκδ., 2015, σελ. 270-273, βλ. Α. Τάχος, Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 9^η έκδ., 2008, σελ 832, βλ. επίσης Χ. Χάρακας, Η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, στα Σύμμεικτα Ε. Σπηλιωτόπουλου, 2000, σελ 794.

ΚΔΔ/σίας κατήργησε την προγενέστερη διάταξη του άρθρου 16 του νόμου 1599/1986, η οποία ως γενική διάταξη μετά την εισαγωγή του ΚΔΔ/σίας και με βάση το άρθρο 33 αυτού παύει ολοκληρωτικά¹⁵⁶.

Η πολυνομία που χαρακτηρίζει την εσωτερική έννομη τάξη, δεν θα μπορούσε να αφήσει ανέπαφο το δίκαιο της πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα, καθώς παράλληλα με τον ΚΔΔ/σίας υπάρχουν πολλές διατάξεις που άπτονται περιεχομένου ειδικότερων τομέων της δημόσιας διοίκησης και ως ειδικότερες οι διατάξεις αυτές κατισχύουν της γενικής διάταξης του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας¹⁵⁷. Επακόλουθο της προσπάθειας συστηματοποίησης της πληθώρας αυτής και «διάσπαρτης» νομοθεσίας της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα υπήρξε η έκδοση του προεδρικού διατάγματος 28/2015 «Κωδικοποίηση διατάξεων για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία»¹⁵⁸, το οποίο μεταξύ των ειδικών του ρυθμίσεων, περιλαμβάνει ρυθμίσεις που αφορούν π.χ. την περαιτέρω χρήση της δημόσιας υπηρεσίας, την πρόσβαση στα γενικά αρχεία του κράτους, στη δημόσια πληροφορία που αφορά το περιβάλλον, στα κτηματολογικά στοιχεία, στα φορολογικά και τελωνειακά στοιχεία, στα ιατρικά αρχεία κ.α.

3.4. Το περιεχόμενο και η πραγμάτωση του δικαιώματος της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα.

3.4.1. Η διάκριση των δημοσίων εγγράφων σε διοικητικά και ιδιωτικά.

Τι συνιστά όμως δημόσιο έγγραφο; Αξιοσημείωτη είναι η διάκριση των δημοσίων εγγράφων, που επήλθε με την θέσπιση και εφαρμογή του ΚΔΔ/σίας, καθώς στο περιεχόμενο των παρ. 1 και 2 του άρθρου 5, προβλέπεται ένας διαχωρισμός αυτών των εγγράφων, στα οποία ένας ενδιαφερόμενος αιτείται πρόσβαση, σε διοικητικά και ιδιωτικά αντίστοιχα.

---

¹⁵⁶ Χ. Δετσαρίδης, ό.π., σελ. 35-36.

¹⁵⁷ Σπ. Βλαχόπουλος, Πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα, σε Α. Κοτσαλή/Κ. Μενουδάκο, ό.π., 2018, σελ. 46-47.

¹⁵⁸ 28/2015 Προεδρικό Διάταγμα (ΦΕΚ 34/Α/23.3.2015) «Κωδικοποίηση διατάξεων για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία».

Σύμφωνα λοιπόν με τον ΚΔΔ/σίας, η ιδιότητα του διοικητικού εγγράφου αποτελεί αποκλειστικά συνάρτηση του συντάκτη αυτού ανεξαρτήτως του περιεχομένου ή του τύπου του¹⁵⁹. Έγγραφο λοιπόν που προέρχεται από ιδιώτη έστω και εάν αυτός ασκεί δημόσιο λειτουργήμα, όπως είναι για παράδειγμα ο συμβολαιογράφος (άρθρα 438 του ΚΠολΔ, 369 και 457 του ΑΚ), δεν θεωρείται διοικητικό έγγραφο¹⁶⁰. Στο εδ. β' μάλιστα της παρ. 1 του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας παρατίθεται ένας κατάλογος των διοικητικών εγγράφων, ήτοι «ως διοικητικά έγγραφα θεωρούνται όσα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις». Από τη γραμματική ερμηνεία της παραπάνω διάταξης και την χρησιμοποίηση της λέξης «όπως», συνάγεται ότι η απαρίθμηση της παραπάνω διάταξης είναι ενδεικτική και σε ουδεμία περίπτωση περιοριστική, γεγονός που καθιστά ευρεία την ερμηνεία της έννοιας των εγγράφων αυτών. Στην εισηγητική δε έκθεση του ΚΔΔ/σίας αναφέρεται ότι με τον όρο διοικητικά έγγραφα νοούνται όχι μόνο τα έγγραφα με τη στενή έννοια του όρου, αλλά και ό,τι υπάρχει μέσα στα αρχεία της διοίκησης¹⁶¹. Το κρισιμότερο κριτήριο, δηλαδή, δεν έγκειται στον τρόπο με τον οποίο η διοικητική αρχή απέκτησε τα έγγραφα αυτά, παρά μόνο στο ότι αυτά βρίσκονται στο αρχείο της. Στην περίπτωση αυτή, αποτελούν σε κάθε περίπτωση αντικείμενο του δικαιώματος της πρόσβασης¹⁶². Έτσι, στην έννοια των διοικητικών εγγράφων περιλαμβάνονται και οι φωτογραφικές και κινηματογραφικές αναπαραστάσεις, οι φωνοληψίες, τα αρχεία των ηλεκτρονικών υπολογιστών¹⁶³ και παντός είδους μηχανικές και ηλεκτρονικές απεικονίσεις¹⁶⁴.

Για να στοιχειοθετεί φυσικά η έννοια του διοικητικού εγγράφου θα πρέπει να έχει τελειώσει η διαδικασία της έκδοσης με την υπογραφή αυτού από το κατά νόμον αρμόδιο όργανο ή τουλάχιστον η διαδικασία της κατάρτισης του και να μην βρίσκεται

---

¹⁵⁹ Χ. Αντωνοροπούλου, Το δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα της Διοίκησης, ΕΔΔΔ, 2006, σελ. 264 επ.

¹⁶⁰ Α. Τάχος, Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (Νόμος 2690/1999), 2009, σελ. 251.

¹⁶¹ Βλ. Εισηγητική Έκθεση του Ν. 2690/1999 (ΚΔΔ/σίας).

¹⁶² Χ. Δετσαρίδης, ό.π., σελ. 98.

¹⁶³ Βλ. Εισηγητική Έκθεση του Ν. 2690/1999 (ΚΔΔ/σίας). Βλ. επίσης σε Θ. Πανάγο, Το ηλεκτρονικό διοικητικό έγγραφο. Δημιουργία και Διαχείριση, ΝοΒ 2006, τόμος 54, τεύχος 2, σελ. 161-172.

¹⁶⁴ Βλ. άρθρο 444 του ΚΠολΔ.

ακόμα στο στάδιο της επεξεργασίας κατέχοντας μη οριστικοποιημένο περιεχόμενο¹⁶⁵. Όπως ορθώς έχει υποστηριχθεί «η αυτοτελής επισκόπηση διοικητικού εγγράφου, το περιεχόμενο του οποίου μπορεί οποτεδήποτε να μεταβληθεί, όχι μόνον δεν θα συνέβαλε στην εν γένει προάσπιση των δικαιωμάτων και εννόμων συμφερόντων του πολίτη, αλλά αντίθετα θα δημιουργούσε σύγχυση και παρανοήσεις και τελικώς θα οδηγούσε σε εσφαλμένη αντίληψή του για τη δράση της διοικήσεως, ουσιαστικά αναιρώντας την αρχή της φανεράς δράσεως αυτής, την οποία υπηρετεί το δικαίωμα γνώσεως των διοικητικών εγγράφων.»¹⁶⁶.

Περαιτέρω, στην έννοια του διοικητικού εγγράφου γίνεται δεκτό ότι εμπίπτουν και τα έγγραφα τα οποία παρόλο που δεν έχουν συνταχθεί από διοικητικές αρχές, έχουν κατατεθεί και βρίσκονται σε αρχεία της Διοίκησης, επειδή απαιτούνται κατά νόμο ως δικαιολογητικά ή ως προϋπόθεση για την έκδοση μιας διοικητικής πράξης. Όντας κατά συνέπεια, έγγραφα διαμορφωτικά ή επιβοηθητικά της κρίσεως του διοικητικού οργάνου, στο πλαίσιο της διοικητικής του δράσεως έχουν καταστεί δημόσια έγγραφα¹⁶⁷. Ως παραδείγματα τέτοιων εγγράφων μπορούμε να αναφέρουμε μια υπεύθυνη δήλωση, ένα αρχιτεκτονικό σχέδιο, ένα τοπογραφικό διάγραμμα μηχανικού κλπ.

Εν αντιθέσει με την ρητή πρόβλεψη της έννοιας των διοικητικών εγγράφων στον ΚΔΔ/σίας από τον κοινό νομοθέτη, η έννοια των ιδιωτικών εγγράφων συνάγεται εξ αντιδιαστολής. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 του ΚΔΔ/σίας ιδιωτικά έγγραφα θεωρούνται όσα έχουν συνταχθεί αποκλειστικώς από ιδιώτες, ήτοι φυσικά ή νομικά πρόσωπα που δεν ανήκουν στο δημόσιο τομέα ούτε ασκούν, αμέσως ή εμμέσως καθήκοντα δημόσιας εξουσίας και βρίσκονται στην κατοχή των δημοσίων υπηρεσιών, καθώς έχουν λάβει αριθμό πρωτοκόλλου, χωρίς ωστόσο να λαμβάνονται υπόψη κατ' ουδένα τρόπο για την έκδοση μίας διοικητικής πράξης. Εμπίπτουν, επομένως, στην έννοια του δημοσίου¹⁶⁸ εγγράφου πλην όμως όχι του διοικητικού. Ως παραδείγματα

---

¹⁶⁵ Βλ. ενδεικτικά 3308/2007 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ και 356/2006,148/2014 ΓΝΜΔ ΝΣΚ.

¹⁶⁶ Γ. Λαζαράκος, Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία, 2006, σελ. 84.

¹⁶⁷ Βλ. 336/1996, 620/1999, 37/2004,326/2005, 70/2017 ΓΝΜΔ ΝΣΚ.

¹⁶⁸ Κ. Σπανού, Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσεις, 2010.

τέτοιων εγγράφων αναφέρονται επιστολές ιδιωτών, ιδιωτικά συμφωνητικά μίσθωσης,¹⁶⁹ τίτλοι κτήσεως (συμβόλαια) κ.α.

3.4.2. Οι προϋποθέσεις της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα.

Η ικανοποίηση του δικαιώματος της πρόσβασης σε στοιχεία που τηρεί η Διοίκηση, όπως όλα τα δικαιώματα, τελεί υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, οι οποίες τίθενται εν προκειμένω από τον ΚΔΔ/σίας.

Το δικαίωμα πρόσβασης του πολίτη στα διοικητικά στοιχεία, όπως αυτό οριοθετείται στο άρθρο 5 του ΚΔΔ/σίας αναφέρεται σε κάθε πολίτη άνευ διακρίσεως. Η πρόθεση του κοινού νομοθέτη να μην αποκλείσει κάποιον πολίτη από το πεδίο προστασίας των δικαιωμάτων αυτών εντοπίζεται και στην παρ. 1 του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας, στην οποία αναφέρεται χαρακτηριστικά πως «κάθε ενδιαφερόμενος» έχει το δικαίωμα, υπό τις λοιπές προϋποθέσεις της εν λόγω διάταξης, να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων. Από τον τρόπο που είναι διατυπωμένη τόσο η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 του ΚΔΔ/σίας όσο και η αναθεωρημένη συνταγματική διάταξη του άρθρου 10 παρ. 3 του Συντ., συνάγεται σαφώς πως το δικαίωμα αυτό εκτός από τα φυσικά πρόσωπα δύναται να ασκηθεί και από τα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, γεγονός που καθιστά αδιαμφισβήτητο τον καθολικό χαρακτήρα του εν θέματι δικαιώματος.

Ωστόσο, ο εφαρμοστής του δικαίου δεν υιοθέτησε την ολοσχερή αποσύνδεση του δικαιώματος του άρθρου 5 παρ. 1 του ΚΔΔ/σίας από την ανάγκη επίκλησης και απόδειξης οιασδήποτε σχέσης του αιτούμενου με το αίτημά του και καθιέρωσε μια νέα έννοια, εκείνη του ευλόγου ενδιαφέροντος του διοικουμένου προς το φυλασσόμενο στα αρχεία της Διοίκησης έγγραφο στο οποίο αιτείται την πρόσβαση. Το περιεχόμενο της έννοιας του ευλόγου ενδιαφέροντος είναι ευρύτερο από εκείνο της συγγενούς έννοιας του εννόμου συμφέροντος και έχει οριοθετηθεί κυρίως μέσω της νομολογίας, ενώ έχει επιχειρηθεί ο προσδιορισμός αυτής και από την θεωρία. Κατά πάγια νομολογία του

---

¹⁶⁹ Γ. Λαζαράκος, ό.π., σελ. 84.

ΣτΕ¹⁷⁰ ως εύλογο ενδιαφέρον δεν νοείται το ενδιαφέρον κάθε πολίτου για την εύρυθμη άσκηση των γενικών καθηκόντων της Υπηρεσίας και την τήρηση των νόμων, αλλά εκείνο το οποίο προκύπτει, κατά τρόπο αντικειμενικό, από την ύπαρξη μιας συγκεκριμένης, προσωπικής εννόμου σχέσεως συνδεδεμένης με το περιεχόμενο των διοικητικών στοιχείων στα οποία ζητείται η πρόσβαση.

Αντίστοιχη αντίληψη περί της έννοιας του ευλόγου ενδιαφέροντος διαπνέει και την συντριπτική πλειοψηφία των γνωμοδοτήσεων του ΝΣΚ. Χαρακτηριστικά στην με αριθμό 92/2005 γνωμοδότησή του το ΝΣΚ επανέλαβε αυτούσια την έννοια του ευλόγου ενδιαφέροντος, όπως αυτή διατυπώθηκε στην με αριθμό 1214/2000 απόφαση του ΣτΕ, ενώ επανέλαβε τη θέση του για το ζήτημα αυτό και στην πρόσφατη με αριθμό 75/2020 γνωμοδότησή του όπου αναφέρει : «Ο όρος εύλογο ενδιαφέρον είναι ευρύτερος του «εννόμου συμφέροντος», που είναι το συμφέρον το οποίο δεν αντίκειται στο δίκαιο και επιπλέον αναγνωρίζεται από το δίκαιο θετικά, ως άξιο έννομης προστασίας, ενώ εύλογο ενδιαφέρον αναγνωρίζεται και όταν το συμφέρον δεν αντίκειται μεν στο δίκαιο αλλά δεν αναγνωρίζεται αναγκαία και θετικά από αυτό, ως άξιο ιδιαίτερης έννομης προστασίας.»

Και η πρόσβαση στα ιδιωτικά έγγραφα που φυλάσσονται στις δημόσιες υπηρεσίες δεν είναι ελεύθερη για τον εκάστοτε διοικούμενο. Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 5 απαιτείται η επίκληση ειδικού εννόμου συμφέροντος και μάλιστα μόνο για τα ιδιωτικά έγγραφα που είναι σχετικά με την υπόθεση τους η οποία εκκρεμεί ή έχει διεκπεραιωθεί από αυτές. Έχει γίνει δεκτό¹⁷¹ ότι η έννοια του ειδικού εννόμου συμφέροντος ταυτίζεται με το έννομο συμφέρον του άρθρου 902 του ΑΚ, σύμφωνα με το οποίο «Όποιος έχει έννομο συμφέρον να πληροφορηθεί το περιεχόμενο ενός εγγράφου που βρίσκεται στην κατοχή άλλου έχει δικαίωμα να απαιτήσει την επίδειξη ή και αντίγραφό του, αν το έγγραφο συντάχθηκε για το συμφέρον αυτού που το ζητεί ή πιστοποιεί έννομη σχέση που αφορά και αυτόν ή σχετίζεται με διαπραγματεύσεις που έγιναν σχετικά με τέτοια έννομη σχέση είτε απευθείας από τον ίδιο είτε για το συμφέρον του, με τη μεσολάβηση τρίτου». Ο διοικούμενος δεν θα πρέπει απλώς και μόνο να επικαλείται την ύπαρξη ειδικού εννόμου συμφέροντος, αλλά επιπροσθέτως οφείλει να

---

¹⁷⁰ Βλ. ενδεικτικά 1397/1993, 2376/1996, 841/1997, 205/2000, 1214/2000 ΣτΕ.

¹⁷¹ Βλ. ενδεικτικά 620/1999, 518/2000, 49/2001, 310/2001, 121/2002, 503/2002, 598/2004, 610/2004 ΓΝΜΔ ΝΣΚ.

αποδειξεί ότι η γνωστοποίηση των στοιχείων είναι απολύτως αναγκαία ενώπιον των διοικητικών είτε των δικαστικών αρχών. Με αυτόν τον τρόπο πληρούται ολοσχερώς η προϋπόθεση της ύπαρξης του ειδικού εννόμου συμφέροντος.

Μία επιπρόσθετη προϋπόθεση που θέτει ο ΚΔΔ/σίας στην παρ. 1 και 2 του άρθρου 5, υψίστης σημασίας για την παροχή της πρόσβασης στα έγγραφα της δημόσιας διοίκησης, αποτελεί η υποβολή σχετικής γραπτής αίτησης από τον εκάστοτε ενδιαφερόμενο προς την αρμόδια διοικητική υπηρεσία. Η γραπτή αυτή αίτηση δεν αρκεί να είναι γενική και αόριστη. Αντιθέτως, κατά ρητή διατύπωση του νόμου, επιβάλλεται¹⁷² το περιεχόμενο αυτής να φέρει ορισμένα απαιτούμενα στοιχεία, τόσο για τον προσδιορισμό της ταυτότητας του αιτούντος, όπως είναι το ονοματεπώνυμο και τα στοιχεία επικοινωνίας του, όσο και την αναφορά συγκεκριμένων αντιγράφων των αιτούμενων εγγράφων¹⁷³, προς αποφυγήν άσκησης του δικαιώματος της πρόσβασης στα στοιχεία κατά τρόπο καταχρηστικό, ήτοι κατά τρόπου ικανού να προξενήσει κώλυμα ή και βλάβη στην αποτελεσματική και εύρυθμη λειτουργία της διοικητικής αρχής¹⁷⁴. Για τον χαρακτηρισμό της άσκησης του εν λόγω δικαιώματος ως καταχρηστικής, κρίσιμος θεωρείται ο σκοπός του, τον οποίο πλήττει ή υπερβαίνει ο φορέας¹⁷⁵. Στην περίπτωση όχι αόριστου αιτήματος του διοικουμένου, αλλά ευρέος σε τέτοια έκταση που να συνεπάγεται δυσανάλογη ενασχόληση της διοίκησης για την εύρεση των ζητούμενων εγγράφων, διαθέτει η διοίκηση την δυνατότητα να ζητήσει την εξειδίκευση του αιτήματος¹⁷⁶.

Η αίτηση του ενδιαφερομένου προσώπου θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να απευθύνεται προς την αρμόδια για τη χορήγηση των αιτούμενων εγγράφων διοικητική αρχή, η οποία με τη σειρά της οφείλει να μεριμνήσει για την ικανοποίηση του σχετικού

---

¹⁷² Από το άρθρο 25 παρ. 3 του Συντ. σε συνδυασμό με το άρθρο 5 παρ. 1 του ΚΔΔ/σίας.

¹⁷³ Βλ. 49/2001 ΓΝΜΔ ΝΣΚ που μεταξύ άλλων αναφέρει ότι «η έννοια της διάταξης του άρθρου 5 του Ν. 2690/99 είναι ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν μπορούν να λάβουν γνώση ολόκληρων των φακέλων της διοίκησης γενικά και αόριστα, αλλά μόνο συγκεκριμένων διοικητικών εγγράφων, τα οποία μάλιστα προσδιορίζονται με σαφήνεια στην εξειδικευμένη γραπτή αίτησή τους.».

¹⁷⁴ Βλ. 173/2000, 727/2001, 325/2005 και 589/2005 ΓΝΜΔ ΝΣΚ.

¹⁷⁵ Χ. Αντωνοπούλου, ό.π., σελ. 265 επ.

¹⁷⁶ Βλ. 732/2000 ΓΝΜΔ ΝΣΚ.

αιτήματος¹⁷⁷. Στην περίπτωση που η αίτηση υποβληθεί σε αναρμόδια υπηρεσία, δηλαδή σε υπηρεσία που δεν έχει στην κατοχή της το αιτούμενο στοιχείο, στα πλαίσια της αρχής της ενότητας της αρμοδιότητας των διοικητικών υπηρεσιών και εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, οφείλει να διαβιβάσει την αίτηση στην αρμόδια υπηρεσία και να γνωστοποιήσει την ενέργειά της αυτήν στον αιτούντα κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 παρ. 1 του ΚΔΔ/σίας.

Το ΣτΕ χαρακτηριστικά με την υπ' αριθ. 3943/1995 απόφαση Ε' Τμήματος στο υπό κρίση αυτό ζήτημα¹⁷⁸ σε υπόθεση απόρριψης της Διοίκησης να ικανοποιήσει αίτημα του Υπουργείου Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας για πρόσβαση σε στατιστικά υδρολογικά στοιχεία, με την αιτιολογία ότι η Υπηρεσία δεν διέθετε τα αιτηθέντα στοιχεία, υποδεικνύοντάς τους άλλους φορείς, έκρινε πως η δεν ήταν νόμιμη η άρνηση της Διοίκησης, με την αιτιολογία ότι η Διοίκηση είχε υποχρέωση να χορηγήσει η ίδια στους αιτούντες τα ζητούμενα στοιχεία, έστω και αν δεν περιλαμβάνονται σε εκείνα που τηρούνται στη διεύθυνση αυτή, αφού σε τέτοια περίπτωση όφειλε να μεριμνήσει ώστε να περιέλθουν σ' αυτήν τα σχετικά στοιχεία, προκειμένου να εκπληρώσει την παραπάνω υποχρέωσή της».

Ιδιαίτερος ενδιαφέρουσα είναι η και απόφαση 2699/2008 του ΣτΕ , στο πλαίσιο της οποίας φαίνεται να τίθεται μία επιπρόσθετη προϋπόθεση για την άσκηση του δικαιώματος της πρόσβασης, αυτή του χρονικού περιορισμού και ειδικότερα εντός της προθεσμίας για την άσκηση αίτησης ακυρώσεως¹⁷⁹. Πρόκειται για μεμονωμένη και

---

¹⁷⁷ Χ. Δετσαρίδης, ό.π., σελ. 118.

¹⁷⁸ Χαρακτηριστική είναι η γνωμοδότηση 551/1999 του ΝΣΚ σύμφωνα με την οποία «ο πολίτης πρέπει να ζητήσει καταρχήν από την Υπηρεσία, η οποία έχει εκδώσει το σχετικό δικαιοδοτικό έγγραφο, δεδομένου ότι μόνο ο εκδότης του εγγράφου αυτού δύναται να εκτιμήσει εάν τούτο υπάγεται στις (σχετικές) εξαιρέσεις μη ικανοποίησης του σχετικού δικαιώματος και επίσης μόνο αυτός μπορεί να γνωρίζει εάν το διοικητικό έγγραφο είναι γνήσιο και εξακολουθεί να ισχύει». Κατ' αυτόν τον τρόπο όμως περιορίζεται αδικαιολόγητα το δικαίωμα της πρόσβασης.

¹⁷⁹ Βλ. χαρακτηριστικά σκέψη 4 της απόφασης: «Συνάγεται ότι στις αιτήσεις εγγραφής και στα λοιπά συνυποβαλλόμενα δικαιολογητικά που τηρούνται στους ατομικούς φακέλους των εκπαιδευόμενων στην Εθνική Σχολή Δικαστών δύναται να έχει πρόσβαση ο επιτυχών στον οικείο διαγωνισμό υποψήφιος, ο οποίος δεν ενεγράφη στη Σχολή διότι κατετάγη στον πίνακα των οριστικών αποτελεσμάτων επόμενος εκείνων που εκάλυψαν τις θέσεις των εισακτέων, καθ' όσον από τη νομιμότητα των γενομένων εγγραφών εξαρτάται και η νομιμότητα της παραλείψεως της Διοικήσεως να εκδώσει πράξη προσκλήσεώς του προς

προβληματική θα λέγαμε προσέγγιση, καθώς η αίτηση ακύρωσης δεν είναι το μοναδικό μέσο άμυνας του διοικουμένου, όπως θα δούμε στη συνέχεια, αλλά έχει τη δυνατότητα να ασκήσει και το ένδικο βοήθημα της αγωγής, που δεν υπόκειται σε χρονικό περιορισμό.

Οι τρόποι της πρόσβασης του αιτούντος στα απαιτούμενα στοιχεία, προβλέπονται στην παρ. 4 του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας και συνίστανται: α) σε μελέτη του εγγράφου στο κατάστημα της υπηρεσίας, β) σε χορήγηση αντιγράφου, εκτός και αν η αναπαραγωγή τούτου μπορεί να βλάψει το πρωτότυπο. Στην περίπτωση αυτή μάλιστα κατά σχετική διατύπωση του νόμου, η δαπάνη αναπαραγωγής βαρύνει τον αιτούντα, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά γ) σε γνωστοποίηση εγγράφου, με τη βοήθεια ιατρού, ορισμένου για τον σκοπό αυτό, εάν πρόκειται για έγγραφο που περιέχει πληροφορίες ιατρικού χαρακτήρα.

3.5. Οι περιορισμοί της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα κατά το άρθρο 5 παρ. 3 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

Στην παρ. 3 του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας¹⁸⁰ καθίσταται φανερή η εκτίμηση του κοινού νομοθέτη πως η άσκηση του συνταγματικώς κατοχυρωμένου δικαιώματος της πρόσβασης στα στοιχεία της διοίκησης, δεν μπορεί να πραγματοποιείται κατ' απόλυτο τρόπο και άνευ ορίων. Προβλέπεται, λοιπόν, στη διάταξη αυτή μία «δέσμη»

εγγραφής. Η σχετική αίτηση, όμως, πρέπει αφενός να υποβάλλεται εντός του χρόνου κατά τον οποίο δεν έχουν διαφύγει τον ακυρωτικό έλεγχο οι εγγραφές, αφ' ετέρου δε να αναφέρεται σε συγκεκριμένα δικαιολογητικά, των οποίων το περιεχόμενο επιθυμεί να πληροφορηθεί ο αιτών με μελέτη ή και με χορήγηση αντιγράφων. Αν δεν συντρέχουν σωρευτικώς οι ως άνω προϋποθέσεις, η υποβολή της αιτήσεως ουδεμία γεννά υποχρέωση για την Εθνική Σχολή Δικαστών.»

¹⁸⁰ Άρθρο 5 παρ. 3 του ΚΔΔ/σίας: «Το κατά τις προηγούμενες παραγράφους δικαίωμα δεν υφίσταται στις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή αν παραβιάζεται απόρρητο το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις. Η αρμόδια διοικητική αρχή μπορεί να αρνηθεί την ικανοποίηση του δικαιώματος τούτου αν το έγγραφο αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, ή αν η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιαστικά την έρευνα δικαστικών, διοικητικών, αστυνομικών ή στρατιωτικών αρχών σχετικά με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης.» (Όπως η λέξη «διοικητικών» προστέθηκε με το άρθρο 8 παρ. 2 του Ν 2880/2001.)

περιορισμών του δικαιώματος πρόσβασης στα διοικητικά στοιχεία, οι οποίοι και διακρίνονται σε δύο ειδικότερες κατηγορίες, τους απόλυτους και τους σχετικούς περιορισμούς.

Ως απόλυτος χαρακτηρίζεται ο περιορισμός ο οποίος όταν τίθεται παύει κατ' ουσίαν την υπόσταση του ίδιου του δικαιώματος, καθώς ο μεν πολίτης δεν έχει τη δυνατότητα οιονδήποτε τρόπο και μέσο να αποκτήσει πρόσβαση στα στοιχεία που τον ενδιαφέρουν, η δε διοίκηση υποχρεούται να μην επιτρέψει για οποιονδήποτε λόγο και με κάθε τινά τρόπο την πρόσβαση αυτή στον πολίτη¹⁸¹. Τέτοιος είναι ο περιορισμός που προβλέπεται στο εδ. α' της παρ. 3 του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας και αφορά στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου προσώπου ή στην παράβλεψη του προβλεπομένου από ειδικές διατάξεις απορρήτου.

Εν αντιθέσει με τους απόλυτους, οι σχετικοί περιορισμοί στοιχειοθετούν διακριτική ευχέρεια της διοίκησης να προβεί σε άρνηση της ικανοποίησης του παραπάνω δικαιώματος. Τούτο συντελείται, σύμφωνα με το εδ. β' της παρ. 3 του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας, στην περίπτωση που το έγγραφο που ζητείται αφορά σε συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου ή όταν η ικανοποίηση του δικαιώματος δυσχεραίνει ουσιωδώς την έρευνα των αρμοδίων αρχών για την τέλεση ποινικού αδικήματος ή διοικητικής παράβασης.

3.5.1. Οι απόλυτοι περιορισμοί.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 3 του ΚΔΔ/σίας το δικαίωμα της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα δεν υφίσταται στις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου. Υφίσταται δηλαδή εν προκειμένω δέσμια αρμοδιότητα της διοικητικής αρχής να απορρίψει σχετικό αίτημα περί χορήγησης εγγράφου στον διοικούμενο¹⁸². Το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου θεμελιώνεται και στο άρθρο 9 παρ. 1 εδ. β' του Συντ. Από την γραμματική διατύπωση

---

¹⁸¹ Χ. Δετσαρίδης, ό.π. σελ. 131.

¹⁸² Α. Γέροντας/ Σ. Λύτρας/ Π. Παυλόπουλος/ Γ. Σιούτη/ Σ. Φλογαϊτης, Διοικητικό Δίκαιο, 4^η έκδ., 2018, σελ. 287.

της παραπάνω διάταξης του ΚΔΔ/σίας δεν προκύπτει ποια από τα έγγραφα στα οποία ζητείται πρόσβαση μπορούν να θεωρηθούν ως αναφερόμενα στην οικογενειακή ή ιδιωτική ζωή, προκειμένου να περιοριστεί το δικαίωμα της πρόσβασης του διοικουμένου. Σε θεωρητικό επίπεδο, η έννοια του ιδιωτικού βίου αντιπαρατάσσεται με την δημόσια ζωή και συνδέεται στενά με την προστασία της προσωπικότητας, που καλύπτει όλα τα αγαθά, τα οποία είναι άμεσα συνδεδεμένα με την ουσία του ανθρώπου, ήτοι όσα αποσκοπούν στην προστασία της ηθικής και πνευματικής του υπόστασης από αθέμιτες προσβολές τρίτων προσώπων¹⁸³. Ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν ο τρόπος διαβίωσης, οι ερωτικές σχέσεις, οι σχέσεις με τρίτους κ.α., όλες εκείνες δηλαδή οι όψεις γενικότερα που συνθέτουν το βιοπορταίτο¹⁸⁴ του ατόμου και τον αφορούν περισσότερο ως ιδιώτη και λιγότερο ως ενεργό μέλος της κοινωνικής ζωής¹⁸⁵. Καθίσταται αναγκαίο η ερμηνεία της διάταξης αυτής να γίνεται στενά και να εξετάζεται *in concreto* η εκάστοτε περίπτωση, ούτως ώστε να διαπιστώνεται κάθε φορά, αν το αιτούμενο έγγραφο εμπίπτει στην «απαγορευτική» περί ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής διάταξη και να μην αναχθεί η εφαρμογή της περαιτέρω σε πεδία που σκοπίμως νομοθέτης παρέλειψε να αναφέρει¹⁸⁶.

Στον ΚΔΔ/σίας, το δικαίωμα της πρόσβασης του διοικουμένου στα δημόσια έγγραφα δεν υφίσταται και στις περιπτώσεις που με τη χορήγηση των εγγράφων αυτών παραβλάπτεται προβλεπόμενο από ειδικές διατάξεις νόμου απόρρητο. Ως απόρρητο θεωρείται κάθε γεγονός, πληροφορία ή οποιασδήποτε μορφής στοιχείο, που ανεξαρτήτως του ποιος είναι ο κάτοχός του, δεν είναι κοινοποιήσιμο σε οποιονδήποτε τρίτο, αλλά παραμένει και εξυπηρετεί τις ανάγκες του κατέχοντος¹⁸⁷. Τέτοιου είδους απόρρητα όπως ενδεικτικά αναφέρονται το ιατρικό¹⁸⁸, το φορολογικό¹⁸⁹ και το τραπεζικό¹⁹⁰ απόρρητο, προβλέπονται ρητώς από ειδική σχετικώς με αυτά διάταξη νόμου. Κατά συνέπεια, διοικητικό απόρρητο είναι το στοιχείο που περιέχει όλα τα

---

¹⁸³ Γ. Λαζαράκος, *ό.π.*, σελ. 94.

¹⁸⁴ Κ. Μαυριάς, Το συνταγματικό δικαίωμα του ιδιωτικού βίου, 1982, σελ. 172 επ.

¹⁸⁵ Χ. Δετσαρίδης, *ό.π.*, σελ. 138.

¹⁸⁶ Ομοίως Χ. Δετσαρίδης, *ό.π.*, σελ. 127.

¹⁸⁷ Ομοίως Χ. Δετσαρίδης, *ό.π.*, σελ. 141.

¹⁸⁸ Άρθρο 13 του Ν. 3418/2005 «Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας».

¹⁸⁹ Άρθρο 17 του Ν. 4174/2013 «Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας».

¹⁹⁰ Ν.Δ. 1059/1971 (ΦΕΚ 270/Α/23.12.1971) περί του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων.

παραπάνω χαρακτηριστικά και που κάτοχός του είναι η διοίκηση¹⁹¹. Και σε αυτήν λοιπόν την περίπτωση, η διοίκηση δρώντας κατά δέσμια αρμοδιότητα της οφείλει να αρνηθεί την ικανοποίηση του αιτήματος για χορήγηση εγγράφου από τα αρχεία της, όπως τυγχάνει επιβεβαίωσης και από την νομολογία του ΣτΕ¹⁹².

Αντιστοίχως, υποστηρίζεται η θέση αυτή και από το ΝΣΚ, το οποίο σε σχετική με το φορολογικό απόρρητο γνωμοδότησή του αναφέρει χαρακτηριστικά «Ως εκ τούτου άρση ή κάμψη του φορολογικού απορρήτου μόνο με ειδική, ρητή και σαφή νομοθετική ρύθμιση θα καταστεί δυνατή, όπως συνέβη για παράδειγμα με τη διάταξη του άρθρου 26 παρ. 5 του νόμου 2429/1996, όπως ισχύει, που προβλέπει την μη εφαρμογή φορολογικού απορρήτου επί ελέγχου της περιουσιακής κατάστασης βουλευτών, δικαστικών λειτουργών ή άλλων κατηγοριών.»¹⁹³.

3.5.2. Οι σχετικοί περιορισμοί.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 3 του ΚΔΔ/σίας, περιορισμός στο δικαίωμα της πρόσβασης των διοικητικών εγγράφων εισάγεται και στην περίπτωση που το αιτούμενο έγγραφο αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου. Στην περίπτωση αυτή, η διοικητική αρχή μπορεί (διαθέτει διακριτική ευχέρεια) να αρνηθεί την χορήγηση του εγγράφου.

Ιδιαίτερος ενδιαφέρουσα παρουσιάζεται η νομολογία του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου της χώρας μας αναφορικά με τον συγκεκριμένο περιορισμό. Όπως έχει κριθεί χαρακτηριστικά «απαγορεύεται η γνωστοποίηση πρακτικών του Υπουργικού Συμβουλίου, λόγω του απορρήτου χαρακτήρα τους, εκτός αν το περιεχόμενο τους αφορά ευθέως το πρόσωπο του αιτούντος και εφόσον η Διοίκηση κατ' ενάσκηση της διακριτικής της ευχέρειας κρίνει ότι υπερτερεί το συμφέρον του εν λόγω

---

¹⁹¹ Τ. Ρουμेलιώτης, ό.π., σελ. 19.

¹⁹² Βλ. ενδεικτικά 2365/2013 ΣτΕ που αναφέρεται στο επιχειρηματικό απόρρητο, ομοίως βλ. απόφαση 2447/2012 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁹³ 208/2005 ΓΝΜΔ ΝΣΚ(Ολ.), ομοίως σχετικά με το φορολογικό απόρρητο βλ. 150/2012 και 279/2012 ΓΝΜΔ ΝΣΚ.

προσώπου προς το συμφέρον διαφύλαξης του απόρρητου χαρακτήρα των πρακτικών.».¹⁹⁴

Σχετικός θεωρείται επίσης ο περιορισμός της παρ. 3 του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας που αναφέρεται στην περίπτωση που η ικανοποίηση του δικαιώματος της πρόσβασης είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα¹⁹⁵ δικαστικών, διοικητικών, αστυνομικών ή στρατιωτικών αρχών σχετικά με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης. Όπως έχει εύστοχα υποστηριχθεί σχετικά με τον εν λόγω περιορισμό, διαφορετικής βαρύτητας είναι η γνωστοποίηση των διοικητικών στοιχείων κατά τη διαδικασία της έρευνας για την τέλεση ενός εγκλήματος από τη γνωστοποίηση που συντελείται στο πλαίσιο της έρευνας για τη διακρίβωση κάποιας διοικητικής παράβασης¹⁹⁶. Επίσης, αυτονόητο θεωρείται πως μετά την περάτωση της έρευνας, η διοικητική αρχή οφείλει να επιτρέψει την πρόσβαση τόσο στο πόρισμα όσο και στα συνοδευτικά στοιχεία αυτού¹⁹⁷.

Στους σχετικούς περιορισμούς εντάσσεται και η περίπτωση της παρ. 5 του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας, ήτοι της επιφύλαξης για την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα στην περίπτωση ύπαρξης δικαιώματος πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

---

¹⁹⁴ Βλ. 1116/2009 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. Βλ. επίσης 3130/2000, 3631/2000 ΣτΕ.

¹⁹⁵ Βλ. 420/2002, 358/2002 ΣτΕ.

¹⁹⁶ Σπ. Βλαχόπουλος, Το δικαίωμα της αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο, 1998, σελ. 112.

¹⁹⁷ Γ. Λαζαράκος, ό.π., σελ. 117.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων κατά την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα

4. Το ζήτημα του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου.

Όπως έχει καταστεί σαφές από όσα ήδη προαναφέρθηκαν τόσο το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όσο και το δικαίωμα της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα συναποτελούν συστατικά στοιχεία ενός σύγχρονου κράτους δικαίου, εντός του οποίου αμφότερα απολαμβάνουν αυτοτελούς θεσμικής κατοχύρωσης. Και τα δύο αυτά θεμελιώδη της έννομης τάξης δικαιώματα συντίθενται από ένα πλέγμα εννοιολογικών στοιχείων, το οποίο αν και καθ' όλα διαφορετικό, έρχεται αντιμέτωπο στην περίπτωση της υποβολής αιτήματος για χορήγηση διοικητικού ή ιδιωτικού εγγράφου που περιέχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Αναδύεται δηλαδή μέσω της καθημερινής πράξης ένα τομεακό πεδίο σύγκρουσης, το οποίο παρά τη διαφορετικότητα τούτων των δικαιωμάτων επιτάσσει αναπόφευκτα την οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής τους.

Το ουσιαστικής φύσεως ζήτημα που δημιουργείται εν προκειμένω πηγάζει από την αυτοτελή «πορεία» τους, καθώς πρόκειται για δύο δικαιώματα που δεν λαμβάνουν υπόψη τους το ένα το άλλο¹⁹⁸, ενώ στις οικείες νομοθετικές ρυθμίσεις δεν υφίσταται κάποια πρόβλεψη κανόνων επίλυσης σε ενδεχόμενη περίπτωση σύγκρουσής τους. Αυτό κατατείνει συνεπώς στην δημιουργία πολλών ερωτημάτων και πρακτικών ζητημάτων ιδιαίτερος δυσχερών προς επίλυση: Θα χορηγηθεί ή όχι το αιτούμενο έγγραφο από την διοικητική αρχή στην περίπτωση που αυτό περιέχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τρίτου προσώπου; Σε ποιες περιπτώσεις υπερισχύει το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων και σε ποιες το δικαίωμα της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα και ποιο το εφαρμοστέο νομοθέτημα; Υπάρχει κάποιος τρόπος να ικανοποιηθούν ταυτόχρονα αμφότερα τα δικαιώματα αυτά;

---

¹⁹⁸ Σπ. Βλαχόπουλος, Προστασία των προσωπικών δεδομένων και πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα και στις δικαστικές αποφάσεις, Εισήγηση στην Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών, 2019, σελ. 1.

Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί πως όταν το υποκείμενο των δεδομένων αιτείται την πρόσβαση σε διοικητικό ή ιδιωτικό έγγραφο που περιέχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν (υποκείμενο των δεδομένων = αιτών την πρόσβαση), γίνεται λόγος για το δικαίωμα της πρόσβασης του υποκειμένου στα δεδομένα του, που συνιστά θεμελιώδη γενική αρχή του δικαίου των προσωπικών δεδομένων και προβλέπεται ρητώς στη διάταξη του άρθρου 15 παρ. 1 του ΓΚΠΔ. Κατά περιεχόμενο πρόκειται για το ευρύτερο δικαίωμα διαφώτισης του υποκειμένου, καθώς έχει τη δυνατότητα να οχλήσει ανά πάσα στιγμή τον υπεύθυνο επεξεργασίας και να αιτηθεί την παροχή της πρόσβασης στα δεδομένα του¹⁹⁹, το οποίο όμως δικαίωμα εκφεύγει του αντικειμένου της παρούσας θεματικής.

4.1. Η αρχή της πρακτικής εναρμόνισης και η αρχή της αναλογικότητας ως νομικά εργαλεία επίλυσης της σύγκρουσης.

Η πράξη έχει αποδείξει όλα αυτά τα έτη πως η ανταπόκριση στα ανωτέρω ερωτήματα κάθε άλλο παρά ευχερής είναι. Δεδομένου ότι το δικαίωμα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και το δικαίωμα πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα, όπως αναλύσαμε και παραπάνω, συνιστούν αυτοτελή συνταγματικώς κατοχυρωμένα δικαιώματα, συνάγεται εξαρχής πως κανένα δικαίωμα δεν καθίσταται υπέρτερο του άλλου *a priori*, λαμβανομένης υπόψη και της ισχύος της αρχής της τυπικής ισοδυναμίας όλων των συνταγματικών διατάξεων. Η σύγκρουση δηλαδή των δικαιωμάτων αυτών, δεν είναι εφικτό να επιλυθεί ούτε με μια ευρύτερη αναφορά σε «ιεραρχική κλίμακα ισχύος», αλλά ούτε και με μία αφηρημένη εκ των προτέρων στάθμισή τους. Η λύση αναζητείται (και παρέχεται) στην στάθμιση των αντιτιθέμενων εννόμων αγαθών στην οποία προβαίνει η διοικητική αρχή σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση (*ad hoc*) δυνάμει συγκεκριμένων κριτηρίων. Τέτοια πρόσφορα νομικά μέσα για την επίτευξη του σκοπού της εύθετης εξισορρόπησης των δύο αυτών συνταγματικών δικαιωμάτων αποτελούν η αρχή της πρακτικής εναρμόνισης και η αρχή της αναλογικότητας.

---

¹⁹⁹ Βλ. αναλυτικότερα για το δικαίωμα της πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων σε *P. Jougleux*, Ευρωπαϊκό Δίκαιο του Διαδικτύου, 2016, σελ. 90-91, σε *E. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου*, ό.π., σελ. 138-141 και σε *K. Χριστοδούλου*, 2^η έκδ., 2020, ό.π., σελ. 125-127.

Η οδός της αρχής της πρακτικής αρμονίας ή αλλιώς της πρακτικής εναρμόνισης των συγκρουόμενων δικαιωμάτων προκρίνεται σε όσες περιπτώσεις είναι δυνατή η επίτευξη της αμοιβαίας ικανοποίησης του δικαιώματος των προσωπικών δεδομένων και του δικαιώματος της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα. Σύμφωνα με τούτη την αρχή, θα πρέπει να αποφεύγεται η βεβιασμένη στάθμιση των εκατέρωθεν συνταγματικά αναγνωρισμένων αγαθών και η αναγνώριση της προστασίας και της άσκησης του ενός μόνο θεμελιώδους δικαιώματος εις βάρος του άλλου²⁰⁰. Αντιθέτως, ο ερμηνευτής και εφαρμοστής του δικαίου στο πλαίσιο και της αρχής της ενότητας του Συντάγματος επιβάλλεται να εφαρμόζει και να προστατεύει καθένα από τα συγκρουόμενα δικαιώματα στο μέτρο του αμοιβαία δυνατού²⁰¹. Μέσω της αμοιβαίας οριοθέτησής τους και των εκατέρωθεν υποχωρήσεων, τα δύο δικαιώματα θα πρέπει να αναπτύσσουν τη μεγαλύτερη δυνατή κανονιστική εμβέλεια με βάση τις εκάστοτε συγκεκριμένες συνθήκες²⁰².

Πέραν της αρχής της πρακτικής εναρμόνισης θεμελιώδης είναι και η αρχή της αναλογικότητας, η οποία κατοχυρώνεται στη διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντ.²⁰³ και διέπει όλη τη δημόσια δράση, δεσμεύοντας τον νομοθέτη, τον δικαστή και φυσικά την διοίκηση. Όλα τα μέσα ασκήσεως της κρατικής εξουσίας, οφείλουν να πληρούν τα τρία κριτήρια που θέτει η αρχή αυτή, ήτοι θα πρέπει να είναι κατάλληλα, αναγκαία και αναλογικά για την επίτευξη του στην εκάστοτε συγκεκριμένη συνθήκη επιδιωκόμενου σκοπού. Ως κατάλληλο λογίζεται ένα μέσο, όταν αυτό είναι πρόσφορο ή ικανό να επιτύχει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Αν δηλαδή, επιβάλλεται από τον νομοθέτη ένας περιορισμός συγκεκριμένου δικαιώματος για ορισμένο σκοπό, αλλά ο

---

²⁰⁰ *T. Ηλιοπούλου-Στράγγα*, Γενική θεωρία θεμελιωδών δικαιωμάτων. Όψεις της πολυεπίπεδης προστασίας στον ευρωπαϊκό χώρο, 2018, σελ. 95-96.

²⁰¹ *K. Χρυσόγονος*, ό.π., σελ. 104.

²⁰² *Σπ. Βλαχόπουλος*, Θεμελιώδη Δικαιώματα, 2017, σελ. 24.

²⁰³ Άρθρο 25 παρ. 1 του Συντ: «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας.»

περιορισμός αυτός δεν είναι συναφής με τον υποτιθέμενο σκοπό του και άρα ακατάλληλος για την επίτευξή του, τότε η ρύθμιση αυτή είναι αντισυνταγματική. Αναγκαίο θεωρείται ένα μέσο, στην περίπτωση που δεν είναι υφίσταται κάποιο άλλο εξίσου τελέσφορο, να περιορίζει σε μικρότερο βαθμό ή και καθόλου το σχετικό συνταγματικό δικαίωμα. Αναζητείται δηλαδή το ηπιότερο μέσο μεταξύ ισοδυνάμων σε αποτελεσματικότητα. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και από την νομολογία του ΣτΕ το οποίο σταθερά έχει αποδεχθεί ότι επί επαλλήλων περιορισμών προβλεπόμενων από τον νόμο, η διοίκηση οφείλει να εφαρμόζει τους καταρχήν ηπιότερους²⁰⁴. Ακόμη, το επιβαλλόμενο μέσο-περιορισμός δεν θα πρέπει να είναι δυσανάλογο(ς) σε σχέση με το όφελος που αποκτάται από την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού (stricto sensu αναλογικότητα).

Οι τρεις αυτές διαστάσεις της αρχής της αναλογικότητας έχουν επιβεβαιωθεί και από την νομολογία του Αρείου Πάγου (ΑΠ), καθώς έχει γίνει δεκτό κατ' επανάληψη ότι η αρχή της αναλογικότητας «απαιτεί από τον νομοθέτη όπως οι περιορισμοί που επιβάλλει στην άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων να οριοθετούνται με βάση τα εννοιολογικά στοιχεία της προσφορότητας και της αναγκαιότητας του λαμβανομένου μέτρου και της αναλογίας του προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.»²⁰⁵. Το τρίπτυχο της αρχής της αναλογικότητας αναγνωρίζεται και στη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 περ. β' του ΓΚΠΔ, όπου γίνεται συνωνύμως λόγος για την αρχή περιορισμού του σκοπού της επεξεργασίας²⁰⁶, όπως αναλύσαμε σχετικά παραπάνω.

Η ΑΠΔΠΧ με τη με αριθμό 77/2015 απόφασή της έκρινε ότι «στην περίπτωση που ο αιτών δεν ενδιαφέρεται για τη χορήγηση των ευαίσθητων δεδομένων των υποκειμένων [...] η υπηρεσία [...] δύναται να χορηγήσει τις εν λόγω ληξιαρχικές πράξεις με απαλοιφή των ευαίσθητων δεδομένων, καθώς και των υπολοίπων επιπροσθέτων πληροφοριών που ενδεχομένως να περιέχονται σ' αυτές και να είναι ικανές, έστω και εμμέσως, να οδηγήσουν στην αποκάλυψη των δεδομένων αυτών.».

Αντίστοιχα και στην απόφαση 401/2010 της ΑΠΔΠΧ κρίθηκε ότι δεν προσκρούει στις ρυθμίσεις του (τότε ισχύοντος) Ν.2472/1997 περί προσωπικών

---

²⁰⁴ Βλ. 4051/1990 ΣτΕ, ΕλλΔνη, 1991, σελ. 1154.

²⁰⁵ Βλ. 10/2003 ΑΠ ΤοΣ 2003, 736 και 26/2003 ΑΠ ΤοΣ 2003, 746.

²⁰⁶ Βλ. 53/2015 ΑΠΔΠΧ.

δεδομένων η χορήγηση αντιγράφου αποσπάσματος δημοσίου εγγράφου σε τρίτο πρόσωπο, από το οποίο έχουν αφαιρεθεί τα στοιχεία εκείνα βάσει των οποίων να μπορεί να καταστεί δυνατός ο προσδιορισμός της ταυτότητας του φυσικού προσώπου στο οποίο αφορούν.

Με τη χρήση και αξιοποίηση δυνατοτήτων, λοιπόν, όπως είναι ενδεικτικά η ανωνυμοποίηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, προκειμένου να μην καθίσταται εφικτός ο εντοπισμός της ταυτότητας του υποκειμένου, η απάλειψη των δεδομένων και η χορήγηση μερικής πρόσβασης σε ορισμένα από τα αιτούμενα έγγραφα ή σε αποσπάσματα του ενός αιτούμενου εγγράφου²⁰⁷, δύναται να επιτευχθεί η απαιτούμενη ισορροπία για την ταυτόχρονη ικανοποίηση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα. Έτσι, είναι φανερό ότι η αρχή της πρακτικής εναρμόνισης και της αναλογικότητας μπορούν να αποτελέσουν εξαιρετικά χρήσιμα νομικά εργαλεία για τον εφαρμοστή του δικαίου (εν προκειμένω τη διοίκηση) στη διαδικασία περί αμοιβαίας ικανοποίησης και επίτευξης ισορροπίας τούτων των δικαιωμάτων.

Το δυσχερές ζήτημα το οποίο ωστόσο εξακολουθεί να υφίσταται αφορά τα κριτήρια στα οποία θα ανατρέξει ο εφαρμοστής του δικαίου για να προκρίνει το ένα ή το άλλο δικαίωμα στις περιπτώσεις που δεν καθίσταται δυνατή η εύθετη εξισορρόπηση των δύο αυτών αντίρροπων δικαιωμάτων και ειδικότερα ποια νομοθετική ρύθμιση θα εφαρμόσει μιας και πρόκειται για δυο τυπικά ισοδύναμες νομοθεσίες, οι οποίες δεν τελούν σε σχέση ειδικού και γενικού μεταξύ τους και θεσπίστηκαν χωρίς να λαμβάνουν υπόψη η μία την άλλη, σαν να πρόκειται για 2 «ξένους» που δεν πρόκειται ποτέ να συναντηθούν²⁰⁸.

---

²⁰⁷ Σπ. Βλαχόπουλος, Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων. Τα όρια της μεταξύ αποκάλυψης και απόκρυψης στην εκτελεστική εξουσία, 2007, σελ. 157-158.

²⁰⁸ Ομοίως Σπ. Βλαχόπουλος, Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων, 2007, ό.π., σελ. 79 επ.

4.2. Η πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα με απλά προσωπικά δεδομένα.

Το «δαιδαλώδες» τοπίο που διακρίνει κανείς στην οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής αφενός της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα και αφετέρου της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και δη της εφαρμογής της προσφορότερης νομοθετικής ρύθμισης εκ των δύο, λόγω της ανυπαρξίας ιεραρχικής μεταξύ τους σχέσης, δεν έχει αποσαφηνιστεί ούτε με την θέσπιση του ΓΚΠΔ. Παρά της άμεσης εφαρμογής του (ως Κανονισμού) στα κράτη – μέλη της Ένωσης, παραπέμπει ουσιαστικά στο δίκαιο της εσωτερικής τους έννομης τάξης, αποβλέποντας στην εναρμόνιση των δύο παραπάνω εννόμων αγαθών και προβλέποντας στη διάταξη του άρθρου 86, ότι: «τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα σε επίσημα έγγραφα που κατέχει δημόσια αρχή ή δημόσιος ή ιδιωτικός φορέας για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον μπορούν να κοινοποιούνται από την εν λόγω αρχή ή φορέα σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης ή του κράτους μέλους στο οποίο υπόκειται η δημόσια αρχή ή ο φορέας, προκειμένου να συμβιβάζεται η πρόσβαση του κοινού σε επίσημα έγγραφα με το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δυνάμει του παρόντος κανονισμού.». Με τούτη την πρόβλεψη του ΓΚΠΔ μετατίθεται στην πραγματικότητα το «πρόβλημα» στον ερμηνευτή και εφαρμοστή του δικαίου, ο οποίος καλείται να αναγνωρίσει την πρόκληση της εναρμόνισης της πρόσβασης σε δημόσια έγγραφα και του δικαιώματος δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (πια βάσει του ΓΚΠΔ) και ακολούθως να ανταποκριθεί στην πρόκληση αυτή επιδιώκοντας βέλτιστες πρακτικές λύσεις υπό το πρίσμα των προαναφερθεισών συνταγματικών παραδοχών²⁰⁹, ήτοι της αρχής της πρακτικής εναρμόνισης και της αναλογικότητας.

Τον ρόλο αυτό διαδραμάτισε ήδη η ΑΠΔΠΧ στο παρελθόν με την υπ' αριθ. 6/2013 γνωμοδότησή²¹⁰ της, με την οποία για πρώτη φορά αποσαφηνίστηκε το ζήτημα περί της επιτρεπτής πρόσβασης τρίτου σε δημόσια έγγραφα που περιέχουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα (βάσει του ισχύοντος τότε Ν.2472/1997) και συγχρόνως σηματοδοτήθηκε και η μετέπειτα αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού. Στην εν λόγω γνωμοδότησή της η ΑΠΔΠΧ αναγνώρισε την πρόκληση της σύγκρουσης μεταξύ των

²⁰⁹ Σπ. Βλαχόπουλος, Πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα, σε Α. Κοτσαλή/Κ. Μενουδάκο, (επιμ.), ό.π., σελ. 41.

²¹⁰ 6/2013 ΓΝΜΔ ΑΠΔΠΧ.

δύο αυτών συνταγματικών δικαιωμάτων, παρατηρώντας ότι μεγάλο ποσοστό των αιτήσεων των υπευθύνων επεξεργασίας-υπηρεσιών του δημοσίου τομέα προς εκείνη αφορούσαν ακριβώς το αυτό ζήτημα. Κεντρικό γνώμονα και δογματική θεμελίωση της κρίσης της ΑΠΔΠΧ αποτέλεσε η βασική διάκριση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε απλά και ευαίσθητα (ειδικές κατηγορίες δεδομένων σύμφωνα με την ορολογία του ΓΚΠΔ), βάσει των διατάξεων των άρθρων 5 και 7 αντιστοίχως του ισχύοντος μέχρι πρότινος στην εσωτερική έννομη τάξη Ν. 2472/1997.

Ειδικότερα, η ΑΠΔΠΧ στηρίχθηκε στις προβλεπόμενες στις διατάξεις του άρθρου 5 του Ν.2472/1997 βάσεις νομιμότητας της επεξεργασίας των απλών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και συγκεκριμένα στην περίπτωση της εξαιρετικής βάσης επεξεργασίας της παρ. 2 περ. β' αυτού, σύμφωνα με την οποία κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η επεξεργασία των απλών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα χωρίς την συγκατάθεση του υποκειμένου, όταν εκείνη είναι αναγκαία για την εκπλήρωση υποχρέωσης του υπευθύνου επεξεργασίας, η οποία επιβάλλεται εκ του νόμου. Τέτοια υποχρέωση κατά ρητή διατύπωση της ΑΠΔΠΧ συνιστά και η διάταξη του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας με τις ουσιαστικές προϋποθέσεις, που αυτό θέτει.

Η δε σχετική κρίση περί της συνδρομής των προϋποθέσεων του άρθρου αυτού ανατίθεται αποκλειστικά στον υπεύθυνο επεξεργασίας, ο οποίος είναι αυτός που καλείται να ερμηνεύσει τις παραπάνω διατάξεις του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας και εν τέλει να κρίνει αναφορικά με τη χορήγηση ή μη του αιτούμενου δημοσίου εγγράφου, ενώ η όποια παρέμβαση από την ΑΠΔΠΧ για τα απλά δεδομένα καθίσταται περιττή. Θεμελιώδες στοιχείο της σχετικής κρίσης του υπευθύνου της επεξεργασίας πρέπει να αποτελεί επομένως, ο έλεγχος της συνδρομής ευλόγου ενδιαφέροντος (καθώς όπως είδαμε και ανωτέρω, μια εκ των προϋποθέσεων χορήγησης των εγγράφων που περιέχουν απλά προσωπικά δεδομένα είναι η συνδρομή εύλογου ενδιαφέροντος και όχι ειδικού εννόμου συμφέροντος), βάσει της διαμορφωμένης νομολογίας του ΣτΕ και του ΝΣΚ²¹¹

---

²¹¹ Κατά την πάγια θέση του ΝΣΚ: αν η συγκεκριμένη περίπτωση ενέπιπτε στις απαγορεύσεις του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας, τότε δεν είχε εφαρμογή ο Ν. 2472/1997, καθώς το ζήτημα αντιμετωπιζόταν με το άρθρο 5 του ΚΔΔ/σίας. Εάν αντίθετα, η εξεταζόμενη περίπτωση δεν ενέπιπτε στις απαγορεύσεις της χορήγησης δημοσίου εγγράφου, τότε τύγχαναν εφαρμογής οι διατάξεις του Ν.2472/1997, προς διερεύνηση της δυνατότητας ή μη χορήγησης αντιγράφου με δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα (απλά ή ευαίσθητα). Βλ. σχετικώς 401/2010, 266/2011, 190/2015, 111/2020 ΓΝΜΔ ΝΣΚ και 63/2008 ΓΝΜΔ ΝΣΚ (Ολ.).

για τη χορήγηση ή μη του εγγράφου και η ύπαρξη ή ανυπαρξία κάποιας από τις απόλυτες ή σχετικές εξαιρέσεις της παρ. 3 του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας.

Επισημαίνουμε επίσης, στο σημείο αυτό, πως στην περίπτωση που η Διοίκηση κρίνει ότι επιτρέπεται να χορηγήσει το αιτούμενο έγγραφο στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο (αιτούντα), οφείλει προηγουμένως να ενημερώσει τα υποκείμενα των δεδομένων (δηλαδή τα πρόσωπα, τα στοιχεία των οποίων αναφέρονται στο έγγραφο) κατά τα προβλεπόμενα στα άρθρα 13 και 14 του ΓΚΠΔ, εκτός αν ισχύουν οι εξαιρέσεις των άρθρων 13 παρ. 4 και 14 παρ. 5 του ΓΚΠΔ, καθώς και η εξαίρεση του άρθρου 33 παρ. 4 του Ν.4624/2019.

4.3. Η πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα με προσωπικά δεδομένα ειδικών κατηγοριών (ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα).

Διαφορετική είναι η λύση που προκρίνεται από την ΑΠΔΠΧ στην περίπτωση του αιτήματος περί χορήγησης εγγράφου που περιέχει ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τρίτου προσώπου (πλέον ειδικές κατηγορίες δεδομένων, κατά την ορολογία του ΓΚΠΔ). Στην ίδια ως άνω γνωμοδότηση της περιέγραψε την διαδικασία με την οποία η επεξεργασία τούτων των δεδομένων ήταν επιτρεπτή, ενώ θεμελιώδης νομοθετικός άξονας αυτής υπήρξε ειδικότερα η περ. γ' της παρ. 2 του άρθρου 7 του προΐσχύσαντος Ν.2472/1997.

Έτσι, η ΑΠΔΠΧ δέχθηκε ότι απαιτείται η χορήγηση προηγούμενης άδειάς της, ιδίως στις περιπτώσεις εκείνες που η πρόσβαση και κατ' επέκταση η γνώση των ευαίσθητων αυτών δεδομένων, καθίσταται αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου ή πειθαρχικού οργάνου, ενώ επισημαίνεται ότι πρέπει σε κάθε περίπτωση να συνεκτιμάται η αρχή της αναλογικότητας με τις ειδικότερες διαστάσεις της. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις στις οποίες παρότι αναγνωρίστηκε το υπέρτερο έννομο συμφέρον του αιτούντος στην πρόσβαση στο αιτούμενο δημόσιο έγγραφο με ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, λόγω ανάγκης δικαστικής αξιοποίησης του, είτε απερρίφθη η αίτησή του, είτε επισημάνθηκαν περιορισμοί που θα έπρεπε να επιβληθούν στο αίτημα, δυνάμει της αρχής της

αναλογικότητας²¹². Η αδειοδοτική αρμοδιότητα της ΑΠΔΠΧ περί χορήγησης δημοσίων εγγράφων με ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, αφορούσε συνήθως δεδομένα υγείας²¹³ και παρεχόταν εκεί που ίσχυε το συζητητικό σύστημα, ενώ αντίθετα αναφορικά με τις υποθέσεις που εκδικάζονταν σύμφωνα με την ποινική διαδικασία (όπου ισχύει το ανακριτικό σύστημα) η ΑΠΔΠΧ απέρριπτε τα σχετικά αιτήματα με την αιτιολογία ότι μπορεί ο διάδικος να ζητήσει από τον αρμόδιο εισαγγελέα ή το αρμόδιο δικαστήριο να διατάξουν την προσκόμιση των κρίσιμων εγγράφων²¹⁴.

Αντίστοιχη πρόβλεψη αναφορικά με τη δυνατότητα επεξεργασίας των ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (ειδικών κατηγοριών) περιέχεται στην περ. στ' της παρ. 2 του άρθρου 9 του ΓΚΠΔ «όταν η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων ή όταν τα δικαστήρια ενεργούν υπό τη δικαιοδοτική τους ιδιότητα». Ωστόσο, πλέον ο ΓΚΠΔ, όσον αφορά τις ειδικές κατηγορίες των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μεταρρυθμίζει ουσιαδώς τις διαδικαστικές προεκτάσεις της επίλυσης της σύγκρουσης ανάμεσα στην πρόσβαση στα έγγραφα και στην προστασία των προσωπικών δεδομένων. Ειδικότερα, με την έναρξη της ισχύος του ΓΚΠΔ, εκλείπει πια η αδειοδοτική και κατ' επέκταση αποφασιστική αρμοδιότητα της ΑΠΔΠΧ σχετικά με ζητήματα που αφορούν τη χορήγηση δημοσίων εγγράφων, τα οποία περιέχουν προσωπικά δεδομένα ειδικών κατηγοριών (ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα)²¹⁵. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας επομένως, όπως ακριβώς και στην περίπτωση των απλών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, θα πρέπει να εξετάσει ο ίδιος αν συντρέχουν οι ανωτέρω αναφερθείσες προϋποθέσεις των διατάξεων του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας και να διαπιστώσει αν η υπό κρίση περίπτωση εμπίπτει ή όχι στους περιορισμούς που θέτει η παρ. 3 του άρθρου αυτού, προκειμένου να αποφασίσει για την χορήγηση ή μη του αιτούμενου εγγράφου. Έτσι, αν η περίπτωση υπάγεται σε μία εκ των εξαιρέσεων αυτών, αρνείται τη χορήγηση του εγγράφου, ενώ σε αντίθετη περίπτωση θα καταφύγει στις διατάξεις του άρθρου 9 του ΓΚΠΔ και θα προβεί σε έλεγχο της

---

²¹² Βλ. ενδεικτικά 166/2011, 73/2016, 103/2016 ΑΠΔΠΧ.

²¹³ Βλ. ενδεικτικά 75/2013, 181/2014, 41/2015, 130/2016 και 56/2017 ΑΠΔΠΧ.

²¹⁴ Σπ. Βλαχόπουλος, Πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα, σε Α. Κοτσαλή/Κ. Μενουδάκο, (επιμ.), ό.π., σελ. 53.

²¹⁵ Βλ. 46/2018, 4/2019 ΑΠΔΠΧ.

συνδρομής ή όχι κάποιας άλλης βάσης επεξεργασίας²¹⁶, με παράλληλη εφαρμογή των γενικών αρχών της επεξεργασίας (του άρθρου 5 του ΓΚΠΔ) και ειδικότερα της αρχής της αναλογικότητας.

Η διαφοροποίηση που υφίσταται πλέον αναφορικά με την δυνατότητα χορήγησης εγγράφων που περιέχουν ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα²¹⁷, έγκειται στο ότι η επεξεργασία θεμελιώνεται, κατά έναν τρόπο, σε ένα εσωτερικό σύστημα συμμόρφωσης με τις διατάξεις του ΓΚΠΔ, το οποίο επιτυγχάνεται μέσω των νέων εγγυήσεων και ασφαλιστικών δικλείδων που προβλέπονται σ' αυτόν, όπως είναι η καθιέρωση της αρχής της λογοδοσίας του υπευθύνου της επεξεργασίας²¹⁸, η υποχρέωση ορισμού Υπευθύνου Προστασίας Δεδομένων (ΥΠΔ)²¹⁹, η εκτίμηση αντικτύπου, η προηγούμενη διαβούλευση με την αρμόδια εθνική αρχή (άρθρα 35 επ.)²²⁰.

4.4. Το ερμηνευτικό ζήτημα του άρθρου 42 παρ. 1 του Ν.4624/2019.

Κατά ρητή επιταγή του άρθρου 288 της ΣΛΕΕ οι διατάξεις του ΓΚΠΔ ως κανονισμού της Ε.Ε. χαίρουν δεσμευτικότητας και άμεσης ισχύος σε όλα τα κράτη-μέλη, τα οποία υποχρεούνται να λάβουν τα απαιτούμενα μέτρα για την προσαρμογή του εθνικού νομοθετικού τους καθεστώτος.

Στην ελληνική έννομη τάξη τα εθνικά μέτρα εφαρμογής του ΓΚΠΔ αποκρυσταλλώθηκαν επί της ουσίας μέσω των διατάξεων του προσφάτως ψηφισθέντος εφαρμοστικού του Ν.4624/2019. Με την θέσπιση και ισχύ του παρόντος νομοθετήματος

---

²¹⁶ Οι περαιτέρω επιτρεπτές βάσεις επεξεργασίας των ειδικών κατηγοριών δεδομένων (πέραν της ήδη αναφερθείσας νομικής βάσης της υποστήριξης νομικών αξιώσεων) προβλέπονται στο άρθρο 9 του ΓΚΠΔ και στα άρθρα 22-23 του Ν.4624/2019.

²¹⁷ Βλ. 133/2020 ΓΝΜΔ ΝΣΚ σχετικά με την παραλαβή εγγράφων από Υπηρεσίες του ΟΠΕΚΑ, τα οποία περιέχουν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, από πρόσωπο που έχει νομίμως εξουσιοδοτηθεί από ιδιώτη-εντολέα. Ο πληρεξούσιος δε δικηγόρος παραλαμβάνει έγγραφα, διαπιστωτικές πράξεις κλπ. με την επίδειξη της δικηγορικής του ταυτότητας και προφορική δήλωσή του ότι είναι πληρεξούσιος συγκεκριμένου εντολέα.

²¹⁸ 52/2018 ΑΠΔΠΧ.

²¹⁹ Βλ. 7/2019 ΓΝΜΔ ΝΣΚ.

²²⁰ Βλ. 7/2020 ΓΝΜΔ ΝΣΚ.

καταργήθηκε ο επί 20ετούς εφαρμογής Ν.2472/1997 αναφορικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και αντικαταστάθηκε το νομοθετικό πλαίσιο που αφορούσε στην ρύθμιση της συγκρότησης και της λειτουργίας της ΑΠΔΠΧ. Σε ευρύτερο πλαίσιο, ο Ν.4624/2019, σύμφωνα με την υπ' αριθ. 1/2020 Γνωμοδότηση της ΑΠΔΠΧ, αποπνέει μία διαφορετική αντίληψη σε σύγκριση με το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς και την παράδοση που δημιουργήθηκε από την ερμηνεία αυτού, τόσο των δικαστηρίων όσο και της ίδιας της ΑΠΔΠΧ²²¹. Σε αρκετές επιμέρους διατάξεις του νόμου αυτού (κατά το μέρος που αφορά την συμμόρφωση προς τις επιταγές του ΓΚΠΔ) μπορεί να διακρίνει κανείς ευκρινώς μία επανάληψη διατάξεων του ΓΚΠΔ, μη επιτρεπτή κατά το ενωσιακό δίκαιο, με την πλειονότητα δε αυτών να αφορά στον δημόσιο τομέα, καθώς ο Ν.4624/2019 εισάγει διάκριση ανάμεσα σε δημοσίους και ιδιωτικούς φορείς ως υπευθύνους επεξεργασίας, κατά το πρότυπο του αντιστοίχου γερμανικού νόμου²²².

Ειδική πρόνοια λαμβάνει ο Ν.4624/2019 αναφορικά με το ζήτημα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά την άσκηση του δικαιώματος της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα, στο άρθρο 42 παρ. 1, στο οποίο προβλέπεται ότι «η εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας που αφορούν στη χορήγηση εγγράφων από φορείς του δημόσιου τομέα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 του ανωτέρω Κώδικα, καθώς και των λοιπών διατάξεων που αφορούν στη χορήγηση εγγράφων από τον εκάστοτε φορέα ή αρχή ή υπηρεσία παραμένει ανεπηρέαστη, όταν περιεχόμενο των εγγράφων αυτών αποτελούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.». Η διατύπωση της διάταξης αυτής τον πρώτο καιρό εφαρμογής του παρόντος νομοθετήματος αποτέλεσε πηγή προβληματισμού και προκάλεσε την «γέννηση» συναφούς ερμηνευτικού ζητήματος, ειδικότερα ως προς το κατά πόσο θα επιδέχονται εφαρμογής αποκλειστικά οι διατάξεις του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας,

---

²²¹ Βλ. 1/2020 ΓΝΜΔ ΑΠΔΠΧ επί των διατάξεων του Ν. 4624/2019,σελ. 5.

²²² Βλ. σχετικώς σχόλιο της *Α. Μήτρου* «Η ρύθμιση αυτή είναι αντιγραφή του γερμανικού ομοσπονδιακού νόμου, ο οποίος έχει διαφορετικό πεδίο εφαρμογής, ακολουθεί τις διακρίσεις που ίσχυαν στη Γερμανία από το 1977 (öffentliche, nicht öffentliche Stellen) και υπήρξε δικαιοπολιτική απόφαση να διατηρηθούν..... Με την προσθήκη αυτή το πεδίο εφαρμογής του νόμου διαφοροποιείται από αυτό του ΓΚΠΔ και προκαλείται ερμηνευτική σύγχυση αλλά και δυσχέρεια στην εφαρμογή ενός κανονιστικού πλαισίου που είναι ήδη σύνθετο.», διαθέσιμο στον Δικτυακό Τόπο Διαβουλεύσεων του Υπουργείου Δικαιοσύνης: <http://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=10646#comments>

αναφορικά με την πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα που περιλαμβάνουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, δηλαδή ακόμη και στην περίπτωση των ειδικών κατηγοριών.

Από τη γραμματική διατύπωση και ειδικότερα την χρήση της φράσης «παραμένει ανεπηρέαστη» συνάγεται ως ορθότερη η άποψη ότι δογματικός σκοπός του άρθρου 42 παρ. 1 του Ν.4624/2019 υπήρξε η πανηγυρική επιβεβαίωση της διατήρησης της ισχύος των διατάξεων του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας²²³ και μετά την ισχύ των διατάξεων του ΓΚΠΔ, αναφορικά με την πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα, όχι υπό την έννοια της αποκλειστικής εφαρμογής τους, αλλά της εναρμόνισής τους με τις διατάξεις της νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, όπως αναλύθηκε εκτενώς και παραπάνω.

Μάλιστα, η ΑΠΔΠΧ επιβεβαιώνοντας την ύπαρξη ασαφούς διατύπωσης αυτής, στην ως άνω με αριθ. 1/2020 γνωμοδότησή της εξέφρασε την παρατήρηση ότι στο τέλος της παρ. 1 του άρθρου 42 πρέπει να προστεθεί το ακόλουθο εδάφιο «Η χορήγηση εγγράφων που περιέχουν προσωπικά δεδομένα ειδικών κατηγοριών υπάγεται στις προϋποθέσεις που διέπουν την επεξεργασία των ειδικών αυτών κατηγοριών, υπό των όσων προβλέπονται στην υπ' αριθ. 6/2013 Γνωμοδότησή της.». Δηλαδή για την πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα με απλά δεδομένα εφαρμόζεται το άρθρο 5 του ΚΔΔ/σίας, ενώ για την πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα που περιέχουν ειδικές κατηγορίες δεδομένων, θα πρέπει να συντρέχει μια από τις επιτρεπτές βάσεις επεξεργασίας, σύμφωνα με τα άρθρα 9 του ΓΚΠΔ και 22-23 του Ν.4624/2019.

Το ΝΣΚ με τις πρόσφατες (εντός του έτους 2020) εκδοθείσες γνωμοδοτήσεις του αποσαφήνισε και επιβεβαίωσε την παραπάνω διατύπωση. Συγκεκριμένα στην υπ' αριθ. 123/2020 Γνωμοδότησή²²⁴ του το ΝΣΚ (Τμήμα ΣΤ') ανταποκρινόμενο σε σχετικό ερώτημα για το αν ο ΕΦΚΑ ως υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να γνωστοποιήσει στους ενδιαφερομένους-ασθενείς τα ονόματα των ιατρών (απλά προσωπικά δεδομένα) έκρινε πως η έννοια της παρ. 1 του άρθρου 42 του Ν. 4624/2019 δεν επιδιώκει τον εξοστρακισμό του νέου νομοθετικού πλαισίου περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αλλά συνίσταται στην επίρρωση της αυτοτελής εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας. Υπό το πνεύμα αυτό έκρινε πως συνέτρεχαν εν

²²³ Βλ. 130/2020 ΓΝΜΔ ΝΣΚ (ατομική).

²²⁴ Στο ίδιο πνεύμα και η 183/2020 ΓΝΜΔ ΝΣΚ.

προκειμένω οι προϋποθέσεις της παρ. 1 του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας και πως όφειλε κατά συνέπεια να γνωστοποιήσει τα ονόματα ο ΕΦΚΑ στους ασθενείς – ενδιαφερομένους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Η έννομη προστασία των φορέων των δικαιωμάτων

Κρίσιμο άξονα για την κατανόηση όλων των παρεχόμενων δυνατοτήτων έννομης προστασίας των φορέων των δικαιωμάτων της παρούσας θεματικής συνιστά η διάκριση μεταξύ αφενός του προσώπου που αιτείται την πρόσβαση σε δημόσιο έγγραφο (αιτούντος) και αφετέρου του προσώπου, του οποίου τα προσωπικά δεδομένα περιλαμβάνονται στο σχετικό δημόσιο έγγραφο και πρόκειται να καταστούν γνωστά σε περίπτωση χορήγησής του (υποκειμένου των δεδομένων).

5.1. Μέσα έννομης προστασίας του αιτούντος της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα.

Μετά την υποβολή της αίτησης περί πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα από τον διοικούμενο, υφίσταται υποχρέωση εκ της πλευράς της διοίκησης, σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 6 του ΚΔΔ/σίας, να ανταποκριθεί στην υποβληθείσα αίτηση του διοικουμένου, είτε θετικώς είτε αρνητικώς εντός της τεθείσας από το ίδιο ως άνω άρθρο χρονικής προθεσμίας των είκοσι (20) ημερών²²⁵.

Όταν συντρέχει κάποιο νόμιμο κώλυμα για την χορήγηση του αιτούμενου δημοσίου εγγράφου, διαθέτει τη δυνατότητα η διοικητική αρχή να αρνηθεί στον διοικούμενο την ικανοποίηση του αιτήματός του. Τέτοιες περιπτώσεις, όπως έχει αναλυθεί αναλυτικώς σε προηγούμενο κεφάλαιο, συνιστούν όσες εμπίπτουν στους απόλυτους περιορισμούς του δικαιώματος, ήτοι όταν αναφέρονται σε έγγραφο το οποίο

---

²²⁵Η προθεσμία του ενός (1) μήνα που προβλεπόταν αρχικά στον ΚΔΔ/σίας αντικαταστάθηκε συντομεύθηκε σε είκοσι (20) ημέρες από το άρθρο 11 παρ. 2 του Ν. 3230/2004.

αφορά την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου ή αν πρόκειται για έγγραφο, που χαρακτηρίζεται εκ του νόμου ως απόρρητο. Επιπροσθέτως, δύναται η διοίκηση να αρνηθεί την πρόσβαση στο αιτούμενο έγγραφο κατά διακριτική της ευχέρεια, εφόσον το έγγραφο αυτό αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου ή αν δύναται να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα αρχών σχετικών με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης (σχετικοί περιορισμοί).

Σε καθένα από τα ως άνω ενδεχόμενα, κατά την παρ. 6 του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας, η διοίκηση οφείλει να απαντά αιτιολογημένα, ο δε διοικούμενος στα πλαίσια της προστατευτικής εμβέλειας του δικαιώματος έχει διαζευκτικά τις κάτωθι δυνατότητες: α) να απευθυνθεί στον αρμόδιο Εισαγγελέα υποβάλλοντας σχετική αίτηση, προκειμένου να διατάξει εκείνος τη χορήγηση του εγγράφου, β) να επιλέξει την οδό του διοικητικού ελέγχου, ασκώντας αίτηση θεραπείας ή ιεραρχική προσφυγή, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 24 του ΚΔΔ/σίας γ) να επιλέξει την δικαστική οδό με την κατάθεση αίτησης ακυρώσεως ενώπιον του ΣτΕ, σύμφωνα με τα άρθρα 45 επ. του π.δ. 18/1989²²⁶ ή να προβεί σε άσκηση αγωγής αποζημίωσης σε περίπτωση συντελεσθείσας ζημίας στα έννομα αγαθά του, βάσει των άρθρων 105 και 106 ΕισΝΑΚ (εξωσυμβατική ευθύνη της Δημόσιας Διοίκησης).

5.1.1. Η Εισαγγελική Παραγγελία στο πλαίσιο άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα.

Σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ. 4 εδ. β' του Ν.1756/1988²²⁷, ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών δικαιούται να παραγγέλλει στις υπηρεσίες του δημοσίου, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, των οργανισμών κοινής ωφέλειας και όλων γενικά των επιχειρήσεων του δημόσιου τομέα, να παραδώσουν έγγραφα ή να χορηγήσουν αντίγραφά τους, όταν το ζητήσουν νομικά ή φυσικά πρόσωπα που έχουν δικαίωμα ή έννομο συμφέρον, εκτός αν πρόκειται για έγγραφα από αυτά που αναφέρονται στο άρθρο 261 του ΚΠΔ, ήτοι έγγραφα που αφορούν διπλωματικό ή στρατιωτικό μυστικό,

²²⁶ Προεδρικό Διάταγμα 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας».

²²⁷ Ν.1756/1988 (ΦΕΚ 38/Α/26.2.1988) «Κώδικας οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργιών».

που ανάγεται στην ασφάλεια του κράτους ή μυστικό, που σχετίζεται με το λειτούργημα του υπόχρεου ή το επάγγελμα του²²⁸ και δηλωθεί τούτο εγγράφως έστω και αναιτιολόγητα. Με τη διάταξη αυτή λοιπόν αναγνωρίζεται η δυνατότητα στον διοικούμενο να ζητήσει την παρέμβαση του εισαγγελέα, προκειμένου να εξασφαλίσει την ικανοποίηση του δικαιώματός του για πρόσβαση στα έγγραφα, άμεσα δε και χωρίς ιδιαίτερο κόστος σε σύγκριση με την επιλογή της διοικητικής ή την δικαστικής οδού. Ως θετική προϋπόθεση για την πρόσβαση στα έγγραφα θεσπίζεται η συνδρομή δικαιώματος²²⁹ ή εννόμου συμφέροντος (το οποίο μάλιστα θα πρέπει να είναι ενεστώσ, άμεσο και προσωπικό)²³⁰ στο πρόσωπο του αιτούντος, ενώ ως αρνητική προϋπόθεση ορίζεται, όπως είδαμε και παραπάνω, το αιτούμενο έγγραφο να μην καλύπτεται από κάποιο επαγγελματικό απόρρητο και να μην περιέχει μυστικό που ανάγεται στην ασφάλεια του κράτους.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η προβληματική που έχει αναπτυχθεί αναφορικά με τη νομική φύση της εισαγγελικής παραγγελίας, η οποία δεν προκύπτει με σαφήνεια από το γράμμα της ανωτέρω διάταξης και γεννά περαιτέρω ερωτηματικά σχετικά με τη δεσμευτικότητά της ως προς τη δημόσια διοίκηση. Τρεις, κατ' αρχήν, νομικές μορφές θα μπορούσαν να προσιδιάζουν στην εισαγγελική παραγγελία: δικαστική απόφαση, δικαστική διάταξη, διοικητική πράξη. Όμως τόσο η δικαστική απόφαση όσο και η διοικητική πράξη αποκλείονται, αφού η μεν πρώτη απαιτεί την έκδοσή της από

---

²²⁸ Βλ. άρθρο 212 παρ. 1 του ΚΠΔ: «Η διαδικασία ακυρώνεται, αν εξεταστούν στην προδικασία ή στην κύρια διαδικασία: α) τα πρόσωπα που αναφέρονται στο άρθρο 371 ΠΚ, β) οι δημόσιοι υπάλληλοι, όταν πρόκειται για στρατιωτικό ή διπλωματικό μυστικό ή μυστικό που αφορά την ασφάλεια του κράτους, εκτός αν ο αρμόδιος υπουργός με αίτηση της δικαστικής αρχής ή κάποιου από τους διαδίκους ή και αυτεπαγγέλτως τους εξουσιοδοτήσει σχετικά.». Βλ. άρθρο 371 παρ. 1 του ΠΚ: «Κληρικοί, δικηγόροι και κάθε είδους νομικοί παραστάτες, συμβολαιογράφοι, γιατροί, μαίες, νοσοκόμοι, φαρμακοποιοί και άλλοι λειτουργοί ή επαγγελματίες, στους οποίους κάποιοι εμπιστεύονται συνήθως λόγω του επαγγέλματός τους ή της ιδιότητάς τους ιδιωτικά απόρρητα, καθώς και οι βοηθοί των προσώπων αυτών, οι οποίοι φανερώνουν ιδιωτικά απόρρητα, που τους τα εμπιστεύτηκαν ή που τα έμαθαν λόγω του επαγγέλματός τους ή της ιδιότητάς τους, τιμωρούνται με φυλάκιση έως ένα έτος ή χρηματική ποινή.»

²²⁹ Βλ. *Χ. Δετσαρίδη*, ό.π., σελ. 163, όπου: «Ο νομοθέτης...χρησιμοποιεί τη λέξη [δικαίωμα], τονίζοντας με τον πλέον ρητό τρόπο ότι η προσφυγή του στη διαδικασία της εισαγγελικής παραγγελίας για χορήγηση εγγράφων εντάσσεται στα πλαίσια του δικαιώματος πρόσβασης στα διοικητικά στοιχεία.»

²³⁰ *Γ. Σκιαδαρέσης*, Το δικαίωμα του πολίτη για γνώση των διοικητικών εγγράφων και η σχετική εισαγγελική αρμοδιότητα κατά τον οργανισμό δικαστηρίων, ΠοινΧρ 1992, σελ. 96.

(τακτικό) δικαστή, ενώ η δεύτερη δεν μπορεί να εκδίδεται από δικαστικό λειτουργό (άρθρο 89 παρ. 2 του Συντ.)²³¹. Κατά συνέπεια, απομένει η λύση της «δικαστικής διάταξης» («υβρίδιο» μεταξύ διοικητικής πράξης και δικαιοδοτικής κρίσης), η οποία είναι και κρατούσα άποψη των Εισαγγελικών Αρχών του ΑΠ²³². Κατά την άποψη τούτη, η εισαγγελική παραγγελία για να είναι δεσμευτική τελεί υπό δύο προϋποθέσεις: Να είναι αιτιολογημένη και να μην συνιστά απλώς διαβιβαστικό (έγγραφο) της σχετικής αίτησης, αλλά να περιέχει ρητή έκφραση γνώμης του συντάκτη αυτής. Εάν πληρούνται αυτές οι δύο προϋποθέσεις η διοίκηση δεν διαθέτει διακριτική ευχέρεια, απεναντίας υποχρεώνεται να συμμορφωθεί προς την εισαγγελική παραγγελία²³³.

Αντιθέτως, κατά πάγια θέση της ΑΠΔΠΧ²³⁴, η εισαγγελική παραγγελία θεωρείται δεσμευτική όταν ο Εισαγγελέας ζητεί την παροχή στοιχείων λόγω άσκησης ποινικής δίωξης ή όταν αυτό ρητά ορίζεται και επιτάσσεται από τον νόμο, στις υπόλοιπες περιπτώσεις η εισαγγελική παραγγελία θεωρείται δεσμευτική μόνο υπό την έννοια ότι αποτελεί επιτακτική εντολή προς τη Διοίκηση για διερεύνηση του αιτήματος της χορήγησης του δημοσίου εγγράφου. Υποχρεώνει, δηλαδή, τη Διοίκηση σε έρευνα του ζητήματος και σε σαφή και αιτιολογημένη απάντηση (θετική ή αρνητική), ενώ η παράλειψη έκδοσης ρητής πράξης εξ' αυτής, μετά την πάροδο της προθεσμίας της παρ. 6 του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας, στοιχειοθετεί παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας, η οποία προσβάλλεται με αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του ΣτΕ και θεμελιώνει ενδεχομένως και ποινική ευθύνη της Διοίκησης λόγω μη συμμόρφωσης σε εισαγγελική παραγγελία.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειώσουμε ότι ο διοικούμενος μπορεί να απευθυνθεί στον Εισαγγελέα, σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ. 4 εδ. β' του Ν.1756/1988, όχι μόνο εάν έχει προηγηθεί αίτημα πρόσβασης σε δημόσια έγγραφα και άρνηση της διοίκησης για χορήγηση αυτών (κατά το άρθρο 5 του ΚΔΔ/σίας), αλλά και προληπτικά με απευθείας αίτημα στον Εισαγγελέα για χορήγηση κάποιου εγγράφου.

---

²³¹ Ε. Φυτράκης, Η εισαγγελική παραγγελία χορήγησης εγγράφων, ΕφΔΔ, 2/2009, σελ. 256.

²³² Βλ. 1/2005 Γνωμοδότηση ΕισΑΠ και 6/2006 Εγκύκλιο ΕισΑΠ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²³³ Ε. Λασκαρίδης, Το κλειδί της πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα: Εισαγγελική Παραγγελία ή Άδεια Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα;, ΔιΜΕΕ 3/2012, σελ. 320.

²³⁴ Βλ. 3/2009 ΓΝΜΔ ΑΠΔΠΧ, σελ. 9-10.

5.1.2. Ο έλεγχος της διοίκησης και η δικαστική προστασία του αιτούντος το δημόσιο έγγραφο.

Ο διοικούμενος μετά την ρητή ή σιωπηρή άρνηση της διοίκησης στο αίτημά του για πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα, έχει τη δυνατότητα πριν την προσφυγή στην δικαστική οδό, να αιτηθεί την ανάκληση ή τροποποίηση ή ακύρωση της εκδοθείσας διοικητικής πράξης, εντός του πλαισίου του εσωτερικού ελέγχου της διοίκησης, εφόσον έχει προκληθεί ηθική ή υλική βλάβη των εννόμων συμφερόντων του.

Η ρητή απόρριψη του αιτήματος του διοικουμένου περί χορήγησης των διοικητικών εγγράφων, συνιστά εκτελεστή ατομική διοικητική πράξη, η οποία μπορεί να προσβληθεί είτε με αίτηση θεραπείας ενώπιον του ίδιου του διοικητικού οργάνου που την εξέδωσε είτε με ιεραρχική προσφυγή ενώπιον του οργάνου που προΐσταται εκείνου που εξέδωσε την διοικητική πράξη²³⁵. Η διοικητική αρχή από τη στιγμή που θα λάβει την σχετική διοικητική προσφυγή οφείλει να προβεί στην διενέργεια του απαραίτητου ελέγχου νομιμότητας, δηλαδή να ελέγξει αν η εκδοθείσα αρνητική πράξη είναι σύμφωνη με τους κανόνες που αφορούν την άσκηση του δικαιώματος της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα (τις προϋποθέσεις του άρθρου 5 του ΚΔΔ/σίας), αλλά και τους κανόνες που διέπουν τη δράση των ίδιων των διοικητικών οργάνων και εν συνεχεία εντός τριάντα (30) ημερών οφείλει να γνωστοποιήσει στον ενδιαφερόμενο την απόφασή της για την αίτηση-προσφυγή αυτή²³⁶.

Η δικαστική οδός παρέχει τη δυνατότητα στον διοικούμενο να στραφεί κατά της ρητής αρνητικής απάντησης της διοίκησης στο αίτημά του για πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα, καθώς ως εκτελεστή ατομική διοικητική πράξη υπόκειται στην ακυρωτική δικανική κρίση (ακυρωτική διοικητική διαφορά) του ΣτΕ²³⁷ και δεν επιδέχεται αναστολής της εκτέλεσης, κατά πάγια νομολογία των διοικητικών δικαστηρίων²³⁸. Εκτελεστή είναι σαφώς και η σιωπηρή άρνηση της διοικητικής αρχής, που συντελείται

---

²³⁵ Βλ. άρθρο 24 παρ. 1 του ΚΔΔ/σίας.

²³⁶ Βλ. άρθρο 24 παρ. 2 του ΚΔΔ/σίας.

²³⁷ Βλ. για το ένδικο βοήθημα της αίτησης ακυρώσεως τα άρθρα 45 επ. του π.δ. 18/1989.

²³⁸ Βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 26/2014, 430/2013, 270/2013, ΔΕφΑΘ 27/2013, 35/2013, ΔΕφΘεσ 173/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

όταν παρέρχεται η προβλεπόμενη χρονική προθεσμία των είκοσι (20) ημερών από την υποβολή της αίτησης του διοικουμένου, χωρίς να ανταποκριθεί η διοίκηση επ' αυτής. Στην περίπτωση αυτή στοιχειοθετείται παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας²³⁹ και εκκινεί η προθεσμία για τη δικαστική προσβολή της, με αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Διαθέτει επίσης τη δυνατότητα να στραφεί και με αγωγή αποζημιώσεως κατά της Διοίκησης ενώπιον των Διοικητικών Δικαστηρίων, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις των άρθρων 105 και 106 ΕισΝΑΚ, η οποία είναι απρόθεσμο ένδικο βοήθημα. Στην περίπτωση δικαστικής διάγνωσης της διοικητικής παρανομίας, υφίσταται υποχρέωση της διοίκησης είτε να χορηγήσει το αιτούμενο διοικητικό έγγραφο στον διοικούμενο (στην περίπτωση της ρητής άρνησης) είτε να αντιμετωπίσει το ζήτημα κατά τρόπο νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένο (στην περίπτωση της σιωπηρής απόρριψης)²⁴⁰.

5.2.1. Τα μέσα της έννομης προστασίας του υποκειμένου των δεδομένων.

Η διασφάλιση της ομοιόμορφης, συνεκτικής και υψηλού επιπέδου προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των φυσικών προσώπων στην Ε.Ε., στην οποία σκοπεύει φιλόδοξα ο ΓΚΠΔ τελεί υπό την προϋπόθεση της ορθής τήρησης των προβλεπόμενων υποχρεώσεων και μέτρων που προβλέπουν οι διατάξεις του (συμμόρφωση προς το περιεχόμενο του ΓΚΠΔ). Αποβλέποντας στον σκοπό αυτό ο ενωσιακός νομοθέτης προέβη στη θεσμοθέτηση ενός ειδικού διαδικαστικού συστήματος επιβολής των διατάξεων του ΓΚΠΔ, που θεμελιώνεται σε δύο βασικούς πυλώνες: τον

---

²³⁹ Βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 1807/2007, 1214/2000, ΔΕφΑθ 1473/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁴⁰ Χ. Ντουχάνης, Το Συμβούλιο της Επικρατείας και η πρόσβαση στα έγγραφα, 2010, σελ. 201.

δημοσίου δικαίου πυλώνα (ανεξάρτητες εποπτικές αρχές)²⁴¹ και τον ιδιωτικού δικαίου πυλώνα²⁴².

Στο Κεφάλαιο VIII του ΓΚΠΔ που τιτλοφορείται «Προσφυγές, ευθύνη και κυρώσεις» περιέχονται τα μέτρα εκείνα εξασφάλισης της ορθής και αποτελεσματικής εφαρμογής των διατάξεων του ΓΚΠΔ. Ειδικότερα, στα άρθρα 77-82 παρέχεται στο υποκείμενο των δεδομένων ένα νομικό οπλοστάσιο, με το οποίο δύναται να διασφαλιστεί η αποτελεσματική άμυνά του έναντι της παράνομης επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.

Ειδικότερα, στο άρθρο 77 παρ. 1 του ΓΚΠΔ προβλέπεται το δικαίωμα καταγγελίας του υποκειμένου των δεδομένων έναντι της εποπτικής αρχής²⁴³ ιδίως του κράτους-μέλους της συνήθους διαμονής του ή του τόπου εργασίας του ή της εικαζόμενης παράβασης. Διά αυτής της δυνατότητας προσφυγής και ενημέρωσης των εποπτικών αρχών περί παραβιάσεων του ΓΚΠΔ ισχυροποιείται ο ρόλος αυτών ως ανεξάρτητων θεματοφυλάκων θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συγχρόνως ενεργεί το υποκείμενο των δεδομένων ως μοχλός επιβολής του Κανονισμού και του ευρωπαϊκού δικαίου αναφορικά με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εν γένει²⁴⁴. Οι καταγγελίες πρέπει να διερευνώνται και η εποπτική αρχή πρέπει να ενημερώνει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο για την έκβαση της διαδικασίας που αφορά την αξίωσή του (άρθρο 77 παρ. 2 του ΓΚΠΔ).

---

²⁴¹Βλ. αιτιολογική σκέψη 117 του ΓΚΠΔ: «Η σύσταση εποπτικών αρχών στα κράτη μέλη, εξουσιοδοτημένων να εκτελούν τα καθήκοντά τους και να ασκούν τις εξουσίες τους με πλήρη ανεξαρτησία, είναι ουσιώδης συνιστώσα της προστασίας των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων τους προσωπικού χαρακτήρα. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μπορούν να συστήσουν περισσότερες εποπτικές αρχές, ανάλογα με τη συνταγματική, οργανωτική και διοικητική δομή τους.»

²⁴²Κ. Κόμνιος, Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, 2020, σελ. 1.

²⁴³Βλ. άρθρα 9-20 του Ν.4624/2019 αναφορικά με την ελληνική εποπτική αρχή: «Η εποπτεία της εφαρμογής των διατάξεων του ΓΚΠΔ, του παρόντος και άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ελληνική Επικράτεια ασκείται από την Αρχή που έχει συσταθεί με τον ν. 2472/1997 (Α' 50). Η Αρχή αποτελεί ανεξάρτητη δημόσια αρχή κατά το άρθρο 9Α του Συντάγματος και εδρεύει στην Αθήνα.» Βλ. επίσης Κ. Παπανικολάου, Η εξουσία των Ανεξάρτητων Αρχών, 2018, σελ. 32-40.

²⁴⁴Κ. Κόμνιος, Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, 2020, σελ. 5.

Η γενική διατύπωση της διάταξης του άρθρου 77 παρ. 1 του ΓΚΠΔ παρέχει στον εθνικό νομοθέτη του εκάστοτε κράτους μέλους περιθώρια συμπλήρωσης του εν λόγω δικαιώματος για την ομαλή ένταξη αυτού στην εσωτερική έννομη τάξη, όμως στην Ελλάδα δεν αξιοποιήθηκε αυτή η δυνατότητα με τον Ν.4624/2019. Στο πλαίσιο της ελληνικής έννομης τάξης, όταν η προστασία του υποκειμένου των δεδομένων επιτάσσει την λήψη άμεσης απόφασης, υφίσταται η δυνατότητά του να αιτηθεί την έκδοση προσωρινής διαταγής «για άμεσο ή μερικό, προσωρινό περιορισμό της επεξεργασίας ή της λειτουργίας του αρχείου», με ισχύ αυτής έως την έκδοση οριστικής απόφασης από την ΑΠΔΠΧ, σύμφωνα με την παρ. 8 του άρθρου 15 του Ν.4624/2019.

Το άρθρο 78 ΓΚΠΔ προβλέπει τη δικαστική προστασία, μέσω του δικαιώματος άσκησης πραγματικής δικαστικής προσφυγής κατά εκδοθείσας νομικά δεσμευτικής απόφασης της εποπτικής αρχής (παρ. 1), καθώς και τη δικαστική προστασία του υποκειμένου στην ειδική περίπτωση που η εποπτική αρχή παραλείψει να ενεργήσει τα οφειλόμενα (παρ. 2) επί καταγγελίας του υποκειμένου κατά το άρθρο 77 ΓΚΠΔ. Το άρθρο 78 θέτει το δικαίωμα προσφυγής σε μια εντελώς νέα βάση, καθώς εγγυάται την αποτελεσματικότητα της καταγγελίας του άρθρου 77 ΓΚΠΔ, προκειμένου η τελευταία να μπορέσει να επιτελέσει τον κρίσιμο ρόλο της στην άμυνα των υποκειμένων έναντι των παραβάσεων του Κανονισμού.

Στην εσωτερική έννομη τάξη, το άρθρο 20 του Ν.4624/2019 ρυθμίζει τη δικαστική προστασία κατά της ΑΠΔΠΧ. Συγκεκριμένα, με το ένδικο βοήθημα της αίτησης ακυρώσεως ενώπιον του ΣτΕ μπορούν να προσβληθούν οι κανονιστικές, οι ατομικές διοικητικές πράξεις, καθώς και οι αποφάσεις της ΑΠΔΠΧ με τις οποίες επιβάλλονται κυρώσεις (άρθρο 20 παρ. 1). Ωστόσο, μόνη η προθεσμία για την άσκηση της αίτησης ακυρώσεως δεν αναστέλλει την εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης, αλλά απαιτείται ξεχωριστό αίτημα αναστολής εκτέλεσης (άρθρο 20 παρ. 2).

Το άρθρο 79 παρ. 1 ΓΚΠΔ συμπληρώνει τόσο το δικαίωμα καταγγελίας ενώπιον εθνικής εποπτικής αρχής του άρθρου 77 ΓΚΠΔ, όσο και το δικαίωμα δικαστικής προσφυγής κατά εποπτικής αρχής του άρθρου 78 ΓΚΠΔ και εύστοχα έχει αποδοθεί ως «ενωσιακό τρίγωνο προστασίας» του υποκειμένου. Πρόκειται για το δικαίωμα άμεσης δικαστικής προστασίας του υποκειμένου των δεδομένων απευθείας κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία είτε στο κράτος – μέλος στο οποίο έχουν

εγκατάσταση είτε στο κράτος-μέλος της συνήθους διαμονής²⁴⁵ του υποκειμένου, εκτός αν ο υπεύθυνος ή ο εκτελών την επεξεργασία είναι δημόσια αρχή, όπως στην παρούσα θεματική, που ενεργεί κατά την άσκηση των δημόσιων εξουσιών της.

Στην εγχώρια έννομη τάξη ο Ν.4624/2019 στο άρθρο 40 προβλέπει τη δικαστική προστασία του υποκειμένου κατά του υπευθύνου της επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία. Αυτή επιτυγχάνεται με την κατάθεση αγωγής του υποκειμένου των δεδομένων στο καθ' ύλην αρμόδιο πολιτικό δικαστήριο στην περιφέρεια της κύριας εγκατάστασης του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία ή στην περιφέρεια της συνήθους διαμονής του υποκειμένου των δεδομένων, εκτός αν πρόκειται όπως αναφέραμε και παραπάνω για αγωγές κατά δημοσίων αρχών, οι οποίες ασκούν κυριαρχική εξουσία που τους έχει ανατεθεί.

Η ευθύνη για παράνομη επεξεργασία, την οποία υπέχουν οι υπεύθυνοι επεξεργασίας και οι εκτελούντες την επεξεργασία προβλέπεται ρητά στο άρθρο 82 του ΓΚΠΔ. Ο ΓΚΠΔ παρέχει στα φυσικά πρόσωπα το δικαίωμα να λαμβάνουν αποζημίωση από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία τόσο για υλικές, όσο και για μη υλικές ζημίες και η αποζημίωση αυτή θα πρέπει να είναι «πλήρης και ουσιαστική» για την προκληθείσα ζημία. Πρόκειται για κεντρική διάταξη, η οποία συμπληρώνει την ατομική έννομη προστασία των άρθρων 77-79 του ΓΚΠΔ.

Αξίζει να επισημανθεί ότι στο πλαίσιο της εθνικής έννομης τάξης ο Ν.4624/2019 αποκκλίνοντας από τα όσα όριζε το άρθρο 23 του Ν.2472/1997 δεν προβλέπει ειδική ρύθμιση σχετική με την αποζημιωτική ευθύνη σε περίπτωση παραβίασης της νομοθεσίας περί προστασίας προσωπικών δεδομένων, με εξαίρεση την ειδική διάταξη του άρθρου 80 του Ν. 4624/2019.

---

²⁴⁵ Η δυνατότητα αυτή διευκολύνει τα φυσικά πρόσωπα στην άσκηση των δικαιωμάτων τους, καθώς τους επιτρέπει να ασκούν προσφυγές στο κράτος στο οποίο διαμένουν και εντός οικείας δικαιοδοσίας.

5.2.2. Οι διοικητικές κυρώσεις της ΑΠΔΠΧ.

Δυνάμει των διατάξεων του ΓΚΠΔ κάθε εθνική εποπτική αρχή καθίσταται αρμόδια να επιβάλει τη συμμόρφωση προς τις διατάξεις του (πρωτογενώς) και να μεριμνά για την ορθή εφαρμογή αυτού έχοντας τη δυνατότητα της επιβολής διοικητικών κυρώσεων σε ενδεχόμενη περίπτωση παραβίασης του (δευτερογενώς)²⁴⁶. Ειδικότερα, ο ΓΚΠΔ στην παρ. 2 του άρθρου 58 απονέμει τις επονομαζόμενες «διορθωτικές εξουσίες» στην εποπτική αρχή, οι οποίες προβλέπονται με κλιμακούμενη σειρά βαρύτητας και έχουν αποκαταστατικό χαρακτήρα. Ενδεικτικά αναφέρουμε την προειδοποίηση για πιθανολόγηση μελλοντικής παράβασης, την επίπληξη και την εντολή για συμμόρφωση με τις διατάξεις του ΓΚΠΔ με συγκεκριμένο μάλιστα τρόπο και εντός ταχθείσας προθεσμίας.

Επιπροσθέτως ή αντί των διορθωτικών αυτών εξουσιών²⁴⁷, υποχρεούται κάθε εποπτική αρχή κράτους-μέλους, βάσει των διατάξεων του άρθρου 83 του ΓΚΠΔ, να μεριμνά για την επιβολή διοικητικών προστίμων²⁴⁸, τα οποία θα πρέπει να είναι αποτελεσματικά, αποτρεπτικά και ανάλογα με τις περιστάσεις της εκάστοτε μεμονωμένης περίπτωσης²⁴⁹. Η επιλογή του πληρούντος τα παραπάνω χαρακτηριστικά διοικητικού προστίμου πραγματοποιείται δυνάμει των κριτηρίων (11 στον αριθμό!) που προβλέπονται στην παρ. 2 (περ. α'-ια') του άρθρου 83 του ΓΚΠΔ.

Ειδικώς για τους δημόσιους φορείς η παρ. 7 ορίζει ότι οι κανόνες για το εάν και σε ποιο βαθμό επιβάλλονται διοικητικά πρόστιμα σε αυτούς, θεσπίζονται από το εκάστοτε κράτος-μέλος. Έτσι, ο εθνικός εφαρμοστικός Ν. 4624/2019, στις διατάξεις του άρθρου 39, προβλέπει το πλαίσιο της επιβολής διοικητικού προστίμου σε φορείς του δημοσίου τομέα, το οποίο για τις συγκεκριμένες παραβάσεις που αναφέρει δεν ξεπερνά τα 10.000.000 ευρώ, με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση της ΑΠΔΠΧ και ύστερα από προηγούμενη κλήση για παροχή εξηγήσεων των ενδιαφερομένων. Η παρ. 3 του άρθρου 39 υπογραμμίζει δε ότι σε περίπτωση που ο δημόσιος φορέας για τις ίδιες ή για

²⁴⁶Κ. Χριστοδούλου, 2^η έκδ., 2020, ό.π., σελ. 155.

²⁴⁷ Βλ. άρθρο 83 παρ. 2 του ΓΚΠΔ.

²⁴⁸ Βλ. αιτιολογική σκέψη 150 ΓΚΠΔ.

²⁴⁹ Ομάδα Εργασίας του Άρθρου 29, Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή και τον καθορισμό διοικητικών προστίμων για τους σκοπούς του κανονισμού 2016/679, 17/EL WP 253, σελ. 7.

συνδεδεμένες πράξεις επεξεργασίας παραβιάζει περισσότερες διατάξεις του ΓΚΠΔ ή του Ν. 4624/2019, δεν μπορεί να υπερβαίνει το συνολικό ύψος του διοικητικού προστίμου το ποσό που ορίζεται για τη βαρύτερη υπέρβαση.

Αναφορικά με φύση των προστίμων αυτών, αξίζει να επισημάνουμε ότι πέραν του αμιγώς οικονομικού αντικτύπου τους, η επιβολή αυτών ενέχει σημειολογικά και ηθική απαξία, διότι μπορεί να δράσει αποτρεπτικά κατά των παραβατών²⁵⁰.

5.2.3. Άλλες κυρώσεις.

Δυνάμει της ρήτρας «ανοίγματος – εξειδίκευσης» του άρθρου 84 του ΓΚΠΔ παρέχονται περιθώρια ευελιξίας στον εθνικό νομοθέτη των κρατών μελών να θεσπίσει τους κανόνες σχετικά με άλλες κυρώσεις (τόσο αναφορικά με διαμόρφωση του «πραγματικού», όσο και σε σχέση με το είδος αυτών),²⁵¹ ιδίως για παραβάσεις που δεν αποτελούν αντικείμενο διοικητικών προστίμων κατά το άρθρο 83 ΓΚΠΔ²⁵², υπό την προϋπόθεση της αποτελεσματικότητας, αναλογικότητας και αποτρεπτικότητας αυτών.

Στα πλαίσια αυτά, ο εκτελεστικός του ΓΚΠΔ Ν.4624/2019 εισήγαγε με το άρθρο 38, ποινικές κυρώσεις (οι οποίες ομοιάζουν με τις διατάξεις του άρθρου 22 του Ν.2472/1997²⁵³) για την παραβίαση αρχείων και την αθέμιτη πρόσβαση και χρήση δεδομένων, η οποία κατά περίπτωση συνιστά πράξη πλημμεληματικού ή κακουργηματικού χαρακτήρα.

Αναφορικά με την παρούσα θεματική, το άρθρο 38 παρ. 2 του Ν.4624/2019 προβλέπει ότι: «όποιος χρησιμοποιεί, μεταδίδει, διαδίδει, κοινολογεί με διαβίβαση, διαθέτει, ανακοινώνει ή καθιστά προσιτά σε μη δικαιούμενα πρόσωπα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία απέκτησε σύμφωνα με την περίπτωση α' της

---

²⁵⁰ Α. Κανέλλος, ό.π., σελ. 273.

²⁵¹ Βλ. αιτιολογική σκέψη 152 ΓΚΠΔ.

²⁵² Κ. Κόμνιος, Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, 2020, σελ. 202.

²⁵³ Ι. Ιγγλεζάκης, Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679) και ο Εφαρμοστικός Νόμος (Ν. 4624/2019), 3^η έκδ., 2020.

παραγράφου 1²⁵⁴ ή επιτρέπει σε μη δικαιούμενα πρόσωπα να λάβουν γνώση των δεδομένων αυτών, τιμωρείται με φυλάκιση, εάν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα με άλλη διάταξη». Μάλιστα, εάν η πράξη της παρ. 2 αφορά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ειδικών κατηγοριών του άρθρου 9 παρ. 1 του ΓΚΠΔ ή δεδομένα που αφορούν ποινικές καταδίκες και αδικήματα ή τα σχετικά με αυτά μέτρα ασφαλείας του άρθρου 10 ΓΚΠΔ, ο υπαίτιος τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους και χρηματική ποινή έως εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ, εάν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα με άλλη διάταξη²⁵⁵.

Ο υπαίτιος των παραπάνω πράξεων τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα (10) ετών εάν είχε σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του ή άλλον παράνομο περιουσιακό όφελος ή να προκαλέσει περιουσιακή ζημία σε άλλον ή να βλάψει άλλον και το συνολικό όφελος ή η συνολική ζημία υπερβαίνει το ποσό των εκατόν είκοσι χιλιάδων ευρώ (120.000) ευρώ. Εάν από τις ως άνω αναφερόμενες πράξεις προκλήθηκε κίνδυνος για την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος ή για την εθνική ασφάλεια επιβάλλεται κάθειρξη και χρηματική ποινή έως τριακόσιες χιλιάδες (300.000) ευρώ (άρθρο 38 παρ. 4 και 5 του Ν.4624/2019). Όλα τα παραπάνω διακεκριμένης μορφής εγκλήματα (κακουργήματα) υπάγονται στην αρμοδιότητα του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων και η ποινική δίωξη για τα αδικήματα του εν λόγω άρθρου ασκείται αυτεπάγγελτα (άρθρο 38 παρ. 6 του Ν.4624/2019).

Αυτό το οποίο καθίσταται αντιληπτό αναφορικά με το άρθρο 38 του Ν. 4624/2019 είναι ότι οι ποινικές κυρώσεις για την παραβίαση των απλών προσωπικών δεδομένων γίνονται ηπιότερες σε σχέση με τις αυστηρότερες προβλέψεις του άρθρου 22 του καταργηθέντος Ν. 2472/1997. Σε κάθε περίπτωση υπενθυμίζεται ότι η τυχόν επιβολή διοικητικών κυρώσεων εκ της ΑΠΔΠΧ θα κωλύει πιθανότατα την εκ νέου ποινική τιμωρία του δράστη για το ίδιο αδίκημα, σύμφωνα με την αρχή *ne bis in idem*²⁵⁶.

---

²⁵⁴ Άρθρο 38 παρ. 1 περ. α' του Ν.4624/2019: «επεμβαίνει με οποιονδήποτε τρόπο σε σύστημα αρχειοθέτησης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, και με την πράξη του αυτή λαμβάνει γνώση των δεδομένων αυτών».

²⁵⁵ Άρθρο 38 παρ. 3 Ν.4624/2019.

²⁵⁶ Η αρχή *ne bis in idem* ορίζει ότι ουδείς μπορεί να διωχθεί ή να καταδικασθεί ποινικά δύο φορές για την ίδια παράβαση.

Καταληκτικές Παρατηρήσεις

Από την ανωτέρω ανάλυση αποβαίνει ολοφάνερη η σπουδαιότητα της παρούσας θεματικής τόσο σε θεωρητικό όσο και πρακτικό επίπεδο. Έπειτα από όσα αναπτύξαμε στα παραπάνω κεφάλαια του παρόντος πονήματος κατέστησαν φανερές οι «ανομοιογένειες» του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και του δικαιώματος της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα και αναδείχθηκε η προβληματική των περιπτώσεων «σύμπλευσης», καθώς και σύγκρουσης αυτών. Καθώς φαίνεται, πρόκειται για μία προεχόντως συμπληρωματική και δευτερευόντως αντιθετική σχέση μεταξύ τούτων των δικαιωμάτων. Αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι η καλώς νοούμενη και άνευ ακροτήτων προστασία των προσωπικών δεδομένων όχι μόνο δεν αντιμάχεται την πληροφορία, αντιθέτως αποτελεί *conditio sine qua non* για την κυκλοφορία αυτής. Καθώς μόνο όταν κάποιος γνωρίζει ότι η πληροφορία που τον αφορά θα κυκλοφορήσει σε ένα ασφαλές περιβάλλον και με κανόνες που θα αποτρέψουν την αυθαίρετη επεξεργασία της, δεν θα επιχειρήσει με κάθε τρόπο να αποτρέψει τη δημοσιοποίησή της²⁵⁷.

Για το λόγο αυτό η πρακτική της εναρμόνισης και της εύθετης εξισορρόπησης μεταξύ των δύο αυτών δικαιωμάτων προκρίνεται όπου καθίσταται εφικτό τόσο από τις αποφάσεις και τις γνωμοδοτήσεις του ΝΣΚ όσο και της ΑΠΔΠΧ. Ευρύτερα, πραγματώνεται μια προσπάθεια στάθμισης μεταξύ των δύο εννόμων αγαθών που προστατεύονται συνταγματικώς ώστε να προκρίνεται κατά το δυνατό η πρόσβαση στα έγγραφα και κατά συνέπεια η διαφάνεια της κρατικής δράσης χωρίς όμως να θίγονται τα προσωπικά δεδομένα τρίτων προσώπων.

Στην πράξη, βέβαια, η εναρμόνιση των δύο νομοθετημάτων έρχεται αντιμέτωπη με ποικίλα προβλήματα και δυσχέρειες καθώς, όπως ήδη αναφέραμε, πρόκειται για δύο νόμους που έχουν διαμορφωθεί αυτοτελώς χωρίς να λαμβάνει υπόψη του ο ένας τον άλλον. Όταν λοιπόν στην πράξη τα δύο αυτά δικαιώματα «συναντώνται» καλείται το εκάστοτε διοικητικό όργανο να προβεί σε στάθμιση και να προκρίνει τον ενδεδειγμένο τρόπο αμοιβαίας ικανοποίησης των δικαιωμάτων, προβαίνοντας μάλιστα σε στάθμιση

---

²⁵⁷ Σπ. Βλαχόπουλος, Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων, 2007, ό.π., σελ. 74 επ.

για κάθε συγκεκριμένη περίπτωση. Παρά την προσπάθεια να προκριθεί το δικαίωμα πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα, στα πλαίσια του εθνικού μας δικαίου και της ελληνικής πραγματικότητας, φαίνεται να διατηρείται ακόμη μια εμμονή της διοίκησης στην προστασία των προσωπικών δεδομένων (τόσο των απλών όσο και των ειδικών κατηγοριών) και συχνά να απορρίπτονται αιτήματα πρόσβασης σε έγγραφα που θα έπρεπε να χορηγούνται, υπό το πρόσχημα της προστασίας αυτής. Στη σωστή όμως διάστασή του το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, δεν αποτελεί «εχθρό» της πληροφορίας, αλλά ένα «ανάχωμα» του μεμονωμένου και ενίοτε αδύναμου ανθρώπου απέναντι στην παντοδυναμία της κοινωνικής πλειοψηφίας, υπενθυμίζοντας αυτό που τόσο εύστοχα διατυπώνει το άρθρο 25 παρ. 1 του Συντ. «ότι ο άνθρωπος ασκεί τα θεμελιώδη δικαιώματά του ταυτόχρονα ως άτομο και ως μέλος του κοινωνικού συνόλου»²⁵⁸.

Ενδεχομένως προς την κατεύθυνση της αλλαγής της υφιστάμενης κατάστασης να ήταν σκόπιμη η δημιουργία ενός νέου νομοθετήματος που θα αντιμετώπιζε το ζήτημα της συνύπαρξης του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα και του δικαιώματος προστασίας προσωπικών δεδομένων με ενιαίο τρόπο, καθώς και η θέσπιση μιας ενιαίας ανεξάρτητης διοικητικής αρχής όπως σε άλλες χώρες του εξωτερικού, αρμόδιας για την γνωμοδότηση και την επίλυση σχετικών με τα παραπάνω δικαιώματα ερμηνευτικών και πρακτικών ζητημάτων.

---

²⁵⁸ Σπ. Βλαχόπουλος, Πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα, σε Α. Κοτσαλή/Κ. Μενουδάκο, (επιμ.), ό.π., σελ. 60.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου Ε., Προσωπικά Δεδομένα, 2016.

Αντωναροπούλου Χ., Το δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα της Διοίκησης, ΕΔΔΔ, 2006, σελ. 259 επ.

Αργυρός Α., Πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα-χορήγηση αντιγράφων εγγράφων-εύλογο ενδιαφέρον-διαδικασία-αρχή διαφάνειας, ΝοΒ 2016, σελ. 796 επ.

Βενιζέλος Ε., Το αναθεωρητικό κεκτημένο. Το συνταγματικό φαινόμενο στον 21^ο αιώνα και η εισφορά της αναθεώρησης του 2001, 2002.

Βλαχόπουλος Σπ., Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων. Τα όρια της μεταξύ αποκάλυψης και απόκρυψης στην εκτελεστική εξουσία, 2007.

Βλαχόπουλος Σπ., Θεμελιώδη Δικαιώματα, 2017.

Βλαχόπουλος Σπ., Προστασία των προσωπικών δεδομένων και πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα και στις δικαστικές αποφάσεις, Εισηγήση στην Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών, 2019.

Βλαχόπουλος Σπ., Το δικαίωμα της αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο, 1998.

Γεράσιμος Ι., Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, ΕΕΕυρΔ 2/2018, σελ. 163 επ.

Γέροντας Α., Επιτομή Γενικού Διοικητικού Δικαίου, 2^η έκδ., 2020.

Γέροντας Α./Λύτρας Σ./ Πανλόπουλος Π./ Σιούτη Γ./Φλογαϊτης Σ., Διοικητικό Δίκαιο, 4^η έκδ., 2018.

Δαγτόγλου Π., Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, 7^η έκδ., 2015.

- Δετσαρίδης Χ.*, Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, 2006.
- Ηλιοπούλου-Στράγγα Τ.*, Γενική θεωρία θεμελιωδών δικαιωμάτων. Όψεις της πολυεπίπεδης προστασίας στον ευρωπαϊκό χώρο, 2018.
- Ιγγλεζάκης Ι.*, Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679), 2018.
- Ιγγλεζάκης Ι.*, Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679) και ο Εφαρμοστικός Νόμος (Ν. 4624/2019), 3^η έκδ., 2020.
- Κανέλλος Α.*, The GDPR Handbook, 2020.
- Κόμνιος Κ.*, Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, 2020.
- Κοτσαλής Α.*, Προσωπικά Δεδομένα (Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή), 2016.
- Κοτσαλής Α., Μενουδάκος Κ., (επιμ.)* Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR), 2018.
- Λαζαράκος Γ.*, Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία, 2006.
- Λασκαρίδης Ε.*, Το κλειδί της πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα: Εισαγγελική Παραγγελία ή Άδεια Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα;, ΔιΜΕΕ 3/2012, σελ. 314 επ.
- Λέντζης Δ.*, Η πρόσβαση στα έγγραφα των κοινοτικών οργάνων, 2008.
- Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά Α.*, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, 3^η έκδ., 2016.
- Ματζούφας Π.*, Προστασία Προσωπικών Δεδομένων και Δημόσια Ασφάλεια, 2008.
- Μαυριάς Κ.*, Το συνταγματικό δικαίωμα του ιδιωτικού βίου, 1982.
- Μήτρου Α.*, Η δημοσιότητα της κύρωσης ή η κύρωση της δημοσιότητας, 2012.
- Μήτρου Α.*, Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων, 2017.
- Ντουχάνης Χ.*, Το Συμβούλιο της Επικρατείας και η πρόσβαση στα έγγραφα, 2010.

Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29, Γνώμη 1/2010 σχετικά με τις έννοιες του υπευθύνου και εκτελούντος την επεξεργασία, WP 169, 16.2.2010.

Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29, Γνώμη 3/2010 σχετικά με την αρχή της λογοδοσίας, WP 173, 13.7.2010.

Ομάδα Προστασίας Δεδομένων του άρθρου 29, Γνώμη 4/2007 σχετικά με την έννοια του όρου ‘δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα’ της, WP 136, 20.6.2007.

Ομάδα Εργασίας του Άρθρου 29, Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή και τον καθορισμό διοικητικών προστίμων για τους σκοπούς του κανονισμού 2016/679, WP 253.

Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29, Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τους υπευθύνους προστασίας δεδομένων, WP 243.

Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία δεδομένων 679/2016/ΕΕ. Εισαγωγή και Προστασία Δικαιωμάτων, 2017.

Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., Τα νέα δικαιώματα για τους Πολίτες βάσει του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων: μια πρώτη αποτίμηση και συνταγματική αξιολόγηση, ΕφημΔΔ 1/2017, σελ. 81 επ.

Πανάγος Θ., Το ηλεκτρονικό διοικητικό έγγραφο. Δημιουργία και Διαχείριση, ΝοΒ 2006, σελ. 161 επ.

Παπαδημητρίου Γ., σχόλιο στο ΝοΒ, 1994, σελ. 1237 επ.

Παπανικολάου Κ., Η εξουσία των Ανεξάρτητων Αρχών, 2018.

Πρεβεδούρου Ε., Πρόσβαση στα έγγραφα και προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με αφορμή πρόσφατες νομολογιακές εξελίξεις και νομοθετικές πρωτοβουλίες στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΤοΣ 1/2011, σελ. 61 επ.

Ρουμελιώτης Τ., Η πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία, ΝοΒ 34/1986, σελ. 18 επ.

Σαχπεκίδου Ε., Ευρωπαϊκό Δίκαιο, 2013.

Σκιαδαρέσης Γ., Το δικαίωμα του πολίτη για γνώση των διοικητικών εγγράφων και η σχετική εισαγγελική αρμοδιότητα κατά τον οργανισμό δικαστηρίων, ΠοινΧρ, 1992, σελ. 95 επ.

Σκουρής Π., Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, ΝοΒ 2006 σελ. 620 επ.

Σπανού Κ., Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσεις, 2010.

Σωτηρόπουλος Β., Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων, 2^η έκδ., 2019.

Τάχος Α., Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 9^η έκδ., 2008.

Τάχος Α., Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 2000.

Τάχος Α., Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (Νόμος 2690/1999), 2009.

Τσάτσος Δ./ Βενιζέλος Ε./ Κοντιάδης Ξ. (επιμ.), Το νέο Σύνταγμα, 2001.

Φυτράκης Ε., Η εισαγγελική παραγγελία χορήγησης εγγράφων, ΕφΔΔ, 2/2009, σελ. 250 επ.

Χάρακας Χ., Η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, στα Σύμμεικτα Ε. Σπηλιωτόπουλου, 2000.

Χιώλος Κ., Η σχέση κράτους-πολίτη και η πρόσβαση των πολιτών στα δημόσια έγγραφα, ΕΔΔΔ, 1998, σελ. 235 επ.

Χρήστου Β., Το δικαίωμα στην προστασία από την επεξεργασία δεδομένων, 2017.

Χριστοδούλου Κ., Δίκαιο Προσωπικών Δεδομένων, 2020.

Χριστοδούλου Κ., Δίκαιο Προσωπικών Δεδομένων, 2013.

Χρυσόγονος Κ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2006.

Jougleux P., Ευρωπαϊκό Δίκαιο του Διαδικτύου, 2016.

B. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Braibant G., Το δικαίωμα πρόσβασης και το δικαίωμα στην πληροφόρηση, (μετάφρ. Μ. Μαντά), ΔιοικΜετ 36/1988, σελ. 12 επ.

De Hert P., Papakonstantinou V., The new General Data Protection regulation: Still a sound system for the protection of individuals? Computer Law & Security Review 32(2), 2016, σελ. 179 επ.

European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, Handbook on European data protection law, 2018.

L. Mitrou, Privacy challenges and perspectives in Europe, σε Μ. Bottis, An Information Law for the 21st Century (Proceedings of Third International Seminar on Information Law), Athens 2011, σελ. 220-236.

Orwell G., 1984.

Rowat D., Το πρόβλημα του απορρήτου ή της δημοσιότητας εις τας διοικητικές ενέργειας, (μετάφρ. Μ. Στασινόπουλος), ΕΔΔΔ 1966, σελ. 337 επ.

Γ. ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

- <https://www.dpa.gr/>
- https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/el/
- <http://www.dsanet.gr/>
- https://europa.eu/european-union/index_el
- <http://www.et.gr/index.php/anazitisi-fek>
- <https://lawdb.intrasoftnet.com/>
- <http://www.nsk.gr/>
- <https://www.prevedourou.gr/>

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

I. ΕΛΛΑ

Απόφαση Κ.Η. κ.λ.π. κατά Σλοβακίας, προσφυγή αριθ. 32881/04, 28 Απριλίου 2009

ΔΕΕ

Απόφαση της 9.11.2010, υπόθ. C-92/09 και C-93/09 Schecke

II. ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

10/2003 ΑΠ ΤοΣ 2003, 736

26/2003 ΑΠ ΤοΣ 2003, 746

1/2005 Γνωμοδότηση ΕισΑΠ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

6/2006 Εγκύκλιος ΕισΑΠ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

III. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

4051/1990 ΣτΕ, ΕλλΔνη, 1991, σελ. 1154

1397/1993 ΣτΕ ΔιΔικ 1994.1117

3943/1995 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

2376/1996 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

841/1997 ΣτΕ ΔιΔικ

205/2000 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

1214/2000 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

3130/2000 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

3631/2000 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

358/2002 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

420/2002 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

1807/2007 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

3308/2007 ΣτΕ. ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

2699/2008 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

1116/2009 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
2447/2012 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
270/2013 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
430/2013 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
2365/2013 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
26/2014 ΣτΕ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

IV. ΕΦΕΤΕΙΟΥ

ΔΕφΑθ 1473/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΔΕφΑθ 27/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΔΕφΑθ 35/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΔΕφΘεσ 173/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΕφΑθ 54/2006, ΕλλΔνη 47, 2006, 1702-1705, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

V. ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ

4701/2002 ΜΠρΑθ, ΔιΜΕΕ 2/2004, σελ. 212.

VI. ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

336/1996 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
551/1999 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
620/1999 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
173/2000 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
518/2000 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
732/2000 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
49/2001 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
310/2001 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
727/2001 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
121/2002 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
503/2002 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
37/2004 ΓΝΜΔ ΝΣΚ

598/2004 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
610/2004 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
208/2005 ΓΝΜΔ ΝΣΚ (Ολ.)
325/2005 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
326/2005 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
589/2005 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
356/2006 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
63/2008 ΓΝΜΔ ΝΣΚ (Ολ.)
401/2010 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
266/2011 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
150/2012 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
279/2012 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
148/2014 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
190/2015 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
310/2016 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
70/2017 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
7/2019 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
7/2020 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
111/2020 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
130/2020 ΓΝΜΔ ΝΣΚ (ατομική)
133/2020 ΓΝΜΔ ΝΣΚ
183/2020 ΓΝΜΔ ΝΣΚ

VII. ΑΡΧΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

19/2007 ΑΠΔΠΧ
13/2008 ΑΠΔΠΧ
3/2009 ΑΠΔΠΧ ΓΝΜΔ
19/2010 ΑΠΔΠΧ
38/2010 ΑΠΔΠΧ
56/2010 ΑΠΔΠΧ
401/2010 ΑΠΔΠΧ
75/2011 ΑΠΔΠΧ

166/2011 ΑΠΔΠΧ
6/2013 ΑΠΔΠΧ ΓΝΜΔ
75/2013 ΑΠΔΠΧ
150/2014 ΑΠΔΠΧ
181/2014 ΑΠΔΠΧ
41/2015 ΑΠΔΠΧ
53/2015 ΑΠΔΠΧ
77/2015 ΑΠΔΠΧ
73/2016 ΑΠΔΠΧ
103/2016 ΑΠΔΠΧ
130/2016 ΑΠΔΠΧ
56/2017 ΑΠΔΠΧ
46/2018 ΑΠΔΠΧ
52/2018 ΑΠΔΠΧ
4/2019 ΑΠΔΠΧ
1/2020 ΑΠΔΠΧ ΓΝΜΔ